GÖÇ VE YOKSULLUK İLİŞKİSİ: OECD ÜLKELERİ ÜZERİNE PANEL VERİ ANALİZİ

Mine TURAN

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2022

GÖÇ VE YOKSULLUK İLİŞKİSİ: OECD ÜLKELERİ ÜZERİNE PANEL VERİ ANALİZİ

Mine TURAN

T.C.
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

İktisat Anabilim Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir 2022

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mine TURAN tarafından hazırlanan "Göç ve Yoksulluk İlişkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Panel Veri Analizi" başlıklı bu çalışma ../../2022 tarihinde Eskişehir Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, Jürimiz tarafından İktisat Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul etmiştir.

Başkan …….

Üye …….

(Danışman)

Üye …….

ONAY

…/…/2022

Doç. Dr. Oytun MEÇİK

Enstitü Müdürü

…../…../2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Mine TURAN

ÖZ

GÖÇ VE YOKSULLUK İLİŞKİSİ: OECD ÜLKELERİ ÜZERİNE PANEL VERİ ANALİZİ

TURAN, Mine
Yüksek Lisans- 2022
İktisat Ana Bilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Mehmet ŞENGÜR

Bu çalışmada göç ve yoksulluk ilişkisi, seçilmiş 22 OECD ülkesi bağlamında 2005-2019 yılları arasındaki verilerden yararlanılarak analiz edilmiştir. Söz konusu değerlendirmede göç, yoksulluk, tasarruf, gelir eşitsizliği, ekonomik büyüme ve işsizlik değişkenleri Panel Veri Analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Panel Veri Analizi ile iki model test edilmiş ve her iki modelin de istatistiksel olarak anlamlı çıktığı görülmüştür. İlk modelde, yoksulluk değişkeninin istatistiki olarak anlamsız çıktığı ancak göç eden kişi sayısı üzerinde GSYH'deki büyüme oranı ve brüt tasarrufların arttırıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. İkinci modelde ise yoksulluk değişkeni üzerinde göç eden kişi sayısının anlamlı etkiye sahip olmadığı, fakat işsizlik oranı ve gelir eşitsizliği değişkenlerin anlamlı etki yaptığı belirlenmiştir. Diğer taraftan, istatistiki olarak anlamsız olmakla birlikte göçün yoksulluk ve yoksulluğun göç üzerinde artırıcı etkisi farklı ülkeler bağlamında gelecek çalışmalarda değerlendirilebilir.

Seçili OECD ülkelerinin karşılaştırmalı değerlendirmeleri, göç açısından Almanya ve Türkiye'nin Suriye iç savaşı kaynaklı yoğun göç alan ülkeler olduğunu göstermiştir. Yoksullukla mücadelede ise öne çıkan ülkeler İzlanda ve Çekya olmuştur. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi arttıkça gelir adaletsizliği azalmakta ve bu durum yoksulluğun azalmasında önemli katkılar sağlamaktadır. Türkiye özelinde konu incelendiğinde, düzensiz göçle mücadele, istihdam artışının sağlanması, mikro kredilerle yoksulların desteklenmesi, enflasyonla mücadele, vergi dağılımını tabana yayılması, üretimde bölüşüm tesis edilmesi hususları gibi birçok konuda acil eylem politikalarının hayata geçirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Yoksulluk, Panel Veri, OECD

ABSTRACT

THE RELATIONSHIPS BETWEEN MIGRATION AND POVERTY: PANEL DATA ANALYSIS ON OECD COUNTRIES

TURAN, Mine
Master Degree-2022
Department of Economics
Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet ŞENGÜR

The relationship between migration and poverty was examined in the context of 22 OECD countries using data from 2005 to 2019. The Panel Data Analysis method was used to analyze the variables of migration, poverty, savings, income inequality, economic growth, and unemployment in these evaluations.

Two models were tested using Panel Data Analysis, and both were found to be statistically significant. In the first model, poverty was determined to be statistically insignificant, but GDP growth rate and gross savings had an increasing effect on the number of immigrants. According to the second model, the number of immigrants had no effect on poverty, but the unemployment rate and income inequality variables did. While statistically insignificant, the growing impact of migration on poverty and poverty can be assessed in future studies conducted in different countries.

Comparisons of selected OECD countries revealed that Germany and Turkey receive a large number of immigrants, mainly as a result of the Syrian civil war. Iceland and Czechia were also prominent countries in the fight against poverty. Income inequality decreases as countries' development levels rise, and this situation significantly contributes to poverty reduction. When the subject is examined in the context of Turkey, immediate action policies on a variety of issues, such as combating irregular migration, increasing employment, providing microcredit to the poor, fighting inflation, spreading tax distribution to the base, and establishing production distribution, are recommended.

Keywords: Immigration, Poverty, Panel Data, OECD

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda yönlendirmeleri ve kıymetli desteğini esirgemeyen; sabır ile çalışmalarımın tamamlanmasında bana her zaman destek veren saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Mehmet ŞENGÜR'e çok teşekkür ederim. Ayrıca kararlarımın arkasında duran ve beni motive eden babam Halil TURAN, annem Ayşe TURAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mine TURAN

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
TEŞEKKÜR vi
İÇİNDEKİLER vii
TABLOLAR LİSTESİ ix
ŞEKİLLER LİSTESİ x
KISALTMALAR xi
GİRİŞ 1
BİRİNCİ BÖLÜM 4
YOKSULLUK 4
1.1. YOKSULLUK 4
1.1.1. Yoksulluğun Tanımı 5
1.1.2. Yoksulluğun Sebepleri 6
1.1.3. Yoksulluğun Türleri 7
1.1.3.1. Mutlak Yoksulluk 8
1.1.3.2. Göreli Yoksulluk 8
1.1.3.3. İnsani Yoksulluk 9
1.1.3.4. Yeni Yoksulluk- Nöbetleşe Yoksulluk 10
1.1.3.5. Gelir Yoksulluğu 12
1.1.3.6. Objektif ve Sübjektif Yoksulluk 12
1.1.3.7. Kırsal ve Kentsel Yoksulluk 12
1.1.4. Yoksulların Maruz Kaldığı Olumsuzluklar 13
1.1.5. Yoksulluğun Etkisini Azaltmaya Yönelik Önlemler 14
İKİNCİ BÖLÜM 17
GÖÇ KAVRAMI VE TEORİLERİ 17
2.1. GÖÇ 17
2.1.1. Göç Tanımı 17
2.1.2. Göç Sebepleri 17
2.1.2.1. Ravenstein'in Göç Kanunları 19
2.1.2.2. Nurske ve Lewis'in Göç Kuramları 19
2.1.2.3. Harris-Todaro Göç Kuramı 20
2.1.2.4. İtme-Çekme Kuramı 21
2.1.2.5. Kesişen Fırsatlar Kuramı 21
2.1.2.6. Merkez-Çevre Kuramı 22
2.1.2.7. Tarihsel-Yapısalcı Yaklaşım 22
2.1.2.8. William Petersen'ın Göç Tipi 23
2.1.3. Göç Türleri 24
2.1.3.1. İç Göç- Dış Göç 24
2.1.3.2. Sürekli Göç-Mevsimlik Göç 25
2.1.3.3. Zorunlu Göç-Gönüllü Göç 26
2.1.3.4. İşgücü (Emek) Göçü 26
2.1.3.5. Göç Edenlerin Maruz Kaldığı Olumsuzluklar 27
2.1.3.6. Göçün Toplumsal Maliyeti 28
2.1.3.7. Göç Etkisini Azaltma veya Ortadan Kaldırma 29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 31
YOKSULLUK VE GÖÇ İLİŞKİSİ 31

3.1. GELİŞMİŞ ÜLKELERDE GÖÇ-YOKSULLUK İLİŞKİSİ 31
3.2. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE GÖÇ-YOKSULLUK İLİŞKİSİ..... 31
3.3. YOKSULLUK VE GÖÇ SORUNLARINA ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ 32
3.4. DEĞİŞKENLERE GÖRE ÜLKELERİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ..... 33
3.4.1. Göç Değişkeni..... 33
3.4.2. İşsizlik Oranı Değişkeni..... 35
3.4.3. Gelir Dağılımı Eşitsizliği Değişkeni 36
3.4.4. Tasarruf Değişkeni..... 38
3.4.5. Ekonomik Büyüme Değişkeni 40
3.4.6. Yoksulluk Değişkeni..... 41
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 43
LİTERATÜR TARAMASI VE EKONOMETRİK YÖNTEM 43
4.1. LİTERATÜR TARAMASI..... 43
4.2. Kuramsal Çerçeve 61
4.2.1. Araştırma Problemi 61
4.2.2. Araştırma Konusu 61
4.2.3. Araştırma Amacı 62
4.2.4. Araştırmanın Önemi..... 62
4.2.5. Araştırma Yöntemi..... 63
4.3. SEÇİLMİŞ ÜLKELER VE TÜRKİYE'DE YOKSULLUK VE GÖÇ İLİŞKİSİNİN ARAŞTIRILMASI 63
4.3.1. Veri Seti 63
4.3.2. Model ve Yöntem..... 64
4.3.3. Panel Veri Testi..... 65
4.3.3.1. Panel Veri Setinin Avantajları..... 65
4.3.3.2. Panel Veri Setinin Dezavantajları 66
4.3.4. Model Seçimi İçin Kullanılan Testler..... 66
4.3.5. Panel Veri Testi Sonuçları 67
4.3.6. Çoklu Doğrusal Bağlantı..... 68
4.3.7. F testi,Breush Pagan LM Testi, Hausman Testi Sonuçları 69
4.3.8. Breusch-Pagan Testi Sonuçları 71
4.3.9. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları 71
4.3.10. Değiştirilmiş Wald Testi 72
4.3.11. Sabit Etkiler Modelinde Otokorelasyon..... 73
4.3.12. Sabit Etkiler Modelinde Birimler Arası Korelasyon..... 73
4.3.13. Bulgular..... 74
SONUÇ VE ÖNERİLER..... 76
KAYNAKÇA 79

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yıllara Göre Göç Eden İnsan Sayısı Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler 34
Tablo 2: Yıllara Göre İşsizlik Oranı Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler 35
Tablo 3: Yıllara Göre Gelir Dağılımı Eşitsizliği Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler 37
Tablo 4: Yıllara Göre Tasarruf Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler 38
Tablo 5: Yıllara Göre Ekonomik Büyüme Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler 40
Tablo 6: Yıllara Göre Yoksulluk Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler 41
Tablo 7: Çalışmada Yer Alan Ülkeler 64
Tablo 8: Jarque Bera Testi 67
Tablo 9: D'Agostina Belonger Skewness- Kurtosis Testi 67
Tablo 10: F Testi ve Belirlilik Katsayısı Sonuçları 68
Tablo 11: Varyans Büyütme Faktörü Değerleri 69
Tablo 12: Varyans Büyütme Faktörü Değerleri 69
Tablo 13: F testi, Breush Pagan LM Testi, Hausman Testi 70
Tablo 14: Hausman Testi 70
Tablo 15: Breusch-Pagan LM Testi 71
Tablo 16: Breush-Pegan, Peseran Yamagato, Peseran CD Testleri 72
Tablo 17: Değiştirilmiş Wald Testi 72
Tablo 18: Durbin-Watson ve Baltagi-Wu Testi 73
Tablo 19: Model 1 Pesaran CD, Friedman ve Frees Testi 73
Tablo 20: Model 2 Pesaran CD, Friedman ve Frees Testi 74
Tablo 21: Kümelenmiş Standart Hatalar Tahmin Sonuçları 74
Tablo 22: Driscoll Kraay Tahmin Sonucu 75

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yıllara Göre Küresel İnsani Gelişmişlik Değerlerinin Değişimi 10
Şekil 2: Normal Dağılımın Şekli 68

KISALTMALAR

AB	**:** Avrupa Birliği
ADF	**:** Augmented Dickey Fuller
AMG	**:** Genişletilmiş Ortalama Grup
C	**:** Cilt
çev.	**:** Çeviren
DK	**:** Driscoll Kraay
EUROSTAT	**:** Avrupa İstatistik Ofisi
FED	**:** Amerikan Merkez Bankası
GMM	**:** Genelleştirilmiş Momentler Metodu
GSM	**:** Küresel Mobil İletişim Sistemi
GSMH	**:** Gayri Safi Milli Hâsıla
GSYH	**:** Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
OECD	**:** İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
ss.	**:** Sayfa Sayısı
TÜİK	**:** Türkiye İstatistik Kurumu
UN	**:** Birleşmiş Milletler
WTO	**:** Dünya Ticaret Örgütü

GİRİŞ

Günümüz toplumlarında göç kavramı, insanların daha iyi bir hayat arayışı ile ilişkilendirilmekte ve önemli sonuçlara neden olan toplumsal bir eylem olarak tanımlanmaktadır. Göçün temel nedenlerinin ekonomik ve siyasal faktörlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bununla birlikte, göç çoğunlukla yoksullukla birlikte değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, göç ve yoksulluk iktisat bilimi içerisinde sıkça değinilen konular arasında olmuştur. İktisat bilimi içerisinde önemli bir yere sahip olan yoksulluk, az gelişmiş ülkeler için gün geçtikçe önemli hale gelmiş ve problemlere yol açmıştır.

Göçün, uluslararası bağlamda gerçekleşmesi dış göç olarak adlandırılmaktadır. Bu çalışmada, göç kavramı, dış göç olarak ele alınmaktadır. Dış göç hareketinin artmasının temel nedenleri arasında az gelişmiş ülkelerde ekonomik büyümenin ve istikrarın sağlanamaması önemli bir yer tutmaktadır. Bununla birlikte, göç hareketi gerçekleştiği andan itibaren hem göç veren ülkeyi hem de göç alan ülkeyi bütün olarak etkilemektedir. Göçmenler, yetiştikleri toplumun gelenek ve yaşam biçimini göç ettikleri ülkeye taşımaktadır. Göç alan ülke ise farklı kültürel özelliklere sahip yeni topluluklar ile entegrasyon süreçlerinde sorunlar yaşamaktadır. Diğer taraftan, göçmenlerin sağlayacağı dinamizm göç alan ülkenin ekonomik kalkınmasına katkı sağlayabileceği gibi yoksulluğun derinleşmesine de neden olabilmektedir.

İnsanları göç hareketine iten en önemli sebeplerden bir tanesi refaha ulaşma isteğidir. Bir ülkenin ekonomik durumunun düşük, gelir seviyesinin düzensiz ve işsizlik oranlarının yüksek olması insanları göç etmeye itmektedir. Bunların yanı sıra, ülkelerin siyasal düzenleri, iç karışıklar, çatışmalar, etnik-dinsel ayrımcılıklar, nüfus politikaları da insanları göçe iten unsurlardandır. Diğer taraftan bu çalışmada, "ülke ekonomilerinin zayıf olmasından kaynaklı göç hareketi gerçekleştiren insanlar, göç ettikleri yerlerde geçimini sağlayacak düzeyde iş bulamadığından dolayı mı fakirleşiyor" sorusu, araştırma problemi olarak belirlenmiştir.

Günümüz dünyasında göç ve yoksulluk birbirini etkileyen iki güncel olgudur. Küreselleşen dünyada yoksulluk göçe, göç de yoksulluğa yol açmaktadır. Yoksulluk, göçmenlerin göç nedenleri arasında önemli bir ağırlığa sahiptir.

Göç kavramı hem yerli hem de uluslararası literatürde oldukça kapsamlı bir yer tutmaktadır. Konuyla ilgili olarak yerli ve yabancı araştırmacılar geçmişte olduğu gibi günümüzde de halen çalışmalarını sürdürmektedirler.

Gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin en temel amacı ekonomilerini refaha ulaştırmaktır. Refah seviyesini yükseltip, kalıcılığı sağlamak ise ülkelerin ekonomilerindeki istikrarlarına bağlıdır. Dünyadaki tüm ülkeler birbirlerinden farklı bir şekilde yönetilmektedirler. Gerek sosyal gerek ekonomik ve gerek siyasi yönetim biçimleri birbirileri ile aynı değildir. İnsanlar göç hareketini gerçekleştirirken daha iyi yaşam koşullarına ulaşma arzusu içindedir. Bu noktada, savaşlar ve iç çatışmalar bir tarafa bırakıldığında, bir ülkenin göç vermesinin altında yatan en önemli sebep ekonomik olarak çöküş ve politikadaki istikrarsızlıktır. Göç veren ülke bu hareketten etkilendiği gibi, göç alan ülke de aynı oranda etkilenmektedir. Göç alımı, ülkenin sahip olduğu kapasitenin üzerinde gerçekleştirilirse o ülkenin istihdam ve refah oranlarını olumsuz biçimde etkilenmesi beklenir. Diğer taraftan, yaşlanmış nüfusa sahip veya belirli iş alanlarında istihdam eksiği olan ülkeler için göç refah artırıcı etki verebilir.

Günümüzde göç hareketi, az gelişmiş ülkelerden gelişmekte veya gelişmiş olan ülkelere doğru gerçekleşmektedir. Bu yüzden bir ülkenin gelişmişlik düzeyi yoksulluğun azaltılmasında önemli bir unsurdur. Literatürde gelişmekte olan ve azgelişmiş ülkelerdeki yoksulluk ve göç ilişkisi değerlendirildiği izlenmektedir. Diğer taraftan yoksulluğun küresel etkileri, savaş ve iç karışıklık kaynaklı göçün etkileri çalışmalara sıkça konu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda gelişmiş ülkelerdeki göç ve yoksulluk ilişkisi araştırılarak alan yazına katkı sunması beklenmektedir. Çalışma sonucunda ülkelerin gerçekleştirdiği göçün yoksulluk üzerindeki etkisinin yararlı olup olmadığı incelenecektir. Çalışma kapsamında, göç hareketleri ile yoksulluk arasındaki ilişkiyi seçilmiş OECD ülkeleri olarak Türkiye, Avusturya, Fransa, Almanya, Lüksemburg, İtalya, Belçika, İrlanda, Danimarka, İsveç, Finlandiya, Macaristan, Çekya, Letonya, Litvanya, İspanya, Norveç, Slovenya, İzlanda, Estonya, Slovakya, Yunanistan belirlenmiştir. Analizde kullanılacak olan değişkenler; ekonomik büyümeyi açıklamak için (GSYH), tasarruflar değişkenini temsilen (brüt tasarruflar) , gelir adaletsizliğini açıklamak için (gelir dağılımı eşitsizliği), işsizlik problemi için (işsizlik oranı), göç için (göç eden kişi sayısı) ve son olarak yoksulluğu açıklamak için (yoksulluk oranı) değişkenleri dikkate alınarak

araştırılmıştır. Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerden, gelişmiş ülkelere doğru göç hareketinin son on beş yıllık dönem içindeki gelişimi değerlendirilecektir. Ayrıca göç hareketi sonucu gerçekleşen yoksulluğun ülke ekonomilerine etkisi de çok boyutlu incelenecektir. Elde edilen sonuçlar neticesinde göç ve yoksulluk sorunsalına derinlik katacağı umulmaktadır.

Literatür detaylı olarak incelendiğinde genel olarak göç-yoksulluk konusunun Türkiye, Güney Afrika, ABD, İspanya, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan, Nijerya gibi farklı ülkeler özelinde araştırılmaya değer bulunduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda bu çalışma diğer çalışmalardan farklı olarak seçilmiş 22 OECD ülkesi ve 2005-2019 yılı verileri kapsamında değerlenmeye alınarak güncel bir bakış açısı yaratılmaya çalışılmıştır. Literatürde yer alan uygulamaların sonuçlarından yola çıkarak ülkelerin göçün yoksulluk üzerinde anlamlı etkiye sahip olacağı varsayılmaktadır. Bu kapsamda, panel veri analizinden yararlanılmıştır. Çalışmanın bahsi geçen özellikleri ile literatüre olumlu katkılar sunacağı beklenmektedir.

Belirtilen çerçevede izlenen amaçlar doğrultusunda çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde yoksulluk, ikinci bölümünde göç, üçüncü bölümde yoksulluk ve göç ilişkisi geniş çerçevede ele alınıp tartışılacaktır. Dördüncü bölümde ise ekonometrik analizler ve ulaşılan sonuçlar verilecektir. Son olarak elde edilen bulgular neticesinde öneriler ile sonuç bölümü sunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK

1.1. YOKSULLUK

İktisadi çerçevede ülkelerin işsizlik, ekonomik kriz, dış ticaret açıkları, enflasyon gibi makro değişkenler bağlamında temel problemleri olabilmektedir. Yoksulluk, ülkelerin küresel ölçekte gelişmiş- az gelişmiş benzeri sınıflandırmada konumlarının belirlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte, yoksulluk sadece az gelişmiş ülkelere ait bir sorun değildir. Yoksulluğu, gelişmiş ülkelerde de görmek mümkündür. Nitekim ülkeler derin bir yoksulluk derecesinin altına inmemek için ekonomik anlamda büyük çaba sarf ederken ekonomik büyüme, insani gelişmişlik, gelir dağılımı, yoksulluk sınırı, açlık sınır gibi ölçütleri sürekli takip etme eğilimine sahiptirler.

Yoksulluğun temel nedenlerinden biri ülkeler arası veya ülke içi gerçekleşen savaşlar ve çatışmalardır. Ülkeler arasındaki anlaşmazlıklar, çekişmeler sonucunda gelişen savaşlar insanlığı büyük yıkıma uğratmasının yanı sıra insanların uzun yıllar sürecek olan kıtlık neticesinde derin bir yoksulluğa düşmesine de sebebiyet vermektedir. 2. Dünya Savaşı sonrası görülen emsalsiz yokluk yılları sadece savaşa giren ülkeleri değil dolaylı olarak tüm ülkeleri etkisi altına almıştır. Benzer bir etkiyi bölgesel ölçekte, Suriye ve çevresindeki ülkelerde görmek mümkündür. 2010'dan itibaren devam etmekte olan Suriye'deki iç çatışmalar nedeniyle, insanların uzun süre temiz su, barınma ve gıda gibi temel ihtiyaçlardan mahrum kaldıkları bilinmektedir. Bir diğer önemli noktada, bazı ülkelerde siyasi istikrarsızlığın terör gruplarının ülke yönetimini ele geçirmelerine neden olmasıdır. Özellikle, Afrika ve Orta Doğu başta olmak üzere geri kalmış ülkelerde, Boko Haram, DEAŞ gibi terör gruplarının yönetimi ele geçirmesi, orada yaşayan yurttaşların yoksul kalmalarında önemli bir etkendir. Benzer şekilde, son elli yılını savaşlar, istilalar ve iç çatışmalarla geçiren Afganistan'da, halk yoksullaşmış ve temel ihtiyaçlarını karşılamaktan mahrum bırakılmıştır. 2014'te ilk dalgası görülen ve 2022'de savaşa dönüşen Rusya-Ukrayna arasındaki gerilim, milyonlarca Ukrayna vatandaşının ülkelerini terk etmelerine neden olmuştur. Bu çerçevede ülkeleri yoksulluğa sürükleyen başlıca etmenin ülkelerin kendi içinde huzuru ve güveni sağlayamaması,

temel devlet işlemlerinin yürütülememesi, siyasi istikrarın bulunmaması biçiminde ifade edilebilir. Kuşkusuz, bahsi geçen etmenlerle yakın ilintiye sahip olan yozlaşma da yoksulluğun önemli nedenlerinden biridir.

Yozlaşmayı önlemek için ülkeler, kendi sınırları içinde etkin yönetişimi, hesap verebilirliği ve şeffaflığı benimsemeli, kaynaklarını etkin kullanarak elde edecekleri gelirleri toplumun her kesimine adalet ölçüsünde yaymalıdır. Oluşturulacak artı değerlerin belirli bir elit kesimde toplanmaması gerekmektedir. Yani belli bir kaynak kullanımı tek bir azınlık kesime verildiğinde çıkar ilişkileri gereği geri kalan halk yine yoksulluğa mahkûm edilmektedir. Bu noktada, ülkelerin yoksulluğunun coğrafyadan bağımsız ortaya çıktığına dikkat edilmelidir. Örneğin, birbirine çok yakın sınır komşusu Meksika ve ABD, ya da Güney Kore ve Kuzey Kore bu kapsamda incelemeye değer ülkelerdir. Gelişmişliğin farklı sınıflarında yer alan bu ülkelerden az gelişmiş olanlarda diğerlerine göre iyi yönetişim olmadığı, yönetimin belli bir grupta toplandığı, rüşvet, yolsuzluk gibi olumsuz özelliklerin son derece normal karşılandığı, güven ortamının eksikliği öne çıkmaktadır. Bahsi geçen özellikler yolsuzluğa ve yolsuzluk da yoksulluğa yol açmaktadır. Yoksulluğun kalıcılaşması ve insanların ülkelerine yönelik geleceğe ilişkin umutsuzlukları onları başka ülkelere göçe itmektedir. Örneğin, daha iyi koşullara sahip bir yerde hayatını idame ettirmek isteyen Meksikalı yurttaşlar, ABD'ye yasal olmayan yollarla göç etmektedir (Acemoğlu ve Robinson, 2014).

Yoksulluk ve göç birbiri ile yakın ilişkili olgulardır. Bu bağlamda, literatürde farklı açılardan ele alınmışlardır. Literatürde yoksulluk kavramı kadın yoksulluğu, bölgesel yoksulluğun göç ile olan ilişkisi, az gelişmiş ülkelerdeki yoksulluk düzeyleri, Afrika ülkelerindeki yoksulluk, Türkiye'nin çeşitli illerindeki yoksulluk düzeyi ve göç nedenleri, Covid -19 salgının yoksulluk üzerindeki etkileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada ise gelişmiş OECD ülkeleri ve Türkiye özelinde yoksulluk ve göç sorunsalı odak noktasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda öncelikle izleyen kısımda, yoksulluğun tanımı ve türlerine değinilecektir.

1.1.1. Yoksulluğun Tanımı

Yoksulluk belki de insanlığın ilk ortaya çıkışı kadar eski bir olgudur. Öte yandan, günümüzdeki ele alınış biçimi ve en genel anlamı ile yoksulluk, bireyin

günlük temel ihtiyaçlarını karşılamasına yetecek gelirinin bulunmamasıdır. Özellikle Endüstri Devrimi ve sonrasında yaşanan teknolojik gelişmeler insanoğluna yoksullukla mücadele konusunda önemli olanaklar sağlamıştır. Fakat, tarihte benzeri görülmemiş ölçüde yaratılan artı değerin paylaşımı, büyük ölçüde yoksulluğun ortadan kaldırılması noktasında kullanılmamıştır. Örneğin, Endüstri Devrimi'nin ilk dönemlerinde üretimin kitlesel boyutlara ulaşması ile yoksulluk derinleşmiş, ağır koşullar altında çalışan insanlar hatta çocuk işçiler bu yükün altında ezilerek ağır bedeller ödemişlerdir. Günümüzde ise yoksulluk koşulları geçmişten farklı olarak bir nebze hafiflemiş olsa da bazı ülkelerde hala temiz su, barınma ve gıdaya erişimde problemler görülmektedir.

Bir ülkedeki eşit olmayan gelir dağılımı ülkenin kalkınmasını sekteye uğrattığı gibi refah düzeyi yüksek ülke olmasını da olumsuz yönde etkilemektedir. Nitekim bu gelir dağılımı adaletsizliği yüzünden zengin daha zengin, fakir daha fakir olurken satın alma gücü de yoksul insanların aleyhine sonuçlanmaktadır. Bu gelir arasındaki farka ek olarak sağlık, beslenme ve eğitim sorunlarının yaygınlaşmasına, bebek-çocuk ölümlerinin artmasına, siyasi ve sosyal huzursuzlukların şiddetlenmesine zemin hazırlamaktadır. Bu noktada yoksulluk, kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması neticesinde ortaya çıkan bireysel ve toplumsal bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır (Gönel, 2017:29).

1.1.2. Yoksulluğun Sebepleri

Yoksulluğu tek bir nedene bağlı olarak açıklamak ve çözüm üretme olanağı bulunmamaktadır. Yoksulluk ve nedenleri literatürde oldukça geniş bir yere sahiptir. Yoksulluğun çok çeşitli nedenleri bulunmakta hem bireyleri hem toplumları yaşam alanında tehdit ederek yaşanılmaz bir hale getirmektedir. Bu bağlamda yoksulluğun nedenleri makro ve mikro düzeyde ele alınması konunun anlaşılması açısından zorunlu görünmektedir. Yoksulluğun makro nedenleri; savaş ve soykırımlar, eşitsizliği artıran büyüme faktörü, enflasyon, istihdam yetersizlikleri, adil olmayan gelir dağılımı, yetersiz kalifiye işgücü, mali krizler, adaletsiz vergi sistemi gibi değişkenler yer almaktadır. Öte yandan siyasi mekanizmanın etkilerinden; demokrasi, yolsuzluk, rüşvet, yargı bağımsızlığının olmaması, liyakatin esas alınmayarak adam kayırma ile yönetişimin etkin kullanılamaması gibi nedenler de

yoksulluğun nedenleri arasında sayılmaktadır (Özgenç, 2013:44). Yoksulluğun görünmeyen yüzünü esasında makro nedenler oluşturmaktadır. Çünkü bu nedenler bireylerin kontrolü dışında geliştiği olaylardan kaynaklanmaktadır. Küreselleşmenin etkileri, hızlı nüfus artışı, düşük tasarruf ve buna bağlı düşük yatırım oranları, finansal krizler, etkinsiz kaynak kullanımı ve buna bağlı yolsuzluklar, sosyal güvenlik sistemlerindeki hizmetlerin yetersizliği, emek piyasasındaki yapısal bozukluklar ve buna bağlı yüksek oranlardaki işsizlik, coğrafi nedenlere bağlı olarak mekânsal nedenler ve son olarak politik yetersizlikler yoksulluğa sebebiyet veren makro değişkenler arasında yer almaktadır. Diğer taraftan yoksullaşmanın en belirgin noktası, coğrafi konum ve farklılıklardan kaynaklanabilir, çevresel nedenlere bağlı olarak gelişebilmektedir. Doğal afetler, çölleşme, aşırı kuraklık, ormanların tahrip edilmesi ve aşırı otlatma gibi insan eliyle gerçekleşen doğa yıkımları yoksulluğa neden olan çevresel faktörlerdendir. Örneğin; enerji üretimine veya tarıma elverişli olmayan bir bölgede coğrafi farklılıklara özgü bir yoksulluk olabilir. Ya da tarım elverişli olsa dahi, yanlış sulama, aşırı su israfı o bölgede yoksulluğa neden olabilmektedir. Tabii olarak suyun ve buna bağlı olarak besinin yetersiz olduğu yerlerde yoksulluk kaçınılmaz bir sorun olagelmektedir (https://www.ilimvemedeniyet.com/yoksulluk-nedir.html).

Yoksulluğun mikro nedenleri arasında ; düşük eğitim seviyesi, madde bağımlılığı, alkol ve kumar gibi kötü alışkanlıklar, boşanma, terkedilme veya ölüm gibi sebeplerle ailenin dağılmış olması, yetersiz beslenme ve açlık, yaş-cinsiyet gibi demografik unsurlar, fiziksel -ruhsal rahatsızlıklar, çalışma hayatına olan olumsuz bakış açısı- önyargılar, engelli olma durumu, zamanın ekonomik değeri olmayan işlerde geçirilmesi(ev hanımlığı, ücretsiz aile işçisi gibi) , suç kurbanı olmak gibi nedenler sayılabilir. Bu nedenler daha çok bireyleri ve toplumun en küçük birimi olan aileleri ilgilendirdiği için mikro düzeyde ele alınmaktadır (Güneş,2010:25)

1.1.3. Yoksulluğun Türleri

Yoksulluk kavramı insani gelişmişlik bakımından iktisadi anlamda en çok tartışılagelen konulardan biri olmuştur. Ancak bununla birlikte yoksulluk problemine karşılık gelen tanımlarda net bir görüş birliği olmadığından, konunun henüz tam olarak açıklığa kavuşturulamamış olduğu görülmektedir (Şengür, Taban :60). Bu

çerçevede yoksulluğun türlerini tanımlayarak geniş bir bakış açısı sunmak yerinde olacaktır.

1.1.3.1. Mutlak Yoksulluk

Yoksulluğun birçok tanımı vardır fakat literatürde en yaygın kullanılan tanımların başında mutlak yoksulluk gelmektedir. Mutlak yoksulluk bireylerin yaşamını idame ettirebilmek için asgari yaşam standardına sahip olması gerekliliğidir. İlk olarak Dünya Bankası mutlak yoksulluğu, günlük 1 dolarlık gelirden yoksun olma durumu olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda, mutlak yoksulluk insanların temel gıda ihtiyaçlarının minimum kalori gereksiniminin bir ölçüsüdür (9. Kalkınma Raporu: Erişim tarihi:31.03.2022). Görüldüğü üzere mutlak yoksulluk, esasında kişinin hayatta kalabilmek ya da varlığını sürdürebilmek için gerekli her türlü ihtiyaçlar bütününden mahrum kalması anlamına gelmektedir. Bu noktadan hareketle Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki birincil ihtiyaçlardan besin, su ve barınma ihtiyaçları esasında mutlak yoksulluğa işaret etmektedir.

1.1.3.2. Göreli Yoksulluk

Yoksulluk türlerinin en yaygın tanımlarından biri de göreli yoksulluktur. Bir bireyin ya da grubun kendi öz durumu ile daha yüksek gelire sahip referans grubuyla mukayese etmesi sonucu oluşan bir yoksulluk türüdür (Hız ve Hız, 2011:146).

İsminden de anlaşılacağı üzere göreli veya kişiden kişiye değişen yoksulluk, bireyin toplumdaki belli bir ortalama gelir düzeyinin altında kalması olarak ifade edilebilir. Göreli yoksulluk kavramında kişiler, belli bir geçimlik gelire sahip olsa da toplumun yoksulluk standardının altında kaldığı için yoksul olarak nitelendirilir. Yani beyaz eşya, bilgisayar-tablete sahip olma, kaloriferli evde oturabilme, gecekondu yerine apartman dairesi gibi görece konforlu bir yerde yaşamını sürdürme gibi toplumun belli kesiminde yaygınlaşan, ancak çeşitli nedenlerle henüz elde edememiş kişiler görece yoksul sayılmaktadır. Bu bağlamda gelirin düzenli ve sürdürebilirliği noktası da oldukça önemlidir. Çünkü, bahsi geçen yaşam koşullarının doğrudan gelirle bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Doğal olarak göreli yoksulluk sorunsalında literatürde sıkça toplumsal dışlama konusuna da değinilmektedir. Bunun nedenleri arasında insanların toplumun geneline göre nispeten daha düşük

gelirli olması, barınma koşullarının yetersizliği, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlerin yetersiz olması sayılabilir (Ak,2016:302).

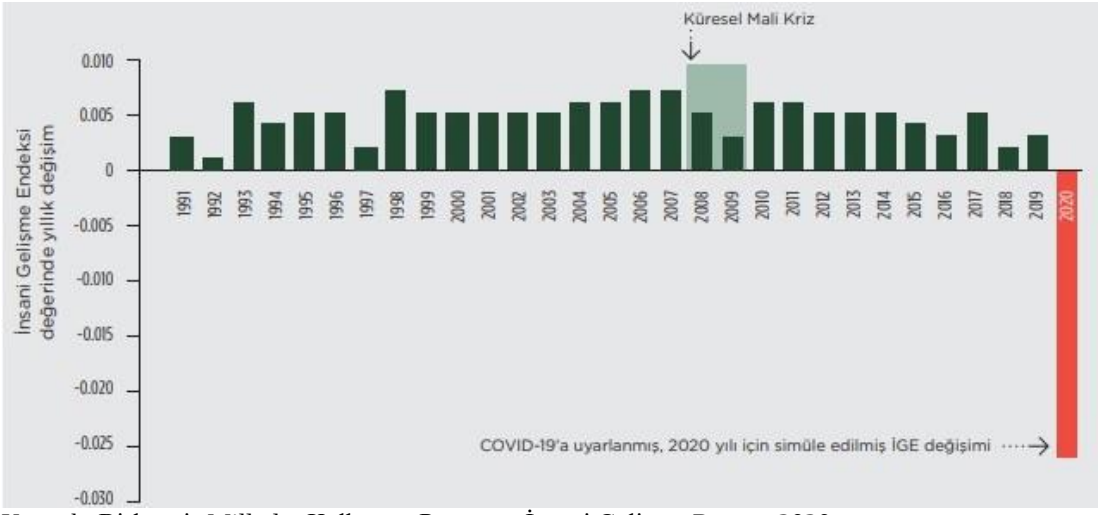
1.1.3.3. İnsani Yoksulluk

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), gelir düzeyi ile yoksulluk arasındaki ilişkiye farklı bir bakış açısı getirmiştir. UNDP, 1997'de yayınlamış olduğu İnsani Gelişme Raporu ile ilk kez insani yoksulluk kavramına değinmiştir. Yoksulluğun ölçülmesinde mutlak gelir baz alınırken, insani yoksulluğun ölçülmesinde daha geniş bir çerçeveden bakılmıştır. Bu noktadan hareketle insani yoksulluk kavramı; yetersiz beslenme, bulaşıcı hastalıkların yaygınlığı, ortalama yaşam süresinin kısalığı, yetersiz okur-yazarlık, anne- bebek ölümlerinin yaygınlığı ile tanımlanmıştır. İnsani yoksulluğun giderilmesinde temiz içme suyu, temiz enerji, hijyen, eğitim ve son olarak iletişime erişim önem arz etmektedir (Memiş:148-149). İnsani yoksulluğun topyekûn değerlendirilmesinde İnsani Gelişmişlik Endeksi kullanılmaktadır. Literatürde özellikle beşerî sermaye konusu işlenirken insani gelişmişlik noktasına sıkça değinildiği gözlenmektedir.

İnsani yoksulluğun giderilmesinde ve insanca yaşam koşullarının elde edilmesinde insani gelişmişlik 3 temel unsuru dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda ülkelerin gelişmişlik seviyesi üç ana unsur etrafında toplanmaktadır (Korkmaz ve Şahin: 228):

1. Doğumda yaşam beklentisi (ortalama yaşam süresi)
2. Eğitim düzeyi (ortalama okullaşma oranı, okur- yazarlık oranı dikkate alınır)
3. Gelir düzeyi (kişi başı düşen GSYH ile ölçülür)

Şekil 1:
Yıllara Göre Küresel İnsani Gelişmişlik Değerlerinin Değişimi

Kaynak: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İnsani Gelişme Raporu 2020.

Şekil 1' deki İnsani gelişme raporu, 1991-2019 döneminde en düşük gelişmenin 1992'de gözlendiğini göstermektedir. İnsani gelişmişliğin 1997, 2008 ve 2009 yıllarında da diğer yıllara göre gelişiminin yavaşladığı ifade edilebilir. Bahsi geçen yıllar, küresel ekonomik krizin etkilerinin hissedildiği yıllardır. Öte yandan, Covid-19 pandemisinin etkisi ile 1991-2019 döneminin çok daha gerisinde insani gelişmişlik ilerleme değeri, 2020 yılında gözlemlenmiştir. Diğer bir ifade ile 2020 yılında insani gelişmişlik düzeyi küresel ölçekte geriye gitmiştir. İnsani gelişme endeksi gelir, eğitim ve sağlık değişkenlerini bütüncül olarak kapsadığı için bu 3 ana unsurun da olumsuz etkilendiği izlenmektedir. İnsani gelişme endeksi 0 en düşük, 1 en yüksek değer olmak üzere 0-1 aralığında değer almaktadır. Bu noktada, 2020'de başlayan pandeminin olumsuz etkisi ile insani gelişmişliğin 2019 öncesi dönemlerin de gerisine gitmesi beklenmektedir.

1.1.3.4. Yeni Yoksulluk- Nöbetleşe Yoksulluk

İletişimin güçlenmesi sonucu kolay erişim ve küreselleşme ile yoksulluk yeni bir boyut kazanmıştır. Yeni yoksulluk tanımı hem mutlak yoksulluğu hem de göreli yoksulluğu kapsamaktadır. Yeni yoksulluk esas olarak gelir yoksulluğu ile ilişkilidir. Çünkü gelir yetersizliğinden dolayı insanlar tüketim toplumuna ayak uyduramaz ve belli başlı şeyleri tüketemezler. Daha çok gelişmiş ülkelerdeki bir sorunsal olarak

karşımıza çıkan yeni yoksulluk olgusu, kişilerin dışlanmasına ve toplumdan ayrışmasına neden olmaktadır.

Küreselleşme, uygulanan neo-liberal politikalar ve ekonomik krizlerin bütüncül etkileri ülkelerdeki gelir dağılımının bozulmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla toplumda ekonomik olarak makasın açılmakta ve uçurumun derinleşmesi söz konusu olmaktadır. Yoksulluğun yeniden biçimlenmesi ile oluşan "yeni yoksulluk" kavramı, küreselleşen sosyal hayatta yalnızlaşan, göçen, yeterli düzeyde kazanamayan, üretemeyen ve buna bağlı olarak tüketemeyen bireylerin yoksulluğu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda yeni yoksulluk esasında, küçük yığınları değil geniş kitleleri ilgilendirmekte ve yoksulluğun kalıcı olması hasebiyle "yeni" olarak adlandırılmaktadır (İpek, 2015).

Yeni yoksulluk olgusunun temeli ise tüketim ilişkilerine dayanmaktadır. Küreselleşen dünyada oluşturulan tüketim toplumunun doğurduğu sonuçların başında yeni yoksulluk problemi gelmektedir. Gelir adaletsizliği ve uygulanan ekonomi politikaları neticesinde eşitsizlik ve zengin-fakir arasındaki uçurum adeta geometrik olarak katlanarak artmaktadır. Bütün bu göstergeler kapitalizmin küresel ölçekte ne denli arttığının habercisi niteliğindedir. Kapitalizm farklı bir boyuta geçerken yoksulluk da yeni bir görünüme bürünerek derinleşmektedir. Kısacası, kapitalizm küreselleşirken yoksulluk sorunsalı da bölgesel olmaktan çıkmış küresel boyutlara taşınmıştır (Karakaş,2010). Literatürde yeni yoksulluk ile ilgili dışlama etkisine de sıkça yer verilmekte, dışlanan bireylerin ruhsal durumlarının kötüleştiği ifade edilmektedir (Demirtürk vd, 2011, Şahin ve Coşkun, 2009).

Yeni yoksulluk probleminde işsizlik sorunsalıyla başa çıkamayan, sosyal ve siyasal olarak dışlanan, yoksulluklarıyla baş başa kalmış çaresiz ve ümitsiz bireyler ve topluluklar oluşmaktadır (Işık ve Pınarcıoğlu,2015:73). Nöbetleşe yoksulluk kavramının özünde kentsel yoksullukla ilgili olduğunu Oğuz Işık ve Melih Pınarcıoğlu ifade etmektedir. Bu itibarla 1980 sonrası dönem için Türkiye'deki kırdan kente göç etmiş kent yoksullarının yıkılmamak için kurmuş olduğu ilişki sistemlerinden kaynaklı bir kavram olduğu nitelendirilmektedir. Nöbetleşe yoksulluk, kente göçle gelmiş grupların kente onlardan sonra gelen kesimler üzerinden zenginleşip, yoksulluklarını gelen yeni gruba yani kuşaktan kuşağa devredilmek suretiyle aktarılması sürecidir. Nöbetleşe yoksulluk kavramı aynı zamanda kente çeşitli göç dalgalarıyla göç eden grupların kendi aralarında

geliştirdiği birbirilerine Alevilik, kürtlük, hemşerilik gibi temelinde etnik kökene dayalı veya benzerlikler yoluyla adeta kurmuş olduğu bir ortaklık olduğu belirtilmektedir (Işık ve Pınarcıklıoğlu, 2015).

1.1.3.5. Gelir Yoksulluğu

İnsanların yaşamlarını sürdürebilmek ve asgari yaşam standartlarını yakalayabilmek için kişi ve hane halklarının gereksinim duyduğu temel ihtiyaçların karşılanabilmesi için istenen gelir seviyesine sahip olamama durumudur. Genel olarak gelir yoksulluğu hesaplaması için asgari düzeyde gerekli gelir "yoksulluk sınırı" olarak belirtilmektedir (Özsoy, 2004). TÜİK'in 2022 raporuna göre yoksulluk sınırı 14.288 TL olarak kayıtlara geçmiştir (TÜİK, 2022 Dönem Raporu). Diğer bir ifadeyle bu gelire sahip olamayan hane halkı bu gelire ulaşamadığı için satın alma gücünü de kaybetmiş olmaktadır.

1.1.3.6. Objektif ve Sübjektif Yoksulluk

Yoksulluk türlerinden bir diğeri olan objektif yoksulluk belirlenen standartların gerisinde kalmayı ifade etmekte, karar verici sadece birey değil genel kanı olduğu için daha tarafsız bir bakış açısı hakimdir. Yoksulluğu meydana getiren ve yoksulluktan kurtulmak için gerekenler noktasında objektif yaklaşıma başvurulmaktadır (Özsoy, 2003). Sübjektif yoksullukta ise bireylerin tercihleri ve hane halkının karar verici olması nedeniyle daha çok faydacı bir tutum sergilenmektedir. Başka bir deyişle kişilerin kendi düşüncelerinden bağımsız bir şekilde birtakım nesnel ölçütler oluşturmasından ziyade kendilerini yoksul görüp görmediklerine bağlı bir olgudur. Özünde kişilerin tatmin edecek bir gelire sahip olamadıkları için kendilerini yoksul hissetmeleriyle bağlantılıdır (Erdugan, 2010:11).

1.1.3.7. Kırsal ve Kentsel Yoksulluk

Yoksulluk ile mücadelede, yoksulluğun derinliği kadar yoksulluğun mekânsal olarak nerelerde yoğunlaştığı da önem arz etmektedir. Dünya çapında birçok azgelişmiş ülkede yoksulluğun kırsal kesimde işleyecek toprağı olmayan köylüler, tarım işçileri ve küçük toprak sahibi köylülerden oluştuğu görülmektedir. Kırsal

yoksulluk kavramı, güvenlik, bağımsızlık, öz-saygı, kimlik, sosyal ilişkilerdeki bağlantılar, hukuki ve siyasi hakların kullanımı üzerine şekillenmekte ve kırsal kesimdeki insanlar genel itibariyle coğrafi konum ve erişimden dolayı yokluk çekmektedir. Kentsel yoksulluk ise; düşük gelir ve düşük tüketim düzeyine bağlı niceliksel beklentiler üzerine odaklanmaktadır (Öztürk, 2008: 613).

Kentsel yoksulluk kavramı, küreselleşmenin bir sonucu olarak kalifiye olmayan emeğin kentlerde yığılmasına ve kentlere doğru göçe bağlı yer değişikliklerine karşılık gelen bir kavram olarak görülmektedir. Kentler, düzensiz ve hızlı bu iç-dış göç karşısında milyonlarca insanın yükünü çekerek barınmalarına olanak tanımıştır. Kentlere doğru çok yüksek miktardaki bu göç hareketi, kentlerde işsizlik sorunun artmasına ve buna bağlı olarak gecekondulaşma ile çevre, ulaşım, eğitim, sağlık hizmetlerinin bozulması ve asayişin bozulması gibi sosyal problemlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Buna bağlı olarak kentlerde kentsel eşitsizliklere dayalı gerilimlerin yaşanması ihtimali de yükselmektedir (Beyazıt, 2019:90-91).

1.1.4. Yoksulların Maruz Kaldığı Olumsuzluklar

Yoksulluk ülkeler için önemli bir tehdit oluştururken, ülkelerde yaşayan insanları olumsuz etkilemektedir. Bireylerin belli bir alt limitte gelir elde edememesi, alım gücünü azlığı, barınma, giyecek, yiyecek, sağlık, eğitim gibi hayati şeylerde yokluk ve yoksunluk hayatlarını daha da yaşanmaz hale getirmektedir. Bireylerin zaten bu derin yoksulluk yükü varken bir de toplumsal olarak ötekileştirmeye, dışlanmaya maruz kalmaktadır. Sosyal hayatta dışlanmayı, özellikle çocukların ve kadınların daha fazla hissettiği düşünülmektedir.

Düşük gelir seviyesine paralel olarak artan yoksulluk ve birtakım şeylerden mahrumiyet duygusu, yoksullukla birlikte gerçekleşen dışlanma sorunsalı bireyleri içinden çıkılmaz bir hisse sürüklemektedir. Aynı engelli, özürlü bireylerin kendilerini eksik ve yetersiz hissettiği gibi yoksulların karşı karşıya kaldığı bu dışlanmışlık duygusu da yoksullara aynı duyguyu kalıcı olarak hissetmesine sebebiyet vermektedir. Diğer taraftan yoksul ailelerde şiddete eğilim önemli bir problem teşkil etmektedir. İşin acı yanı ise bu şiddetin normal kabul edilmesi ve zamanla hayatın bir parçası gibi görülmesidir. Bu durumun böyle olmasında düşük eğitim düzeyi,

bilinçsizlik, aileden öyle görerek öğrenilmiş davranış bozukluğu, yeterli desteği bulamama gibi altta yatan ana nedenler sayılabilir. Her ne kadar şiddet probleminin eğitimli kişilerde daha yaygın olduğu düşünülse de Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün yapmış olduğu çalışmada eğitim almayan kadınların %52,2'si, lise mezunu kadınların ise %25'i eşlerinden şiddet gördüğü ortaya konulmuştur (Açıkgöz ve Yusufoğlu, 2012). Şiddetin türü ne olursa olsun burada en önemli nokta, şiddetin olağanlaştırılması ve kuşaktan kuşağa geçerek, gelecek nesillere miras bırakılmış olması olacaktır.

1.1.5. Yoksulluğun Etkisini Azaltmaya Yönelik Önlemler

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı çerçevesinde Binyıl Hedefleri belirlenmiştir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi doğrultusunda çeşitli kararlar 2015 yılında alınmıştır. Alınan kararlar ile belirlenen amaçların 2030 yılı ajandası altında ifade edilmiştir. Bu amaçlardan belki de en hayati öneme sahip olanı, yoksulluğa son ve açlığa son verilmesidir. Bu çerçevede açlığa son vermek için, öncelikli olarak gıda güvenliğini sağlamak ve iyi beslenmeye ulaşmak, açlığı bitirmek ve sürdürülebilir tarım politikalarını desteklemek gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma bağlamında açlığa son verilmesi için 2030 yılına kadar şu ilkelerin hayata geçirilmesi planlanmaktadır (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2015):

- Çocuklar ve yoksul kesim başta olmak üzere, tüm kırılgan durumda olan herkesin bütün bir yıl boyunca güvenli, besleyici ve yeteri kadar besine ulaşımın sağlanması,
- Özellikle 5 yaş altı çocukların, genç kızların, hamilelerin, emziren kadınların ve daha yaşlı insanların besin ihtiyaçlarının ele alınması ve genel olarak yetersiz beslenmenin tümüyle ortadan kaldırılması,
- Kadınlar başta olmak üzere, çiftçilikle uğraşan aileler, balıkçılar, göçebe çobanlar, yerli halklar olmak üzere tarımsal verimliliğe, finansal hizmetlere, piyasalara tarım dışı istihdam olanaklarına güvenli ve eşit erişimin sağlanması amacıyla gelirlerinin iki katına çıkarılması,
- Sürdürülebilir gıda üretimi kapsamında; üretkenliği artıran, ekosistemlerin sürdürülmesine yardımcı olan, iklim değişikliğine sellere,

kuraklığa ve diğer afetlere uyum sağlama kapasitesini güçlendiren dayanıklı tarım politikalarının hayata geçirilmesi

- Az gelişmiş ülkeler başta olmak üzere tüm gelişmekte olan ülkelerde tarımsal üretim kapasitesini artırmak amacıyla tarımsal altyapı- ARGE hizmetleri, teknoloji geliştirme, bitki ve hayvan gen bankalarına alanlarına geliştirilmiş uluslararası iş birliği sayesinde yatırımların artırılması,
- Tarımsal ürünlerle ilgili olarak bütün ihracat önlemlerinin ortadan kaldırılması ve genel olarak dünya tarım piyasalarındaki ticari kısıtlamaların ve aksaklıkların ortadan kaldırılması,
- Gıda hammadde piyasalarının etkin bir şekilde işleyişini sağlamak için önlemlerin alınması, gıda fiyatlarındaki enflasyonun sınırlandırılması, gıda rezervleri ile ilgili piyasa bilgilerine zamanında erişimin kolaylaşması hedeflenmektedir (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2015).

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda ikinci en önemli amaç ise yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik olmuştur. Bu bağlamda atılan adımlar izleyen kısımda verilmiştir (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2015):

- Günde 1,25 dolardan daha az bir parayla geçinen insanların sayısı şeklinde tanımlanan aşırı yoksulluğun herkes için ortadan kaldırılması,
- Ulusal tanımlara göre yoksulluğu bütün boyutlarıyla yaşayan her yaş ve cinsiyetin özellikle de çocuk oranının en az yarıya indirilmesi,
- Yoksul ve kırılgan durumdaki kişiler için temel mal ve hizmetler de dahil olmak üzere sosyal koruma önlemlerinin gerçekleştirilmesi,
- Özellikle yoksullar ve kırılgan durumdaki insanlar başta olmak üzere tüm kadın- erkek herkesin ekonomik kaynaklara ulaşma, temel hizmetlere erişim, toprak veya mal- mülk türlerine sahip olma ve üzerinde kontrol sağlayabilmesi, finansal hizmetlerde eşit haklara sahip olmalarının güvence altına alınması,
- Yoksulların ve kırılgan durumdaki insanların dayanıklı olmalarını sağlayabilmek için sosyal, ekonomik, çevresel ve doğal afet şoklarına karşı kırılganlıklarının en aza indirgenmesi,

- Özellikle az gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, gelişmekte olan ülkeler de dahil edilerek geliştirilmiş kalkınma iş birliği aracılığıyla kaynakların etkin kullanımı ve etkin dağılımının büyük ölçüde hayata geçirilmesi,
- Yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik yatırımların hızlandırılması gerek bölgesel gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı kalkınma stratejileri geliştirerek sağlam altyapı politikalarının oluşturulması hedeflenmektedir (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, 2015).

Özetle, 2015 yılından 2030'a kadar 15 yıllık bir plan yapılarak sürdürülebilirlik için ülkelere bir rota çizilmiştir. Bu kapsamda, yoksulluk ve açlığa son verilmesi amacı kapsamında, tarımın öncül sektör olarak kabul edilmesi ve gıda güvenliğinin sağlanması ile açlığa son verileceği düşünülmektedir. Açlığın son bulmasına bağlı olarak kırılgan ve yoksul insanların cinsiyet ayrımı yapılmadan gözetilmesi ve en önemlisi de yoksulluğun kalıcı olmasını engellemek için atılmış adımlar olduğu görülmektedir. Ancak 2015'te kabul edilip yürürlüğe konan bu amaçlar Covid-19 pandemisinin etkileri yüzünden sekteye uğramıştır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Raporuna göre; 2019-2021 yılları arasında kadınlar için yoksulluk oranının %2,7 düşmesi bekleniyordu. Fakat, pandeminin boyutları ve etkileri neticesinde kadın yoksulluk oranında %9,1'lik bir artış tahmin edilmektedir. Bu durum ise Covid-19 pandemisinin dünya genelinde yoksul kadınların oranını çarpıcı bir biçimde artıracağı, yoksulluk içinde yaşayan kadın ve erkekler arasındaki uçurumu dramatik olarak derinleştireceğini göstermektedir (BM Covid-19 Raporu 2021).

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇ KAVRAMI VE TEORİLERİ

2.1. GÖÇ

Göç, kendi yurtlarından çeşitli nedenlere bağlı olarak (ekonomik, siyasi, sosyal, doğal) insanların kendi iradesiyle daha iyi yaşam koşullarına kavuşabilmek ümidiyle doğduğu, süreklilik içinde yaşamaya alıştığı yeri terk etmesidir. Bununla birlikte göç ile ilgili farklı tanımlamalar izleyen alt başlıkta sunulmuştur.

2.1.1. Göç Tanımı

TDK'ye göre göç, çeşitli ekonomik, siyasi ve toplumsal nedenlerle bireylerin veya grupların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim bölgesinden başka bir yerleşim bölgesine gitme iş, taşınma, hicret ve muhaceret olarak tanımlanmaktadır. (TDK,2022). Göç, bir ülke veya toplumdaki siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel faktörlerle bağlantılı devinimli hareketli bir süreçtir. Göç olgusunun tanımlamaları mekân-zaman, neden -sonuç unsurları ile bezenmiş farklı sınıflandırmalara özgü yapılmaktadır. Özünde bir yer değiştirme meselesi olmakla birlikte, gidilen mesafeye, olayın sürekli olmasına ve nedenlerine göre göçün tanımı genişlemektedir. Bu bakımdan göç, bireylerin veya toplulukların herhangi bir nedene bağlı olarak yaşamlarının bir bölümünü veya tamamını geçirmek için gelecek kaygısı yaşamadan bir yerden bir başka yere coğrafi nitelikte bir yer değişikliği olarak belirtilmektedir (Kırdar ve Saraçoğlu,2012).

2.1.2. Göç Sebepleri

Göç, insanlık tarihi kadar eskidir ve insanlar tarih boyunca yaşam olanaklarını en iyi noktaya taşımak için çeşitli sebeplerle göçe başvurmuştur. İnsanlar, suya yakın olmak, hayati tehlikeden kurtulmak, gelecekte gerek kendi gerekse çocuklarını düşünerek yaşam standartlarını daha üst seviyeye yükseltmek maksadıyla göç etmişlerdir. Öyle ki Anadolu'da birçok medeniyet kurulması, çeşitli kavimlerin oluşması göçlerin bir sonucu olarak nitelendirilmektedir. Tıpkı Nil Nehri'nin Mısır'a hayat vermesi gibi, Fırat ve Dicle nehirlerinin de hayat verdiği Mezopotamya'da

kurulan Asurlular, Babiller ve Sümerler gibi medeniyetlerin varlık göstermesi bunun en önemli kanıtlarından biri niteliğindedir (Köroğlu,2013:16). Göçlerin temelinde genel olarak daha iyi yaşam arzusu, daha kaliteli bir hayat sürdürebilme isteği yatmaktadır. Ancak iradeleri dışında da insanlar mekânsal olarak değişim ihtiyacı ile karşı karşıya kalabilmektedir.

Göçün temel nedenleri arasında ekonomik nedenler yer alır. Özellikle küreselleşen kapitalist-liberal ekonomik yapının sonucunda işsizlik nedeniyle oluşan yoksulluk derinleşmekte ve kalıcı hale gelmektedir. Ancak sel, deprem, tsunami vs. gibi doğal afetler nedeniyle de insanlar oturdukları yerler yaşam koşullarına elverişsiz olduğu gerekçesiyle göç etmektedir. Bir diğer önemli göç nedeni de iç çatışma, savaş, yönetimsel istikrarsız olarak karşımıza çıkmaktadır. Son dönemde, özellikle Suriye ve Irak ülkelerinde görülen terör oluşumları ve iç söz konusu ülkelerde ve ilgili bölgede kaosu tetiklemiştir. Benzer şekilde, Rusya -Gürcistan gerilimi, Arap Baharı sonrasında Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da yaşanan iç karışıklıklar, Afrika'da terör gruplarının yönetimi ele geçirmesi, Filistin'de yaşanan insanlık dramı ve son olarak hali hazırda devam etmekte olan Rusya- Ukrayna Savaşı'nın yaşanması gibi nedenler insanları siyasi nedenlere bağlı olarak göçe zorlamaktadır (Aytekin, 2020:9). Göçe neden olan bir başka neden de sosyal ve kültürel unsurlardır. Eğitim- öğretim, sağlık olanaklarının kısıtlı olması, yaşanılan yerdeki demografik yapının bozulması, kan davası vs. gibi nedenler göçe yol açmaktadır.

Bir bölgeden başka bir bölgeye göçü açıklamaya çalışan bir fonksiyonda şu etmenler belirleyici olarak görülmektedir (Gönel, 2016:98):

- Göç edilen yerin ücret ve gelir seviyesi,
- İki bölge arasındaki ücret ve gelir farklılıkları,
- Siyasi terör ve şiddet olayları,
- Karşılaştırılan bölgelerdeki kentleşme oranları,
- Coğrafi olarak bölgeler arası mesafe,
- İşsizlik oranları,
- Göç edilen bölgede yaşayan tanıdık arkadaş ve akraba sayısı
- Göç edilen bölgedeki ticari hayatın zenginliği olmaktadır.

Ekonomide tüketim, üretim, gelir adaleti, ekonomik büyüme, işsizlik ve finansal istikrar gibi makro değişkenler yoksulluğun oluşmasında, derinleşmesinde ve kalıcı hale gelmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri incelenirken ekonomik büyüme oranları, finansal istikrar göstergeleri, gelir dağılımı istatistiklerinin yanı sıra yoksulluk göstergeleri de dikkate alınmaktadır. Bu durum ise yoksulluğun ülkelerin gelişmişlik düzeyleri açısından ne derece önemli olduğunu göstermektedir. Önceki kısımda bahsedildiği üzere yoksulluk, göç üzerinde tetikleyici bir etkiye sahiptir. Bu çerçevede, yoksulluğun kalıcılaşması insanları göçe sürüklemekte ve insanlar daha iyi yaşama erişim ümidiyle özyurtlarını terk etmektedir.

Yoksulluk ve göç ilişkisinde kavramsal çerçevede çeşitli savlar ortaya atılmıştır. Bu kapsamda, izleyen alt başlıklar göç kuramlarına yer verilmiştir.

2.1.2.1. Ravenstein'in Göç Kanunları

Ravenstein (1889) uluslararası göç olgusunun temelini insanların ekonomik anlamda daha iyi durumda olma isteği sonucu gerçekleştiğini ifade etmektedir. Uluslararası göçün ana nedenini ekonomiye dayandırarak endüstriyel gelişime oturtmuştur. Diğer taraftan olumsuz iklim koşulları, ağır vergilerin yükü, baskıcı zorba yönetim gibi faktörlerin de göç üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca göçün sürekli ve devinim halinde olması nedeniyle, ekonomi temelli göç dalgasının diğer tali nedenlere bağlı göç kadar yoğun ve güçlü olmadığını dile getirmiştir (Ravenstein, 1889: 282).

2.1.2.2. Nurske ve Lewis'in Göç Kuramları

Özellikle az gelişmiş ülkelerdeki yoksulluğa dikkat çeken iktisatçıların başında Nurkse yer almaktadır. Bu ülkelerde gelirin yetersiz olması nedeniyle, tasarrufların da yetersiz olması sonucunda gerekli yatırımlar yapılamayacağı için verimlilik istenen düzeyde elde edilemez ve gelir seviyesi düşük kalmaya devam eder. Azgelişmiş ülkelerdeki yoksulluğun temelini kalkınmadaki problemlere dayandıran Nurkse; "Bir ülke yoksul olduğu için yoksuldur" der ve bu görüşü yoksulluğun kısır döngüsü olarak yorumlamaktadır. Ayrıca yoksulluğun giderilmesinde farklı sanayi sektörlerine yatırım yapılması gerektiğini, dışsal

ekonomi piyasalarına açılarak iç pazarın ve piyasanın gelişmesi sonucunda verimliliğin artırılmasıyla mümkün olacağını savunmaktadır. Böylece dengeli kalkınmanın gerçekleşmesiyle yüksek verimlilik elde edilerek yatırım hamlesi oluşacak ve neticede yoksulluğun kısır döngüsü kırılacaktır (Taban ve Kar,2015:68). Bu kısır döngüden kurtulmanın yolu ise kırsaldaki âtıl emeği yani işgücünü sanayi sektörüne kaydırarak bir nevi köyden kente göç ile mümkün olabileceğini belirtmektedir.

Nurks'e göre tarımsal emeğin marjinal maliyeti sıfırdır. Yani en çok Asya ülkelerinde görülen kırsal kesimdeki emek fazlası, kendi geçimlik düzeyindeki bu çiftliklerden işgücü azalsa bile üretimde herhangi bir azalış olmayacağı varsayımına dayanmaktadır. Tıpkı Nurkse gibi Levis da tarımsal sektörde verimliliğin düşük olduğu savını desteklemektedir. Bunun sonucunda tarım sektöründe toplam üretim azalmayacağı için, tarımdaki emek kırsaldan göç edeceği ifade edilmektedir. Lewis bu bağlamda sınırsız emek arzı modelini benimsemiş ve azgelişmiş ülkeler faktör donatımı açısından emek faktöründe üstünken, gelişmiş ülkeler ise sermaye faktöründe üstün olduğunu düşünmektedir. Bu noktada emek gücünün azgelişmiş ülkeye kıyasla gelişmiş ülkede ücretlerin çok daha yüksek olması ile sonuçlanmaktadır. Bu durumda işgücü arzı, işgücü ücretleri belirleyici olduğu için yoksul ülkelerden zengin ülkelere doğru göç kaçınılmaz olmaktadır (Gönel, 2016:91).

2.1.2.3. Harris-Todaro Göç Kuramı

Göç kuramları arasında en önemlilerden biri de Harris- Todaro göç modelidir. Model temel olarak sanayi ve tarım sektörünü "ikili yapı" olarak nitelendirmektedir. Gelir ve üretim açısından kentsel ve kırsal olarak ifade edilmektedir. Tarımsal sektör kendi alanında uzmanlaşır ve kalan işgücünü sanayi sektöründe değerlendirir, sanayi sektörü de tarım sektörüne sanayi ürünü üretiminde uzmanlaşmıştır. Bu bağlamda Nurkse, Lewis ile paralel olarak marjinal verimliliğin sıfıra yakın olduğu görüşü Harris -Todaro göç modelinde de hakimdir. Tarımsal kesimde ücretler aşağı doğru esnek olması nedeniyle göç eden insanlar göç ettikleri için faydalarını maksimize etmektedir (Adaş, 2001:147). Bu anlamda kırsal kesimden kentsel kesime bir göç yaşanmaktadır. Ancak insanlar vasıfsız olmaları nedeniyle kırsaldan kentlere göç

ettiklerinde gittikleri yerlerde de işsizliğe de neden olabilmektedir. Yasal olarak iş bulmak güç olduğu için yasadışı yollara başvurulmaktadır. Bu durumun özellikle hukukun üstünlüğü ilkesinin benimsendiği gelişmiş Avrupa ülkelerinde yaşandığı düşünülmektedir.

2.1.2.4. İtme-Çekme Kuramı

Göçün temelinde ekonomik nedenlerin yattığını savunan bir diğer teori ise Castles ve Miller tarafından ortaya atılan "klasik itme-çekme" kuramıdır. Bu anlamda yüksek gelirin, emek talebinin, siyasi ve finansal özgürlüğün, çeşitli ekonomik fırsatların çekici cazibesinden dolayı bu unsurlara çekme unsurları denilmiştir. Gelir adaletsizliğinin olduğu düşük gelire sahip, düşük yaşam standartlarının varlığı, aşırı işsizlik, ekonomik fırsatların kıt olması, siyasi ve politik yasakların itici olmasından dolayı bu unsurlara da itici unsurlar denilmektedir. Dolayısıyla insanlar bu itici-çekici unsurları değerlendirip ona göre karara ulaşmaktadır. Neticede geliri düşük olan yoksul ülkelerden, gelir düzeyi oldukça yüksek zengin ülkelere doğru bir göç yaşanmaktadır (Castles ve Miller, 1998:20-21).

2.1.2.5. Kesişen Fırsatlar Kuramı

Yoksulluk ve göç açmazında üzerinde durulması gereken bir başka yaklaşım "kesişen fırsatlar" kuramıdır. 1940 yılında Stouffer bu kavramı ilk kez kullanmış, insanların göç edeceği yerdeki olanaklar ve fırsatların miktarını odak noktası olarak dikkate almıştır. Stouffer, Kuramı denemek için 1935-1940 yılları için ABD'de Cleveland Metropolitan Bölgesi'nde evlerini taşıyan bireylerin sayım verilerini üzerinde analiz gerçekleştirmiştir. Stouffer'in tahmini belli bir mesafeye göç eden kişi sayısının bu mesafedeki çekim merkezindeki istihdam olanaklarıyla doğru orantılı olduğu şeklindedir. Yani mesafenin kısalığının göçü olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir. Bu kuramın en önemli özelliklerinden göç edilecek mesafe, fırsatlar ve imkânların özellikle de ticaretin çeşitli olması ile ön plana çıkmaktadır. Göçmenler göç edecekleri yerin adeta matematiğini hesaplar ve oluşan kâr- zarar dengesine göre karar verirler (Özcan, 2017: 190-191).

2.1.2.6. Merkez-Çevre Kuramı

Literatürde önemli bir yere sahip bir başka yaklaşım "Merkez- Çevre" veya iktisadi çerçevede "Bağımlılık Okulu" nun oluşturmuş olduğu kuramdır. İmmanuel Wallerstein, Samir Amin ve Frank gibi düşünürler tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre; dünya merkez ve çevre olarak ikiye ayrılmış ve bu iki dünya ekonomik olarak temelinden birbirine bağlanmıştır. Çevre olarak adlandırılan ülkeler merkez ülkeler için hayati öneme sahip ve kapitalist gelişimlerini sürekli kılan bir konumdadır. Merkez ülkeler ise ucuz emek, hammadde ve mamul malın piyasaya sürülmesi için çevre ülkelere muhtaçtır. Düşük gelirli çevre ülkelerden gelen hammadde ve işgücü kullanılarak üretilen ürünler hem ülke içi pazarda değerlendirilmekte hem de dış pazarlara ihraç edilmektedir. Bu bağlamda, merkez ülkeler çevre ülkeleri sömürerek kapitalist birikimlerinin devam etmesini sağlamaktadır. Çevre ülkeler de kapitalist gelişimlerini tamamlama ve gelişmiş ekonomiler arasında yer alabilmek için merkez ülkeler arasında bu tarzda bir ilişki kurmaktadır. Açıkça görülmektedir ki bağımlılık tek taraflı değildir ve birbirlerine ihtiyaç duymaktadır. Göç sorunsalı "Bağımlılık Okulu" yaklaşımına göre ele alındığında, merkez ülkelerin ucuz emek ihtiyaçlarını gidermek için göçmen kabul politikaları kısıtlı da olsa yürürlüktedir. Bu göçmen kabul maddeleri ağır ön koşulları da içermektedir. Aranan ön koşulların odak noktası; göçmenlerin nitelikli, iyi yetişmiş ve yetenekli olmalarını içermektedir. Çünkü çevre ülkelerdeki işgücünün büyük bir kısmı vasıfsız işçilerden oluşmaktadır. Merkez ülkeler de üretim maliyetlerini düşürmek için kendi işgücünden daha ucuza çalıştıracağı işçileri ülkeye kabul eder veya yasadışı kaçak göçmenler aracılığıyla kârını maksimize etmeyi amaçlar. Ancak küreselleşmenin etkisiyle bu durum tam tersine dönmüştür. Artık, ucuz işgücü merkez ülkeye gitmemektedir. Ucuz işgücü sermaye, girdi ve işçilik maliyetlerinin ucuz olduğu ülkelere doğru kaymaktadır (Çağlayan, 2006:78-80).

2.1.2.7. Tarihsel-Yapısalcı Yaklaşım

Literatürde neoklasik ekonomi teorilerin dışındaki teori ve yaklaşımlar Tarihsel- Yapısalcı yaklaşım olarak nitelendirilmektedir. Bu yaklaşıma göç; sermaye sahipleri açısından ucuz işgücü hareketidir ve sermayedarların artı değerini katlayarak karları maksimize etmek için, yoksul ülkelerin her türlü kaynaklarının

sömürülmesinin sürekliliğini sağlamaktadır (Castle ve Kosack, 1985). 1970'li yıllarda göç teorisi Marksist politik ekonomik paradigmalardan oluşan ikili işgücü piyasası, bağımlılık okulu ve dünya sistemler teorisinin (Wallerstein Teorisi) etkisinde kalarak değişime uğramıştır. Bu teoriler uluslararası göçün sebeplerinin tarihsel olarak oluşturulmuş temelinin yapısal güçlerde yer aldığını düşünmektedir. Yani dünya çapında ekonomik ve politik gücün adaletsiz bir şekilde sömürücü ve dengesini bozucu doğası sonucunda göçlerin sermayedarlar için ucuz emek devinimi yarattığı belirtilmektedir (Dedeoğlu ve Ekiz Gökmen, 2020:21).

Tarihsel-Yapısalcı yaklaşım olarak nitelendirilen Marksist göç teorileri göç politikalarının tam olarak açıklayamadığı için ve göç olgusuna salt emeğe indirgediği için, birtakım eleştirilere maruz kalmıştır (Cebeci, 2017). Göç politikalarında eleştirilen noktalar; Neoklasik yaklaşımda devletin rolünün oldukça azaltılması ve Tarihsel- Yapısal yaklaşımda sermayedarların her şeyin belirleyicisi ve öncüsü durumuna getirilerek bireylerin veya grupların ihtiyaç ve isteklerinin yok sayılarak görmezden gelinmesi belirtilmektedir (Castles ve Miller, 2008:35). Marksist düşünce kuramının özü, emeğin sömürüldüğü ve emeğin göç etmesiyle zengin ülkelerin yoksul ülkeleri sömürdüğü düşünce sistemine oturtulmakta ve sermayenin uluslararası düzeye gelmiş olmasına, bu durumun sonucu olarak sömürünün sürdürülebilir olmasına dikkat çekmektir.

2.1.2.8. William Petersen'ın Göç Tipi

Literatürdeki göç kuramlarından bir diğeri de Petersen göç yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda, Bireyler veya gruplar göç alma karar mekanizmalarının yalnızca itme-çekme faktörlerinden değil, sosyal ve kişisel faktörlerin de ele alınması gerektiği savını ortaya atmaktadır. Ravenstein'in göç yasalarına atıfta bulunarak göçlerde yasaların değil de kişisel ve sınıfsal farklılıkların içerdiği bir sınıflandırılma yapılması gerektiğini vurgulamıştır (Petersen, 1958). Petersen genel göç tiplerini beş ana grupta incelemiştir (Bayram,2018:114):

- İlkel Göçler: Tarımın elverişsiz koşulları gibi ekolojik nedenlerden dolayı, daha verimli topraklara tarım ve hayvancılık yapabilmek için göç etmek,

- Zorlama Göç: Siyasi ve birtakım toplumsal zorunluluklar nedeniyle yapılan göçlerdir.
- Serbest Göç: Bireyin kendi iradesiyle gerçekleştirdiği göçlerdir.
- Kitlesel Göçler: Bireyler göç ettikten sonra arkasından diğer gruplar veya kitleler halinde göç edilen yerdeki çekici nedenlerden dolayı göç etmeleridir.

2.1.3. Göç Türleri

Literatürde pek çok göç türü bulunmaktadır. Göçlerin türlerinin belirlenmesinde bireylerin iradeleri, iradeleri dışında olması, gönüllülük- zorunluluk esasına dayanması, geçicilik-kalıcılık ilkelerine dayanması, ekonomik-siyasi- sosyal nedenlere bağlı olması gibi koşullara bağlı olarak sınıflandırılmaktadır. Bu çerçevede izleyen kısımda göç türlerine yer verilmiştir.

2.1.3.1. İç Göç- Dış Göç

Literatürde ülke sınırları içinde yapılan göç hareketler ve ülke dışına yapılan göç hareketleri iki şekilde ele alınmaktadır. Bunlardan ilki, iç göç; bir ülkenin kendi sınırları içinde bölgeler arası bir göç hareketi olarak tanımlanmaktadır. İkincisi dış göç ise; bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göç hareketi olarak belirtilmiştir (Sağlam, 2006:34). Türkiye'de genellikle kırsal kesimden kentlere doğru göçün gerçekleştiği düşünülmektedir. Özellikle İstanbul için tabiri caizse "Taşı toprağı altındır" diyerek iş fırsatları kovalamak için yurdun Doğu Bölgelerinden ve iç kesimlerinden İstanbul'a doğru bir göç hareketi yaşanmıştır. Yine Ankara çevre illere göre iş, istihdam, okul, sağlık olanakları daha iyi olduğu için Çankırı, Çorum, Yozgat gibi illerden göç almaktadır. İzmir de aynı şekilde imkanlar çok olduğu için çevresindeki küçük yerlerden göçe maruz kalmaktadır.

Özellikle 1960 sonrası Türkiye'den Almanya'ya işçi olarak giden birey veya gruplar, 1950 ve sonrası Bulgaristan'daki Türklerin çeşitli zulümlere uğrayarak Türkiye'ye gönderilmesi, Irak'ın ABD tarafından işgali sonrası yine Irak'tan Türkiye'ye bir göç hareketinin yaşanmış olması, Suriye'deki savaş sonrası ülkemize kitlesel bir göçün yaşanması ve son olarak halihazırda devam etmekte olan Ukrayna Savaşı sonrası gelen göç akımları dış göçlere örnek niteliği taşımaktadır. Buradan

itibarla dış göçler genel olarak insani zulümler, savaşlar, toplu kıyımlar neticesinde şekillenmektedir. Zorunlu bir neden olmadıkça insanlar ekonomi temelli göçü yeğlediği için esasında iç göç miktarının dış göç miktarından fazla olduğunu belirtmek yerinde olacaktır.

2.1.3.2. Sürekli Göç-Mevsimlik Göç

Literatürde bireylerin göç etme sürelerine göre sınıflandırmada kullanılan göç tanımları; mevsimlik ve sürekli göç tanımları oluşturmaktadır.

Mevsimlik göç; bireylerin veya hane halklarının yılın belli dönemlerinde iş bulabilmek ve kendi gelirine katkıda bulunabilmek için, istihdamın yaratıldığı bölgeye ekonomik olarak kazanımlar sağlamak için kesin yerleşik oldukları bir bölgeden bir başka bölgeye geçici olarak göç etmeleri olarak tanımlanabilir. Adana'ya pamuk toplamak için giden işçiler, Doğu Karadeniz'e çay hasadı yapmak için giden işçiler, yaz turizmi canlandığında Akdeniz- Ege bölgelerine giden işçiler, Kış turizminin canlanmasıyla Uludağ, Palandöken gibi kayak merkezlerinde çalışan işçiler örnek olarak verilebilir. Görüldüğü üzere mevsimlik göç geçici temeller üzerine kurulu bir göç tarzıdır.

Bireylerin yaşadıkları yerleri daha iyi bir yaşama kavuşabilmek, daha iyi bir eğitim almak gibi amaçlarla göç etmektedir. Sürekli göçler gönüllü veya zorunlu nedenle bağlı olarak gelişebilmektedir. Bireyler kendi iradeleriyle göç etmeye karar verirken kan davası, savaş, doğal afetler gibi nedenlerle devlet de bireyler adına karar verebilmektedir. Bu noktadan hareketle, göç eden nüfus gittiği yerde kalıcı olabilir ve sürekli kılınabilir. Sürekli göç olgusu genellikle kırdan kente doğru doğru gerçekleşmektedir ve ekonomik nedenler başta olmak üzere, siyasi, sosyal olaylar ve doğal felaketler etkili olduğu belirtilmektedir. Özellikle Türkiye'deki iç göçlerin 1950 ve sonrasındaki müthiş artış tarımsal arazilerin yetersiz olması ve tarımda makineleşme, kentlerdeki istihdam bolluğu, kırsaldaki nüfusun giderek artmış olması gibi etken faktörler; kırsaldan kentsele dönüşümü sağlamıştır (Barışık, 2020:11).

2.1.3.3. Zorunlu Göç-Gönüllü Göç

Göçün oluşmasında göç durumu, zaman, mekân, neden, amaç, mesafe veya yasal olup olmadığı kriterlerine bağlı olarak sınıflandırılmaktadır. Ancak buradaki en önemli nokta göçün iradi olarak gerçekleştirilmesidir. Bu çerçevede göç zorunlu ve gönüllü olmak üzere değerlendirilmektedir. Gönüllü göç olayında asıl etmen bireyin yalnızca kendi rızası etkili olmaktadır. Diğer taraftan zorunlu göç olayında bireyin kendi rızasına bakılmadan kendi dışında alınan kararlar ile yine bireyin kendi yaşamı ile ilgili kararlar alınmaktadır. Genellikle doğal felaketler, siyasi baskı-zorbalıklar, savaş ve soykırımlar, etnik kökenlere bağlı farklılıklar gibi nedenler zorunlu göçün temel nedenleri arasında yer almaktadır. Ancak gönüllü göç mevzusu da ekonomik amaçlı daha iyi yaşam arzusu barındırdığı için bir anlamda orda da bir zorlama olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Buradaki zorlama baskı, zulüm taciz gibi anlaşılmamalarıdır. Çünkü bireyin veya toplulukların yaşadığı yerdeki işsizlik, istihdam yetersizliği, finansal krizler, ekonomik fırsatların yokluğu gibi nedenlerle kendi rızası ile göç etmiş olsalar bile bir gereksinim zorlaması olduğu belirtilmektedir (Çağlar, 2018:36).

Gönüllü göç, kişilerin kendi kararları doğrultusunda gelecekte daha iyi yaşam umutlarını yeşertmek, daha yüksek standartlara sahip bir hayata kavuşmak için yapmış olduğu göç eylemine gönüllü göç denilmektedir. Gönüllü göçteki belirleyici etmenler; iş, istihdam, yüksek kazanç, vergilerden kaçınma, ticaretteki fırsatların zenginliği, emeklilik sonrası deniz kenarında bir bölgede yaşama arzusu, daha iyi eğitim, daha iyi sağlık hizmeti gibi nedenler neticesinde kısaca daha iyi olanaklara kavuşma sayılabilir. Bir olay, durum sonucu birey veya grupların bir bölgeden başka bir bölgeye devlet eliyle gerçekleştirilmesi sonucu yapılan göç şekli zorunlu göç olarak adlandırılmaktadır (Barışık, 2020:12).

2.1.3.4. İşgücü (Emek) Göçü

Literatürdeki göç türlerinden en çok öne çıkan türü emek göçüdür. Bireylerin doğmuş olduğu topraklardan, kısıtlı iş imkanlarına bağlı işsizlik, istihdam yetersizliği, çalışma koşullarının ağır olması gibi nedenlerle ayrılarak daha iyi ekonomik fırsatlara kavuşacağı coğrafyalara doğru mekânsal anlamda yer değiştirmelerine emek göçü denilmektedir (Aykaç ve Yertüm, 2006: 17). Emek göçü

dalgasının özünün esası emeğe, proletaryaya ve dolayısıyla Marksist düşünce doktrinine dayanmaktadır. Çünkü Endüstri Devrimi ile üretim seri hale gelmiş, ilkel üretim tarzından kitlesel üretim tarzına geçildiği için işgücüne muazzam bir şekilde talep olduğu düşünülmektedir. Fabrikaların kurulmasıyla işgücü talebi artmış ve çevredeki yoksul ülkelerden insan yığınlarının göç etmesine neden olduğu tahmin edilmektedir.

İlkel toplumlardan kapitalist toplumlara dönüşümle birlikte, üretim tarzının değişmesiyle sermaye sahiplerinin artı değeri artırmak ve daha çok kar elde etmek amacıyla emek maliyetlerini düşürmesi sonucu uluslararası düzeyde emek talebine yol açmış ve dolayısıyla emek göçüne de neden olduğu belirtilmektedir (Toksöz, 2006).

2.1.3.5. Göç Edenlerin Maruz Kaldığı Olumsuzluklar

Göçmenlerin karşılaştığı birçok olumsuzluk var olagelmektedir. Nedeni ne olursa olsun göçün arkasında çoğunlukla hüzünlü bir hikâye barındırdığı düşünülmektedir. Zorunlu sebepler, savaş, soykırım veya doğal afet sonucu göç eden insanların ya yakınları da bu saydığımız gerekçelerle ölmekte ya da yakınlarını arkasında bırakıp gitmektedir. Diğer taraftan ekonomik gerekçelerle Almanya'ya işçi gidenler hem aileleri arkasında bırakıp para kazanma umuduyla gitmekte hem de gittiği yere uyum için oldukça çok çaba sarf etmektedir.

Göç eden bireyler gittikleri yere kültürünü, yemeğini, giyimini kısaca kendi ile özdeşleşmiş ne varsa taşımaktadır. Göç ettikleri yer ile bir etkileşimde bulunarak entegrasyonu sağlamayı amaçlamaktadır. Yine giyim-kuşam, davranış gibi ögeler yüzünden göçmenler birtakım olumsuz bakışlara, önyargılara dışlanmalara maruz kalmaktadır. Bu durum elbette yetişkin bireyler için oldukça zor olabilmektedir fakat kadın ve çocuklar açısından daha acımasız sonuçlar doğurabilmektedir. İç göçlerde o kadar olmasa bile dış göçlerde özellikle çocuklar için atlatılması zor bir travma haline gelebilir. Çocuğun dil bilmemesi, başka bir ortama uyum sürecinin zorlayıcı olması, okulda veya sosyal bir ortamda etnik kökeni veya herhangi bir şey için alay konusu olması, akran zorbalığı, sosyal ortamlarda hor görülme-dışlanma, tanıdık bildik şeylerden uzaklaşarak her şeyin ona yabancı gelmesi gibi durumlar adaptasyon sürecine de hasar vermektedir.

Daha iyi bir yaşam umuduyla kendilerine tanıdık olan her şeyi geride bırakan göçmenler, göç ettikleri ülkelerde işgücü piyasasında bir fazlalık oluşturarak istihdam yetersizliğine yol açmaktadır. Bu durum neticesinde göçmenler, daha uzun saatler çalışarak daha düşük ücret almayı kabul etmektedir ve dolayısıyla yerli işgücü üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır. Bu olumsuz etkilerin başında, öncelikli olarak işini kaybetmek istemeyen işçilerin aynı göçmenler gibi yoğun çalışma saatlerine rağmen düşük ücretle çalışmalarına sebebiyet vermektedir. Böylece gelişmekte olan ülkelerde bir taraftan sermayedarlar artı değeri katlarken, göçmen işçi çalıştıran sektörlerin de rekabet gücünü arttığı izlenmektedir (Cebeci, 2020:100). Örneğin; Suriyelilerin Gaziantep'e göç etmesiyle birlikte göçmenlerin daha düşük fiyatlarda çalışmasıyla yerli işçilerin de işlerini kaybetmemek için onların da fiyat kırarak daha ucuz çalışmalarına neden olduğu düşünülmektedir.

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV)'in 2015 yılı raporuna göre; Hatay, Gazi Antep, Kilis, Şanlı Urfa, İstanbul, Adana, Mersin başta olmak üzere Türkiye'nin 73 iline yayılmış Suriyeliler olduğu saptanmıştır. Bu göçmenler geldikleri yerde ucuz emek gücü olarak kullanılmış ve yoksulluk sarmalına itilmiş ve etnik kökenden kaynaklı ötekileştirilerek dışlanmalara maruz bırakılmıştır. Bu mağduriyet durumu göçmenlerin kaçak yollarla Avrupa'ya göç etmelerinde ilksel unsur olmuştur. Raporda zorunlu olarak göç eden Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye entegrasyon konusunda sıkıntı yaşadıkları ve sosyal, etnik ve birçok açıdan yerlilerden ayrıştıkları için dışlanmaya maruz bırakıldıkları ifade edilmektedir (TESEV,2015:16).

2.1.3.6. Göçün Toplumsal Maliyeti

Toplumun her kademesinde büyük değişime ve hareketliliğe sebep olan göç, çeşitli açılardan fırsat ve problem mekanizmalarını kapsayan sınıfsal geçişkenliği hızlı olmasına neden olmaktadır. Sahip olma arzusu ile sahip olamama durumu ile yer bulma gayretlerinin göçmenler için hayati olması risk alma durumlarını artırmaktadır. Risk alma meselesi ekonomik hayata olumlu yansımaları olurken, siyasi ve sosyal hayata olumsuz yansımaları görülmektedir. Dünyanın pek çok bölgesinde göçün neden olduğu büyük kentlerde demografik olarak olağanüstü bir artış söz konusu olmuştur. Bu hızlı nüfus artışı ekonomik, sosyal ve siyasi anlamda

olumsuzlukların yaşanmasıyla kutuplaşmalar doğurmaktadır. Bu gerilim ve kutuplaşma ziyadesiyle siyasi olarak belirginleşmekte ve çeşitli şiddet yanlısı radikal grupların oluşması nedeniyle demokrasiye alışkın bireyler üzerinde baskı, şiddete ve ayrımcılığa sebep olmaktadır. Özellikle kırdan kente göç vakalarında kırsal kesim insanı kendi yaşayış tarzından koparak kente adaptasyonu sağlama, kentteki yaşam biçimlerine alışma gibi süreçlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu süreç bir taraftan uyum içerirken diğer taraftan geldiği yeri de kendi kültürüne benzetmesiyle sürüp gider ve göç edenlerin bir süre sonra etrafındaki her şeye yabancılaştığı izlenmektedir. Kente aidiyet duygusunun olmaması, akrabalık hemşerilik veya aynı etnik kökene sahip bireylerin uyum sürecinde problemler yaşanmaktadır. Kentlerde dışardan gelen insanların dışlanması ve hor bakılması bu durumu daha körükleyerek bireyin kendi yaşamına yabancılaşmasını önünü açmıştır. Kente uyum süreci ve kentlileşme, insanı bir yandan özgür kılarken diğer taraftan bireyin köksüzleşmesine neden olmaktadır. Göçmenler kentlileşme süreçlerinde öz benlik alanını sürdürmede ve aktarımda zorlandığı görülmektedir. İşte bu zorlanma arabesk tarzı bir sosyo-kültürel bir yaşam tarzının oluşmasına imkân sağlamıştır. Bu bağlamda göçmenler için birçok doğa harikası güzellikler, tarihi eserler, kültürel miras pek önemli sayılmadığı için kentlileşme dönüşüm sürecinden olumsuz etkilenmiştir (Ekici ve Tuncel, 2015:12-13).

Özellikle iç göçlerin ülkelerin gelişmişlik performansına birçok artıları yansırken, diğer taraftan olumsuz yanları da görülmektedir. Öyle ki, daha iyi iş ve yüksek gelir beklentisiyle kentlere göç edenler, göç ettikleri bölgelerde istihdam yetersizliğinden dolayı emek arzı emek talebini karşılayamayacağı belirtilmektedir. Bu durum neticesinde enformel sektörlerin gelişmesine ve daha çok katma değeri düşük emek gücüne dayalı işlerde göçmenlerin çalıştırılmasına zemin hazırlamaktadır. Kente gelen göçmenler enformel sektörlerin gelişmesine olanak sağladıkları için, yüksek işsizliğin daha da artmasına ve kronik bir hal almasına neden olmaktadır (Bahar ve Korkmaz Bingöl, 2010:55).

2.1.3.7. Göç Etkisini Azaltma veya Ortadan Kaldırma

Sürdürülebilir Kalkınma bağlamında 2030 Gündem'inde göç olgusuna önemle değinilmiş ve göçün göç eden topluluklar için sürdürülebilir kalkınmada

önemli bir rol üstlendiği ifade etmiştir. Yetenekler, işgücünün güçlendirilmesi, yatırımların artırılarak finansal kaynakların transferi yoluyla menşe ülkelerde (göç veren ülke) toplumların yaşamlarının iyileştirilmesinde ve ayrıca kültürel olarak çeşitliliğin artırılmasına katkıda bulunmaktadır. Göç olgusunun iyi veya kötü yönetilmesi ülkelerin kalkınmaları bakımından oldukça önemlidir. Çünkü göçün kötü yönetilmesi kalkınmayı sekteye uğratabilir, göçmenleri riske atabilir hatta toplulukları baskı altına alabilir. Küresel İlkeler Sözleşmesinde güvenli ve düzenli göçün, tek bir hükümet politikası tarafından ele alınmayacak kadar çok boyutlu bir gerçek olduğu belirtilmektedir. Bu sebeple IOM (Uluslararası Göç Örgütü) göçmenlerin ihtiyaçlarının sağlıktan eğitime ve maliye politikalarından ticarete kadar bütün politika alanlarında, yasalarda ve düzenlemelerde dikkate alınmasını sağlamayı amaçlamaktadır. IOM, ülke içi göç yönetişimi için göçmenlerin haklarını gözetmekte, bütün-devlet, bütün- toplum yaklaşımını benimseyerek göçmen dostu bir politika yürütmektedir (IOM Turkey).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK VE GÖÇ İLİŞKİSİ

3.1. GELİŞMİŞ ÜLKELERDE GÖÇ-YOKSULLUK İLİŞKİSİ

Medeniyet meşalesinin yandığı çağdaş toplumlarda sosyal devlet olma ilkesi gereği toplumdaki herkes kanun önünde eşit olduğu gibi hak ve özgürlüklerin elde edilmesi açısından eşit olduğu kabul edilmektedir. Fakat ABD ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde dahi eşitsizliğin türlerine rastlanılmaktadır. Bilhassa sanayileşme ile beraberinde gelen kapitalist unsurlar adil olmayan gelir dağılımı ve toplumsal sınıf farklarını daha görünür kılmaktadır. Toplumsal sınıflaşmanın olmadığı Türkiye'de de tabakalar arası ayrışmaların gözlendiği ifade edilmiştir (Açıkgöz ve Yusufoğlu,2012:100). Gelişmiş ülkelerde yoksul olan kesimin genellikle göçmenlerin olduğu düşünülmektedir. Çünkü yoksul bir ülkeden gelip parası değerli bir yerde dil öğrenmek, iş bulabilmek oldukça zor bir eylemdir. Örneğin Almanya'da bir göçmenin sosyal yardım alabilmesi için en az 1 yıl sigortalı bir işte çalışması veya en az 5 yıl boyunca o ülkede yaşamasını zorunlu kılmaktadır. Diğer taraftan Alman hükümetinin sosyal yardım amaçlı konut yapımı politikasından giderek vazgeçtiği için yoksul göçmenlerin sokakta kalarak "homeless" diye tabir edilen evsizler oluşuyor. Ancak evsizlerin sayısının giderek artmasına rağmen enerji ve gıda fiyatlarının ucuzluğu, musluk suyu ve elektrik gibi temel altyapılara erişim, sosyal yardımlar, kiliselerin yaşlılar ve kırılgan kimselere sosyal yardımlar, evsizlerin belediye evlerine yerleştirilmesi gibi koruyup kollayıcı birtakım faktörler belirtilmektedir (www.dw.com.tr).

3.2. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE GÖÇ-YOKSULLUK İLİŞKİSİ

Yoksulluğun bireye birçok olumsuz maliyeti olduğu kadar topluma da maliyetler yansımaktadır. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde durum daha da vahim olduğu düşünülmektedir. Çarpık kentleşme ve gecekondulaşma kentin siluetini bozmakta ve şehir planlamasına uymamaktadır. Diğer taraftan yoksul bölgelerden göç eden birey veya gruplar, eğitim yetersizliği nedeniyle kalifiye, nitelikli ve donanımlı olmadıkları için düşük ücretle emeğe dayalı ağır koşullarda

çalışmaktadır. Bu durum azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yasal boşluklar, denetimsizlik gibi nedenlerle enformel sektörün gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Diğer taraftan yerlilerin de ücretleri düşük tutmasına neden olmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde yoksul ülkelerden gelen göçmenler, sermaye döngüsünün önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Özellikle ciddi kitlesel göçlere maruz kalan ülkelerde sermaye birikimine efektif talep olarak katkı sağlamaktadır. Örneğin bazı Arap ülkelerinde göçmen nüfus yerli nüfusun neredeyse üç katına ulaştığı ve bu nedenle piyasadaki mallara orada yaşayan yerlilerden çok talep edildiği belirtilmektedir. Türkiye'de de göçmen nüfus yerli nüfusu geçecek kadar olmasa da göçmenlerin piyasadaki mallara ciddi bir talep gösterdiği ifade edilmektedir (Cebeci, 2020:100).

3.3. YOKSULLUK VE GÖÇ SORUNLARINA ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

İkinci dünya savaşından sonra hayata geçirilen ve 1970'li yılların sonunda da geçerliliği olan politikalardaki öncül mekanizma; sosyal devlet ilkesine hizmet eden yoksulluğu doğrudan müdahalede bulunan politikalar olduğu belirtilmektedir. Bu politikalar, sosyal güvenlik ağının tesis edilmesi ve tam istihdam olarak kabul edilmiştir. Bilhassa gelişmekte olan ülkelerde bu politikaların önemli katkılar sunarak başarılı olduğu ifade edilmiştir. Ancak yoksulluğun azaltılması ekonomik büyüme için yeterli olmamakta aynı zamanda milli gelirin paylaşımında adil olunması temel hedef olarak gösterilmiştir (Önder ve Şenses, 2006).

Doğrudan mücadele yaklaşımında yoksullukla mücadelede devlet sosyal yardımları artırarak bireylerin sağlık, sosyal güvenlik, eğitim gibi alanlarda bireylerin gelirlerine ikincil olarak katkıda bulunmaktadır. 1990'larda başlayan ve popülerleşen dolaylı yoldan yaklaşım politikalarının ana hedefi, işsizliği azaltıcı ve ekonomik büyümeyi artırıcı rol üstlenmektedir. Dolaylı yaklaşıma göre, yoksullukla mücadelede öncelik olarak sanayileşmenin artması, altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi ve son olarak sürdürülebilir ekonomik büyüme rakamları ve buna bağlı hayatın her alanına yansımış ekonomik kalkınma süreçlerinin gerçekleşmesidir. Yoksulluğun azaltılmasında ana etkenin istenen düzeyde geçekleştirilen ekonomik büyüme rakamlarının yakalanmasıdır. Devletin yoksulluğu azaltmada gelir dağılımı adaletini sağlamasında iki ana kanal bulunmaktadır. İlki kamu harcamaları ve ikincisi

vergi olan maliye politikası araçlarıdır. Devlet kamu harcamaları sayesinde yoksullara direkt gelir transferi yaparak, onlara mesleki beceriler kazandırarak istihdamını sağlamaktadır. Öte yandan sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik desteği de devlet tarafından saklanılarak yoksulluk azaltılabilir. Devletin bütçeden ayırmış olduğu payda sosyal koruma harcamaları da yoksulluk ile mücadelede etkili bir unsurdur (Solmaz ve Avcı, 2017:49-52). Kısaca yoksullukla mücadele için bütçeden ayrılan her miktar önemlidir ve sosyal devlet ilkesinin vazgeçilmez bir unsurudur.

Vergi dağılımının eşit uygulanarak tabana yayılması, eğitim olanaklarının iyileştirilmesi, nüfus planlaması yapılması, kamu politikalarını izlenmesi uzun vadede yoksullukla mücadelede etkili olmaktadır. Ancak kısa vadede bankaların mikro kredi uygulamalarıyla yoksulları önündeki işsizlik sorunu ortadan kaldırılarak yoksulluğun bertaraf edilmesi de oldukça etkili olacağı düşünülmektedir.

3.4. DEĞİŞKENLERE GÖRE ÜLKELERİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ

Çalışmanın izleyen alt bölümlerinde her bir değişken için 2005-2019 dönemi verileri bağlamında, ülkelerin karşılaştırmalı incelemesi gerçekleştirilecektir.

3.4.1. Göç Değişkeni

OECD seçilmiş ülkelerin yoksulluk ve göç ilişkisini incelemede belki de en önemli değişkeni oluşan 2005-2019 döneminde ülkelere göç eden kişi sayılarından oluşan göç değişkeni oluşturmaktadır. Göç eden insan sayılarına ilişkin özet bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1:
Yıllara Göre Göç Eden İnsan Sayısı Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler

Yıl	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
En Yüksek Değer	682711,00	802971,00	920534,00	573815,00	606314,00	683529,00	841695,00	965908,00
Ülke	İspanya	İspanya	İspanya	Almanya	Almanya	Almanya	Almanya	Almanya
Ortalama	111955,86	123667,09	143193,09	123197,55	106089,45	107390,68	114550,86	122368,41
En Düşük Değer	981,00	1488,00	1952,00	1929,00	2229,00	1199,00	1675,00	1107,00
Ülke	Estonya	Estonya	Estonya	Estonya	Estonya	Estonya	Estonya	Estonya
Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Genel
En Yüksek Değer	1108068,00	1342529,00	2016241,00	1719075,00	1384018,00	1383580,00	1345943,00	2016241,00
Ülke	Almanya	Almanya	Almanya	Almanya	Almanya	Almanya	Almanya	Almanya
Ortalama	131443,41	145563,41	185700,55	179545,27	176734,59	194557,55	210866,77	145121,64
En Düşük Değer	1633,00	1347,00	3774,00	3448,00	2911,00	2869,00	2486,00	981,00
Ülke	Estonya	Estonya	Slovakya	Letonya	Slovakya	Slovakya	Slovakya	Estonya

Tablo 1’ de göç değişkeni ilgili ülkeler bazında incelendiğinde; Almanya’nın çarpıcı bir şekilde diğer ülkelerden ayrıştığı ve en yüksek göçün 2015 yılında gerçekleştiği görülmektedir. 2014’ten 2015’e yaklaşık %50 oranında arttığı izlenmiştir. Bu noktada Almanya’ya göçün 2015’e kadar artış eğiliminde olduğu ve 2015’te 2 milyon 140 bin kişinin ülkeye gelmesiyle rekor düzeye ulaşmıştır. Nüfus toplamında göçmenlerin sayısı 17 milyonu geçtiği izlenmiştir (https://www.dw.com/tr). Bu durumun böyle olmasında 2011’de başlayan Suriye Savaşı’nın etkilerinin olduğu düşünülmektedir. Almanya’dan hemen sonra Türkiye’deki göç eden insan sayısı göze çarpmaktadır. İlgili şekilde özellikle 2017 ‘den 2019’a yaklaşık olarak iki kat arttığı görülmektedir. Esasında son 2021-2022 arası dönemde ülkemize yoğun miktarda Afganistan, Pakistan gibi yoksul ülkelerden göç yaşanmaktadır. Ancak TÜİK istatistiklerine göre; Türkiye'ye 2019 yılında gelen yabancı uyruklu nüfus içinde ilk sırayı %14,5 ile Irak vatandaşları, %13,8 ile Türkmenistan (2), %8,2 ile Afganistan (3), %7,5 ile Suriye (4) ve %7,3 ile İran (5) vatandaşları göç etmiştir (TÜİK 2019). Göç eden insan sayısında 3.sırada yer alan diğer ülke İspanya olduğu şekilden görülmektedir. Özellikle Fas, Tunus, Cezayir gibi Kuzey Afrika ülkelerinden yoğun bir şekilde İspanya’ya göç yaşanmaktadır. Kuzey Afrika’daki Libya, Mısır, Tunus ve Cezayir gibi ülkelerde siyasi istikrarın olmaması, askeri darbeler sonucu güven ortamının yeniden tesis edilememesi ve dolayısıyla yabancı yatırımcının da ülkeyi terk ederek ekonomik istikrarın bozulması ile yaşanan sıkıntılar neticesinde bir Avrupa ülkesi olan İspanya’ya doğru göç hareketinin olduğu

düşünülmektedir. Diğer gelişmiş ülkelerde kayda değer bir durum gözlenmemiş, durum stabil olarak devam etmiştir.

3.4.2. İşsizlik Oranı Değişkeni

Göçün ekonomik kaynaklı olması menşe ülkedeki işsizlik oranlarına bağlıdır. Ülkedeki istihdam yetersizliği, ekonomik fırsatların kısıtlı olması, enflasyon ve alım gücünün zayıflığı gibi nedenlere bağlı olarak işsizlik problemi ortaya çıkmaktadır. Çalışmanın en önemli değişkeninden biri olan işsizlik oranı ilgili ülkeler kapsamında değerlendirilmiş olup Tablo 2'de özet bilgiler verilmiştir.

Tablo 2:
Yıllara Göre İşsizlik Oranı Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler

Yıl	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
En Yüksek Değer	36,64	29,63	21,55	17,17	24,72	28,25	29,62	30,87
Ülke	Polonya	Polonya	Polonya	Polonya	İrlanda	İrlanda	İrlanda	İrlanda
Ortalama	9,28	8,16	7,09	7,19	10,31	11,31	11,12	11,64
En Düşük Değer	2,55	2,83	2,25	2,55	3,10	3,52	3,22	3,12
Ülke	İzlanda	İzlanda	İzlanda	Norveç	Norveç	Norveç	Norveç	Norveç
Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Genel
En Yüksek Değer	27,47	26,49	24,90	23,54	21,49	19,29	17,31	36,64
Ülke	Yunanistan	Yunanistan	Yunanistan	Yunanistan	Yunanistan	Yunanistan	Yunanistan	Polonya
Ortalama	11,71	11,04	10,26	9,41	8,43	7,55	7,12	9,44
En Düşük Değer	3,42	3,48	3,98	2,98	2,74	2,24	2,01	2,01
Ülke	Norveç	Norveç	İzlanda	İzlanda	İzlanda	Çekya	Çekya	Çekya

Tablo 2 incelendiğinde; 2005-2008 arası dönemde işsizlik probleminin ilgili ülkeler genelinde Polonya'da yüksek düzeylerde gerçekleştiği görülmektedir. 2009-2012 arası dönemde en yüksek işsizlik oranlarının görüldüğü ülke İrlanda olduğu izlenmiş, 2015-2019 arası dönemde en çok işsizlik oranlarının yaşandığı yer Yunanistan olmuştur. 2008 Mortagage Krizi'nin küresel boyutları bu grafikte de görülmüş ve etkilerinin çok uzun yıllar sürdüğü görülmektedir. Özellikle güçlü bir AB ülkesi ve OECD ülkesi olan Yunanistan'ın krizlerin uzunca bir süre etkisi altında kalarak ülkedeki işsizlik oranlarının uç noktalara taşınmasına neden olmuştur. Diğer taraftan Yunanistan'daki krizin derinleşmesinde; bütçe açıklarının giderek artması,

kamu kesimi borçları, kişi başı tasarruf oranlarının düşük kalması ve ekonomik daralma olduğu söylenebilir (Türk ve Erarslan, 2016:281). İşsizlik oranlarında en belirleyici nokta genç nüfus işsizlik düzeyleridir. AB ortalaması göz önüne alındığında 2008'de yaşanan küresel ekonomik krize kadar genç işsizlik oranları azalma eğilimindeyken, kriz sonrası dönemde İrlanda, İspanya ve Yunanistan başta olmak üzere genç işsiz oranlarında emsali görülmemiş bir artış yaşanmaktadır. İrlanda'da 2000'de %6,5 olan genç işsizlik 2015 yılında bu oranı yaklaşık üç katına çıkarak %20,9 olduğu saptanmıştır. Yunanistan'da genç işsizlik oranları %29,2 iken 2015 yılı itibariyle %49,8'ye yükselmiştir. (Özcan vd, 2016:101). İşsizlik oranlarının en düşük olduğu ilk üç ülke ise; İzlanda, Norveç ve Çekya olmuştur. Otomotiv sektöründe lider ülke olan Çekya'da 2019 itibariyle işsizlik oranı %2 olmuştur. Norveç'te 2019 yılında işsizlik oranı %3,7 olarak görülmüştür. İzlanda 'da 2019 yılı itibariyle 3,51 olduğu izlenmiştir.

Küreselleşmenin etkileriyle mal hareketlerinin önündeki engeller kalkmış ve emek yoğun üretim yapan firmaların, Çin başta olmak üzere ucuz işgücünün olduğu ülkelere taşınması ülkemizi etkilediği gibi az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde işsizliğe ve dolayısıyla yoksulluğun artmasına neden olmaktadır (Çalışkan, 2010: 97).

3.4.3. Gelir Dağılımı Eşitsizliği Değişkeni

Gelir dağılımı, bir ülkede belli bir zaman diliminde üretilen milli gelirin hane halkaları, toplumsal gruplar, bireyler ve sermaye sahipleri arasındaki bölüşümünü ifade etmektedir. Bu bölüşümün adaletli olması hayati derecede önemlidir. Çünkü zengin-fakir arasındaki makas arttıkça ekonomik istikrarsızlığa ek olarak toplumsal istikrarsızlığın olma ihtimalini de artırmaktadır. Bu nedenle gelir dağılımı adaleti aynı zamanda sosyal barışın bir güvencesi niteliğindedir. Gelir dağılımında eşitsizlik kavramı gelir dağılımı adaleti kavramlarından farklı olarak daha kişisel gelir dağılımı olarak nitelendirilmiştir. Diğer bir ifadeyle gelir dağılımı eşitsizliği olgusunda bireyler ve hane halkları arasındaki bölüşüm olarak belirtilmektedir (Yar,2015:11)

Yoksulluğun oluşmasında, gelişmesinde, derinleşmesinde ve kalıcı hale gelmesinde gelir dağılımı adaletinin önemi tartışılmaz bir boyutta olduğu düşünülmektedir. Ülkelerdeki gelir eşitsizliği birçok problemi de beraberinde

getirmektedir ve yaşanan yüksek enflasyon, insanların alım gücünün zayıf olması, zengin-fakir arasındaki uçurumu derinleştirerek tabiri caizse "zengini daha zengin fakiri daha fakir "kılmaktadır.

Gelir dağılımını etkileyen en önemli faktörün ülkedeki işsizlik problematiği olduğu düşünülmektedir. Katma değeri düşük üretim ve ihracatı, teknolojik yetersizlik ve geri kalmışlık, dış açıkların ve dış borçların haddinden yüksek olması, ülkedeki kargaşa ve güvensizlik, olumsuz bekleyişle gibi birçok faktör hem gelir yetersizliğine hem de gelir eşitsizliğine sebep olmaktadır. Küreselleşmenin etkileri ile her türlü mal ve hizmete erişim sağlandığı için vasıflı kalifiye işçiler lehine olumlu sonuçları olsa da vasıfsız işçiler ve gruplarının gelirlerini azaltarak gelir eşitsizliğini artırıcı etkide bulunduğu görülmektedir (Zengingönül,2004:134). Çalışmada incelenen ülkelere ilişkin gelir dağılımı eşitsizliği değişkenine ilişkin özet bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3:
Yıllara Göre Gelir Dağılımı Eşitsizliği Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler

Yıl	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
En Yüksek Değer	9,70	9,50	9,59	8,06	8,05	8,54	7,94	8,04
Ülke	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye
Ortalama	4,98	4,65	4,65	4,62	4,63	4,61	4,61	4,64
En Düşük Değer	3,50	3,40	3,50	3,40	3,24	3,41	3,28	3,21
Ülke	İsveç	Norveç	Macaristan	Macaristan	Slovenya	Macaristan	Norveç	Norveç
Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Genel
En Yüksek Değer	7,96	7,69	7,40	7,56	7,67	7,54	7,75	9,70
Ülke	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Türkiye
Ortalama	4,69	4,77	4,69	4,69	4,64	4,57	4,56	4,67
En Düşük Değer	3,25	3,12	3,43	3,33	3,40	3,03	3,22	3,03
Ülke	Norveç	İzlanda	İzlanda	İzlanda	Çekya	Slovakya	İzlanda	Slovakya

Tablo 3'teki değerlere göre; Türkiye'nin diğer ülkelerden olumsuz bir biçimde ayrıştığı görülmektedir. 2005-2019 arası dönemde iniş çıkışlar olsa da kayda değer bir iyileşme gözlenememiştir. Değerlendirilen ülkelerin gelişmiş olması ve Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke olması esasında bu durumun pek de şaşırtıcı olmadığının bir göstergesi niteliğindedir. Çünkü az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde işsizlik oranları yüksek, gelir dağılımı eşitsiz ve zengin-yoksul arasında uçurum derinleşmiştir. Bu noktada ülkelerin kurumsal yönetişimi de devreye

girmektedir. Çünkü siyasi otoritelerin tercihleri gelir dağılımını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Türkiye'den sonra Letonya ve İspanya sırasıyla gelir eşitsizliğinin en yüksek olduğu ülkeler olarak izlenmiştir. Gelir eşitsizliği oranlarının en az olduğu ülkeler yıllara göre değişkenlik göstermiştir. 2005 yılında İsveç, 2006-2016-2019' da İzlanda, 2007- 2008 ve 2010'da Macaristan, 2009'da Slovenya, 2011-2012 ve 2013'te Norveç, 2014-2015 ve 2016' da İzlanda, 2017'de Çekya, 2018'de Slovakya olmuştur.

3.4.4. Tasarruf Değişkeni

Ülkelerde hane halkları ve sermaye sahiplerinin kazançlarından elde ettikleri tasarrufları oldukça önemlidir. Çünkü tasarruflar yatırımlara dönüşür ve ekonomik olarak büyümeye, gelirin adil dağılımına, işsizliğin azaltılmasına, istihdam olanakların artırılmasına, yoksulluğun azaltılmasına olumlu katkılar sunacaktır. Bu yönleriyle Tablo 4'te ülkelerin tasarruf miktarları gözetilerek özet bilgiler sunulmuştur.

Tablo 4:
Yıllara Göre Tasarruf Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler

Yıl	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
En Yüksek Değer	38,86	40,33	39,59	41,89	35,54	36,61	38,60	39,08
Ülke	Norveç	Norveç	Norveç	Norveç	Norveç	Norveç	Norveç	Norveç
Ortalama	24,44	24,48	25,16	23,64	20,64	21,11	21,53	22,13
En Düşük Değer	12,18	10,91	12,74	1,56	3,05	3,92	4,66	7,85
Ülke	İzlanda	İzlanda	Yunanistan	İzlanda	İzlanda	İzlanda	Yunanistan	Yunanistan
Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Genel
En Yüksek Değer	38,25	38,73	35,61	33,56	34,40	36,02	35,39	41,89
Ülke	Norveç	Norveç	Norveç	İrlanda	İrlanda	Norveç	İrlanda	Norveç
Ortalama	22,92	23,71	23,93	24,21	24,86	25,09	25,21	23,54
En Düşük Değer	10,48	10,81	10,68	10,57	9,67	9,72	10,29	1,56
Ülke	Yunanistan	Yunanistan	Yunanistan	Yunanistan	Yunanistan	Yunanistan	Yunanistan	İzlanda

Tablo 4'ten Norveç'in tasarruf açısından diğer OECD ülkelerinden açık ara önde olduğu görülmektedir. Norveç'in Kuzey Denizi'nde petrol ve doğalgaz rezervleri ülkeye çarpıcı bir katkı sağlayarak bütçe açığı vermesine ve elde edilen gelirlerin bir fonda toplandığı görülmektedir. Önemli bir petrol ihracatçısı olan

Norveç Avrupa Birliği'ne üye olmayan ancak birçok AB üye ülkelere göre çok iyi durumda olan nadir ülkelerdendir. Diğer taraftan diğer ülkelerden ziyade İskandinav ülkelerinde vergi yükü dikkat çekmektedir. Bu bağlamda kurumlar vergisinin GSYH içindeki payının en yüksek olduğu ülke en fazla Norveç'te olduğu saptanmıştır. Bu durumun temel nedenleri arasında kişi başı yüksek gelir, gelir adaletini benimsemiş sosyal- hukuk devleti olmaları, ülke refahının üst düzeylerde olması ve ekonomide devletin rolü olarak sayılabilir. Bu anlamda Norveç ve diğer İskandinav ülkelerinde vergi tabanının geniş olduğu, vergi adaleti sağlanmaya çalışılarak esasında vergi politikalarında eşit davranarak yurttaşlarının hakkını gözettiği ifade edilmiştir (Armağan ve Dikmen, 2015:79). Tasarruflar ekonomik büyümenin olmazsa olmaz enstrümanları arasında yer almaktadır. Çünkü bir ülkedeki işsizlik probleminin ana kaynağının tasarrufların yetersiz olması nedeniyle olduğunu söylemek yanlış olmayacaktı. Çünkü bir ülkede tasarruflar yatırımlara dönüşür, yatırımlar sayesinde iş kapısı açılır ve istihdam olanakları aratarak işsizlik oranlarının düşürülmesine imkân sağlamaktadır.

Tasarruf değişkenindeki en düşük değerler Yunanistan ve İzlanda'ya ait olduğu görülmektedir. 2009 Küresel Ekonomik Krizinin etkileri Euro Bölgesindeki birçok ülkeyi etkilediği gibi Yunanistan ve İzlanda'yı da büyük ölçüde etkilemiş ve uzun süre bu etkileri devam etmiştir. Yunanistan'ın borç krizinin sürdürülemez boyutlara gelmesinin en önemli nedenleri bütçe açıkları ve kamu borç stoku olduğu belirtilmiştir. Öyle ki devlet memur maaşlarını bile uzunca bir süre ödeyememiş ve dolayısıyla insanlar da tasarruf edememiş ancak geçimlik düzeyde hayatlarını idame ettirmişleridir. AB'nin yardımlarıyla daha sonra biraz da olsa ekonomi rahatlasa bile finansal istikrarın sağlanması kırılgan ekonominin toparlanması yılları bulmuştur (Türk ve Eraslan 2016:283). İzlanda da küresel krizden aynı şekilde nasibini almış ve uzun süre toparlayamadığı belirtilmektedir. Bankacılık sektörünü iyileştirerek ve ulusallaştırarak, IMF'nin desteği ve seçimlerde demokrasiyi inşa eden iktidarı seçerek bu darboğazdan çıktığı ifade edilmektedir (Yıldırım, 2018). Netice itibarıyla finansal istikrarın olmadığı, olumsuz bekleyişlerin hâkim olduğu bir ekonomik ortamdan tasarruf eğiliminin de düşük olacağı beklenmektedir.

3.4.5. Ekonomik Büyüme Değişkeni

Ekonomik büyüme bir ülkenin ekonomisinde toplam fiziksel üretim miktarının(çıktının), enflasyondan (fiyat artışlarından) arındırılmış harcama toplamının meydana gelmesi ya da toplam gelirlerin bir dönemden bir sonraki döneme kadar artış göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Eğilmez 2020). Ekonomik büyüme, bir ülkedeki toplam üretim kapasitesinin (GSYİH) genişlemesi, yayılması olarak tanımlanmaktadır. Toplam gelirin nüfus artış oranından daha hızlı büyümesi, o ülkedeki kişi başı gelir miktarını da artırmakta ve ülkenin refah düzeyini de yükseltmektedir (Seyidoğlu, 2017:125). Tablo 5'te ekonomik büyüme değişkeni bağlamında özet bilgiler verilmiştir.

Tablo 5:
Yıllara Göre Ekonomik Büyüme Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler

Yıl	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
En Yüksek Değer	11,92	13,00	10,84	5,48	2,76	6,92	9,51	8,37
Ülke	Letonya	Letonya	Letonya	Slovakya	Polonya	Türkiye	Türkiye	Letonya
Ortalama	3,62	4,66	4,26	-0,17	-5,81	1,62	1,78	-0,09
En Düşük Değer	0,30	1,49	0,43	-6,41	-14,46	-5,60	-10,02	-6,58
Ülke	Yunanistan	İtalya	Macaristan	İrlanda	Estonya	Yunanistan	Yunanistan	Yunanistan
Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Genel
En Yüksek Değer	6,66	7,92	24,00	4,84	7,76	7,69	4,77	24,00
Ülke	Türkiye	İrlanda	İrlanda	İzlanda	İrlanda	İrlanda	Polonya	İrlanda
Ortalama	0,56	1,88	3,31	1,98	3,03	2,53	1,93	1,67
En Düşük Değer	-2,97	-0,92	-0,12	-0,07	-1,12	0,06	-0,43	-14,46
Ülke	İtalya	İtalya	Lüksemburg	Yunanistan	Lüksemburg	Lüksemburg	Türkiye	Estonya

Tablo 5'e göre, 205-2006-2007'de Letonya, 2008' Slovakya, 2009'da Polonya, 2010-2011-2013'te Türkiye, 2014-2015-2017-2018'de İrlanda, 2016'da İzlanda ve son olarak 2019'da Polonya ilgili ülkeler açısından büyüme değişkeninde ilk sırada yer alan ülkeler olmuştur. Ortalama değer olarak en çok büyümeyi İrlanda gerçekleştirmiştir. Özellikle 2015' te diğer tüm ülkeleri de geçerek zirvede olduğu şekilden görülmektedir. Bu noktada İrlanda'nın hem ekonomik büyüme rakamlarında, beşerî sermaye göstergelerinde ve insani gelişmişlik endekslerinde genel olarak ilk sırada yer aldığı belirtilmektedir (Aytekin, 2022:103). Türkiye ise en yüksek büyüme rakamı 9,5 ile 2011'de elde ettiği görülmektedir. Bu durumun böyle olmasında küresel krizin etkilerinin ülkemizde çok uzun sürmediği anlaşılmaktadır.

Ancak, Türkiye 2019'da daralma yaşanmış ve -0,45 oranında bir küçülme olduğu izlenmiştir. Büyüme oranlarının en düşük olduğu ülkenin Yunanistan olduğu belirtilebilir. Yunanistan tasarruf, işsizlik değişkenlerinde düşük göstergelere sahip olduğu gibi büyüme değişkeninde de son sıralarda yer almaktadır. Daha önce de değinildiği gibi 2008 krizinin etkilerini derinden yaşamış, çarpıcı sonuçları olmuş ve adeta domino etkisi göstererek işsizlik, tasarruf ve ekonomik büyüme değişkenlerinde dibi gördüğünü ve geri dönüşü olmayan bir sarmala sürüklendiğini vurgulamak yerinde olacaktır. Hatta öyle ki belki Avrupa Birliği üye ülke olmasaydı Yunanistan açısından daha dramatik sonuçlar ortaya çıkabileceği düşünülmektedir.

3.4.6. Yoksulluk Değişkeni

Ülkelerin küresel platformda yerlerini tayin etmeleri açısından diğer önemli değişkenlerden biri de o ülkedeki yoksulluk oranlarının düşük veya yüksek olmasıdır. Çünkü bir ülkedeki yoksulluk oranlarının yüksek olduğu ülkelerde işsizlik, ekonomik büyüme, tasarrufların ve yatırım oranlarının da yetersizliğinin var olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca demokratik olarak şeffaf, hesap verilebilirlik gibi yönetişim göstergelerinin iyi olmadığı ve gelir dağılıma adaletin yansımadığı düşünülmektedir. Bu bakımdan yoksul ülkelerden zengin ülkelere doğru bir göç olduğunu belirtmek yerinde bir yaklaşım olarak görülmektedir. Çünkü insanlar yoksulluğun olmadığı yaşadığı ülkeye nispeten daha müreffeh ülkelerde yaşamayı tercih etmektedirler.

Tablo 6:
Yıllara Göre Yoksulluk Açısından Öne Çıkan Ülkeler ve Özet Değerler

Yıl	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
En Yüksek Değer	26,70	26,70	24,70	25,90	26,40	24,40	23,50	23,70
Ülke	Türkiye	Türkiye	Türkiye	Letonya	Letonya	Türkiye	Türkiye	Türkiye
Ortalama	15,16	15,48	14,98	15,33	15,50	15,20	15,34	15,50
En Düşük Değer	9,50	9,60	9,60	9,00	8,60	9,00	9,20	7,90
Ülke	İsveç	İzlanda	Çekya	Çekya	Çekya	Çekya	İzlanda	İzlanda
Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Genel
En Yüksek Değer	23,10	23,00	22,50	22,80	22,20	23,30	22,90	26,70
Ülke	Yunanistan	Türkiye	Letonya	Türkiye	Türkiye	Letonya	Letonya	Türkiye
Ortalama	15,55	15,94	15,98	16,00	15,70	15,70	15,35	15,51
En Düşük Değer	8,60	7,90	9,20	8,80	9,10	8,80	8,90	7,90
Ülke	Çekya	İzlanda	İzlanda	İzlanda	Çekya	İzlanda	İzlanda	İzlanda

Ülkelerin gelişmişlik düzeyi arttıkça gelir adaletsizliği azalmakta ve bu durum yoksulluğun azalmasında önemli katkılar sağlamaktadır (Çalışkan, 2010:125). Tablo 6'ya göre yoksulluk oranlarının en yüksek olduğu ülkenin Türkiye olduğu görülmektedir. Hatırlanacağı üzere gelir eşitsizliği değişkeninde de Türkiye birinci sırada yer almaktaydı. Bu noktada yoksulluk değişkeninin Türkiye'de olması şaşırtıcı bir durum gibi gözükmemektedir. Çünkü yoksulluğun ana nedeni gelir dağılımındaki adaletsiz olması, toplam üretimdeki çıktının eşit pay edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'de doğu ile batı illeri arasındaki temel farklılıklar da bu durumun açıklayıcısı olabilir. Diğer taraftan Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke olduğu göz önüne alındığında, OECD'deki gelişmiş ülkeler arasındaki farkları görebilmek açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca enflasyon oranlarındaki artış halkın alım gücünü de azalttığı için yoksulluğu da tetiklemektedir. Türkiye'deki enflasyon oranı 2020 yılının nisan ayında %10,94 olarak gerçekleşirken 2022 Nisan ayında %69,97 olarak gerçekleşmiş ve 2 yılda yaklaşık 7 kat arttığı açıklanmıştır (TÜİK, 2022). Yoksulluk değişkeninin en iyi performansa sahip ülkesinin İzlanda olduğu şekilden görülmektedir. İzlanda'nın bir ada ülkesi konumunda olması nedeniyle balıkçılık ürünleri, yolcu gemileri- tekne aksamı ihracatında ilk sırada yer alırken otomotiv sektöründe de hatırı sayılır bir ihracat payına sahiptir (Türkiye İhracatçılar Meclisi, 2021). İzlanda, ekonomik krizlerin etkisiyle 2009'lu yıllarda "satılık ülke" konumundan, durumunu düzelterek örnek ülke konumuna gelmiş ve ekonomik göstergeler anlamında sürdürülebilirliği yakalamış nadir ülkelerden bir olmuştur. İzlanda 'da enflasyon oranı Nisan ayı 2022 itibarıyla %7,2 olarak gerçekleşmiştir (Trading Economics, 2022). Ayrıca Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Ağı 2022 Raporuna göre en mutlu ülkeler sıralamasında Nordik ülkeleri mutluluk sıralamasında ön sıralarda yer almış, İzlanda 3. sırada yer alırken Türkiye 8 basamak daha geriye giderek 112. sıraya yerleşmiştir (NTV, 2022). Bu itibarla, deyimi yerindeyse "para var mutluluk var" durumu gerçekleşmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI VE EKONOMETRİK YÖNTEM

4.1. LİTERATÜR TARAMASI

Yoksulluk ve göç arasındaki ilişki hem ülke olarak hem de bölgesel düzeyde araştırılmış ve literatürdeki çalışmalara yer verilmiştir. Yoksulluk alanında ulusal ve uluslararası ölçekte birçok çalışma ampirik ve teorik olarak ele alınmıştır. Genel itibarıyla ilgili çalışmalara göre; yoksulluğun üzerinde göç, eğitim yetersizliği, düşük ücretler, kayıt dışı işçilik ve niteliksiz iş gücü gibi etkenler gelmektedir. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

Yıldız ve Aleaddinoğlu (2011), göç ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi Hakkâri örneği ile yapılan saha çalışmasında, 1990 yılından sonra en çok göç alan mahalleler incelenerek SPSS istatistik programı ile çapraz analiz tekniği kullanarak anket ve gözlemler yapılmıştır. 160 aile ile birebir görüşülen ankette göç süreci ve sonrası ile ilgili 56 soru sorulmuştur. Araştırma sonucunda tarım ve hayvancılık ile geçimini sağlayan aileler güvenlik sebebiyle zorunlu göç etmeleri sonucu, kentte yaşanan nüfus artışıyla birlikte ekonomi, sağlık ve psikolojik sorunlar ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu da göç eden insanların yoksullaşmasına sebep olmaktadır. Toplumsal ve mekânsal yönden yoksulluk artışı ile birlikte hane halklarında; işsizlik artışı, çocuk sayısının fazla olması ve geçinemeyen ailelerin yoksulluğu şehirlerde geçinmeyi zorlaştırıcı etki yaratmaktadır. Bu sebeple, yapılan anket çalışmasında ailelerin %57,8 yaşadıkları yere geri dönmek istemektedir sonucuna varılmıştır.

Tümtaş ve Ergun (2014), Göç ve yoksulluk üzerine değerlendirmeyi Van örneği ile destekleyen çalışmada SPSS istatistik programı ile analiz yapmışlardır. Van Belediye sınırları içerisinde 29 mahallede 3560 anket sonucunda yoksulluğun üzerinde göç önemli bir etken olmuştur. Araştırma sonucunda, Van ilinde yapılan göçün yine kendi ilçe sınırları içinden kırdan kente doğru olduğu ortaya çıkmıştır. Kente göç etmeyi mecbur kılan nedenlerin başında işsizlik sorunu gelmektedir. Böylelikle kırdan kente yapılan göç, yoksulluğu tetiklemiştir. Özellikle Van'da 2011 yılında yaşanan deprem afeti kent nüfusunun yoksullukla mücadele etmesine neden olmuştur.

Canan (2017), Hakkâri ilinin Yüksekova ilçesinde yapılan çalışmada yoksulluk ve göç üzerine değerlendirme yapmıştır. Yerel halk ile 57 sorudan oluşan 1028 tane anket çalışmaları yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Yüksekova'da 2016 yılında yapılan anket sonucunda 798 ailenin göç ile geldiği ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmada göç hareketlerinin çoğunun güvenlik sebebinden ötürü kaynaklandığı tespit edilmiştir. Siyasi kaygı ve ekonomik olarak büyüyemeyip yoksulluk çeken insanların göç ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca göçmenler ve yerleşiklerde χ 2 bağımsızlık analizi sonucu ekonomik durumları arasında bir fark çıkmadığı ve tüm halkın yoksullukla mücadele ettiği anketlerden elde edilen sonuçlar arasındadır

Zanbak (2020), Göç ile yoksulluk arasındaki ilişkiyi Türkiye ile örnekleyen çalışmada iç göçün, cinsiyete bağlı eğitim düzeyinin yoksulluğa etkisi baz alınarak 2014-2017 yılları arasında incelenmiştir. Araştırmada TÜİK'ten 26 farklı bölge ele alınarak, panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. 2014- 2017 yılları arasında incelenen araştırmada farklı sebeplerle göç eden bireylerin çoğu, diğer illere göre yüksek istihdam olanakları sağlayan İstanbul, Ankara gibi metropol şehirlere yöneldiği saptanmıştır. Göç eden kadınların eğitim düzeyi ile yoksulluk arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Çeşitli eğitim düzeyleri alınarak oluşturulan bağımsız değişkenler, göç eden kadınların eğitim düzeyi arttıkça (lisans yüksek lisans doktora gibi) yoksulluğun azaldığı kanısına panel veri analizi ile ulaşılmaktadır. Ancak eğitim düzeyinin ilkokul ve öncesine dayanması yoksulluğu da beraberinde getirmiştir. Erkeklerde ise bu durumun tersi gözlenmiştir, artan eğitim seviyesine bağlı olarak yoksulluğu arttırıcı etkisinin olduğu görülmüştür.

Erkan, Bağlı (2005), Kırsal kesimden 1990-2003 yılları arasında Diyarbakır iline göç eden, çoğunluğu erkeklerden oluşan 200 hanehalkı ile görüşülerek rastgele örneklemler seçilmiştir. Veri toplamak için anket tekniği kullanılarak bireylere göç etme sebepleri, göç sonrasında yaşanılan problemler ve şehire uyum konusunda sorular sorulmuştur. Diyarbakır'a göç eden göçmenler, kent yaşamından dışlanarak gecekondulara yerleşmişlerdir. Türkiye'de göç alan illere göre, Diyarbakır ilinde gecekonduda yaşayanlar ile nöbetleşe yoksulluk arasında ilişki bulunmadığı hipotezidir. Bu hipotez sonucunda Diyarbakır iline göç eden halk için, kentte nöbetleşe yoksullaşmadan ziyade temelli yoksullaşmadan söz edilmektedir. Ayrıca zorunlu göç ettikleri Diyarbakır ilinde, ötekileşme sonucunda gecekondularda

yaşamakta olan göçmenler, kent ile enformel sektöre uyum sağlayamamış ve yoksullukla mücadele etmek zorunda kalmışlardır.

Şen, Altın (2018), yapılan bu çalışmada araştırmacı mevsimlik göç ve yoksulluk ilişkisini mevsimlik tarım işçileri üzerinde 2013 yılında ampirik inceleme yapılmıştır. Ankara- Polatlı'nın Yeniköseler ve Sarıoba köylerinde gerçekleştirilen çalışmada, 310 tarım işçisi ile görüşülmüş, anket tekniği kullanmıştır. Bazı mevsimlik tarım işçileri önce farklı illerde ve farklı sektörlerde çalışarak hasat ve çapa döneminde Polatlı'ya gelirken, çoğunluğu oluşturan mevsimlik işçilerin %67 si gelişmemiş bölgelerden (Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin ve Siirt vb.) Ankara-Polatlı 'ya çalışmak için gelmektedir. Sonuç olarak Polatlı'ya göç eden mevsimlik işçi sayısının giderek artmasıyla birlikte, primitif koşullarda çalışan mevsimlik tarım işçileri, yoksullukla mücadele ettiği saptanmıştır.

Zanbak , Özgür (2019) , yapmış olduğu çalışmada Türkiye'de özellikle tarım sektörünü terk eden bireylerin, hizmet ve sanayi sektörünün yoğunluk kazandığı bölgelere yapılan göç neticesinde yoksulluğun değişimi hakkında araştırma yapılmıştır. Yoksulluğu etkileyen bazı faktörlerin etkilerini 2008-2014 yıllarında tespit edebilmek amacı ile yapılan model, panel veri analizi ile tahmin edilmeye çalışılmıştır. Yapılan tahmin neticesinde, tarım sektöründeki istihdam ve üretim anlamında göz önüne çıkan bölgelerden kaynaklı yapılan göçün ülkedeki yoksulluk oranını azalttığı görülmektedir. Tarım sektörünü terk edip, sanayi ve hizmet sektörüne yapılan yönelim yoksulluk seviyenin azalmasına neden olmaktadır.

Anavatan (2017), yapmış olduğu çalışmada, 2015 yılı içerisinde Türkiye'de illere göre iç göçün belirleyici unsurların tespit edilmesi hedeflenmiştir. Öncelikle Moran I ve LISA istatistikleri kullanılarak mekânsal bağımlılığın varlığı içerisinde mekânsal hata modeli analiz yapılmıştır. Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinin göç vermesi, batı illerinin göç alması özellikle Marmara Bölgesi'nin sanayi merkezi olmasından kaynaklanmaktadır. 31 şehrin pozitif yönde, 50 şehirde ise negatif yönde göç hareketi gözlemlenmektedir. Bu durum ise illerin arasındaki gelişmişlik düzeyinin farklı olduğu görülmektedir.

Tümtaş (2009), önce göç konusunu kavramsal olarak değerlendirilmiş ve göç türlerini çok boyutlu ele alarak açıklamalarda bulunulmuştur. Bununla birlikte kırdan zorunlu göçün gerçekleştiği Mersin ili ve mevsimlik işçi alan Marmaris kentlerinde

yaşanan yoksulluğu saha araştırmalarıyla desteklenen çalışmada, 2006 yılına ait veriler ele alınarak incelenmiştir. İncelemeyi yaparken, eğitim düzeyleri, geldiği bölge aylık gelirleri, haneye gelir getiren kişi sayıları, göç etme sebepleri ve yaşanılan sıkıntılar ele alınmıştır. Göç ile yoksulluk arasında neden sonuç ilişkisi kurulmuş, ekonomik ve geçim sıkıntısı yaşayıp zorunlu ve mevsimlik göç eden bireylerin, iki kentte de iyi gelir elde edemediği ve açlık sınırının altında yaşadığı tespit edilmiştir.

Rogan vd. (2008), Güney Afrika'nın KwaZulu-Natal bölgesinde iç göç ile yoksulluk arasındaki ilişkisinin olup olmadığını ampirik olarak incelemiştir. Panel veri tekniği kullanarak analiz yapılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular çerçevesinde, iç göç ile yoksulluk arasında pozitif ve istatiksel olarak anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Yılmaz , Vardım vd. (2012) çalışmada, Konya'daki toplumsal şiddet, göç ve yoksulluğu yaşam kalitesi ile ilişkilendirilerek incelenmiştir. İncelemenin birinci bölümde kırsal kesimde yaşanan yoksulluğun kente taşındığını giriş bölümünde, ikinci bölümde şiddet, yoksulluk ve göç ile ilgili kavramsal çerçevesi hakkında bilgi verilirken, üçüncü bölümde Konya kentine göç eden halkla ilgili veriler yoksullukla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmada, Tekil ve ilişkisel tarama modelleri ile anket tekniği kullanarak veriler istatiksel olarak açıklanmıştır. Kırdan kentte yoksulluk nedeniyle göç eden halk birçok problemle karşılaşmıştır. Geçici iş veya düşük ücretle çalışan göçmenler, toplumsal şiddete maruz kaldıkları için yaşam kalitelerini olumsuz etkilemiştir. Özellikle göç eden kadınların, yerleşik yaşayan kadınlara göre maddi ve manevi zarar gördüğü sonucuna varılmıştır.

Yamak (1999) yapmış olduğu bir çalışmasında, bölgeler arasındaki eşitsizliğin nüfus hareketliliğinin başlıca nedeni olarak ifade etmektedir. Yapılmış olan ampirik çalışmalar neticesinde göç veren illerin gelir düzeylerin düşük olması, göç alan illerin gelir düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklı göç alma eğilimi artmaktadır. Çalışmada, göç veren illerin %25 oranında iken, %70 oranında göçle gelen kesimin ekonomik kaynaklı olmasıdır.

Demir, Yaşa, Dağdemir (2013), 2000-2011 yılları arasında Düzel 1 bölgelerinden 12 alt bölge alınarak incelenen çalışmada, TÜİK'ten alınan veriler yardımı ile bölgelerin göç durumları mukayese edilmiştir. Gelir dağılımından yola

çıkılarak göç alan ve göç veren bölgeler karşılaştırılmıştır. Göç alan-veren bölgeler de Neo-liberalizme bağlı olarak göçlerin arttığı görülmüş ancak yoksullaşmanın azaldığı görülmemiştir. Ayrıca gelir dağılımında adaletsizlik artmaktadır. Çalışmada, yeni istihdam olanakları yaratılarak, hem kırdan kente göç sonucunda yaşanan çarpık kentleşmeyi hem de göç alan bölgelerde sosyo-ekonomik sıkıntıyı önlemek amacıyla kalıcı politikalar uygulanmalıdır sonucuna ulaşılmıştır.

Güneş (2009), Eskişehir belediyesinden destek alan 300 aile üzerinde yaptığı çalışmada, yoksulluk, göç ve istihdam konularına değinmiştir. Bulgulara göre ilk olarak, göçün yoksulluk üzerindeki etkisi incelenerek, Eskişehir'de 1980 yılından sonra gelen göçmenlerin yoksulluğu daha etkin hissettikleri ve yaşam mücadelelerini sürekli destek alarak sürdürmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. İkinci olarak göç sonrasında yoksullaşan haneler işsizlikle mücadele ederek, geçici işlerde düşük ücretle çalıştığı ve geçimlerini sağlamak amacıyla destek aldığı belirtilmiştir.

Raphael ve Smolensky (2009), göç ve yoksulluk üzerine yaptıkları çalışmada, ABD'de 1970-2005 döneminde uluslararası göçün ABD'de de yoksulluk seviyesini düşük oranlarda arttırdığını ancak ilerleyen yıllarda bu oranın düştüğünü açıklamıştır. Uluslararası göçün yerli ABD halkına negatif etkileri önemsiz görülebilecek diğer bir sonuçtur.

Levent (2019), çalışmada ilk önce yoksulluk kavramı, yoksulluk ve sos yo-ekonomik faktörler arasındaki ilişki hakkında genel bilgiler vermiştir, sonra değişkenler belirlenerek analiz yapılmıştır. 2008-2017 yılları arasında Düzey 1 bölgelerinde yaşanan sosyo-ekonomik sıkıntıların yoksulluk üzerindeki etkisini Birim kök testi yardımıyla Panel veri analizi ile açıklamıştır. Bağımlı değişken yoksulluk iken; işsizlik, kişi başına düşen gelir, göç ve eğitim gibi bağımsız değişkenler analize dâhil edilerek incelenmiştir. Kişi başına gelir ve işsizlik yoksulluk üzerinde istatistiksel olarak anlamsız bulunurken, göç ve eğitim düzeyleri istatiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Panel veri analizi sonucuna göre, net göç hızı ile birlikte yoksulluğun azaldığı tespit edilmiştir.

Kurşuncu (2006), "Yoksulluk ve Geçinme Stratejileri", "Diyarbakır Kentinin Tarihi, Toplumsal ve Mekânsal Gelişimi" , "Aziziye Mahallesi Alan Araştırması" üç ana başlığa ayırdığı tezinde zorunlu göç, mahallenin eğitim durumu, cinsiyeti , kente entegrasyonu gibi konulardan yararlanılarak, sosyo-ekonomik boyutlarıyla

yoksulluk üzerindeki etkilerine değinilmiştir. 1985 sonrasında yoğun göç alan Diyarbakır iline bağlı Aziziye Mahallesinde yoksulluk kültürünün yaygınlaşarak, yoksulluğun gelecek kuşakları da etkisi altına alacağı sonucuna varılmıştır.

Suro, Wilson ve Singer (2011), 2000-2009 yılları arasında göç sonucu Amerika'nın banliyölerinde yaşayan yoksulları ACS ve IPUMS verileriyle incelenmiştir. Çalışmada güney bölgelerdeki göçmenler Banliyölerin büyümesine sebep olurken, batı bölgelerindeki banliyölerde azalma görülmüştür. Ayrıca 2000'den önce ABD'ye göç edenler, 2000-2009 arasında göç ile gelenlere göre daha düşük yoksulluk oranına sahip olsalar da hepsi banliyölerde yaşamaya devam ettiği tespit edilmiştir. Banliyölerde yaşayan yabancı uyrukluların yerli halka göre yoksulluk oranlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Makaleden elde edilen bulgulara göre, ABD'nin banliyölerine göç eden yabancı uyruklular ile yoksulluk arasında ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Murodova (2020), Göçmen gönderilerinin (göçmen işçi dövizi) yoksulluk üzerindeki etkisini Tacikistan, Özbekistan ve Kırgızistan üzerinde incelemiştir. CALISS (2013 Orta Asya işgücü beceri anketi), WB ve GIZZ dan alınan göç verileri ile desteklenen çalışmada, Tacikistan'dan 1500, Özbekistan 'dan 1500 ve Kırgızistan'dan da 1500 hane seçilerek karşılaştırma yapmıştır. Çalışmanın sonucunda, göçmen gönderilerinin yoksulluğu büyük ölçüde etkilemediği tespit edilmiştir.

Oktay (2020), Isparta iline göç eden kadınların yoksulluk üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışmada kullanılan yöntem, 2019 yılında farklı tarihlerde uygulanan örnekleme yöntemidir. Anket aracılığıyla 1075 kadına sorular sorulmuştur. SPSS istatistik programı ile analiz yapılan veriler, anketin güvenirliği için KMO ve Bartkett's Testleri uygulanmıştır. Daha sonra ANOVA, Bağımsız t testine ve regresyon analizi ile grup içinde anlamlı farklılaşma olan değişkenler belirlenmiştir. Çalışma sonucuna göre, göçe ilişkin değişkenler ile kadınların yoksul kalma sebepleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Çalışkan (2007), yapmış olduğu çalışmada Türkiye örneği üzerine ele almıştır. Bu çalışmanın nedeni, TÜİK'den alınmış olan işgücü ve yoksulluk verilerinden faydalınmış, Türkiye'de eğitim düzeyi ile işgücüne katılım, işsizlik ve yoksulluk değerleri arasındaki ilişkilerin analizleri yapılmaktadır. Eğitim seviyesine

göre işgücüne katılım ve yoksulluk oranlarına göre teorik beklentileri karşılayan bulgular görülmektedir. Ancak işsizlik oranlarına göre açısından eğitim sisteminin beklentileri karşılayamamaktadır. Türkiye'de eğitimin bireysel getirilerine göre cinsiyet durumuna göre, büyük farklılıkların olduğu görülmüştür.

Aksürmeli, Sağlam (2021), Gaziantep ilinde yapılan bu çalışmada araştırmacılar, kentsel yoksulluğun hane geçim stratejilerinin yerli hanelere ve göçmenlere göre farklılık gösterdiğini mukayese ederek incelemiştir. 2018-2019 yılları arasında saha araştırması yapılarak, göçmen ve yerli hanelerden seçilen 40 kişiye; barınma durumları, kadınların iş hayatındaki rolleri, çocukların çalıştırılması gibi sorular sorulmuştur. Ayrıca hane geçim stratejisi nitel analiz seçilerek, olasılığa dayalı olmayan kartopu örneklem tekniği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, göç ile gelen kadınların, hanelerinin dışında tarım işçisi veya düzensiz işlerde çalışmanın yerli kadınlara göre az olduğu tespit edilmiştir. Geçim sıkıntısı ile mücadele eden hanelerde çocuk emeğinin göçmen ailelerde yoğunlaştığı saptanmıştır.

Bustillo ve Anton (2009), tarafından yapmış oldukları çalışmada, İspanya'da 2004-2006 döneminde göç edenlerin gelir seviyeleri yerel toplumlardan daha aşağıda olduğu görülmüştür. Buna göre sosyal aktarım yabancı toplumun göç etme ihtimalini değiştirmediğini, ancak yoksul halka önemli bir etki yarattığını, doğrusal olmayan ekonomik model kullanılarak açıklamıştır.

Köseoğlu, Artan (2020), Göç, işsizlik ve gelir Arasındaki İlişkiyi OECD ülkeleri ile analiz yapılan çalışma ampirik olarak incelenmiştir. 27 OECD ülkesi için, 2000-2016 dönemine ilişkin veriler panel veri analizi ile ortaya konulmuştur. Çalışma sonucunda kişi başına düşen milli gelir ile OECD ülkelerine gelen göç arasında pozitif ilişki olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu açıklanmıştır. Yani Kişi başına düşen milli gelirde %1 lik artış, göç ile gelen OECD ülkelerinde %1' lik artışa neden olduğu saptanmıştır.

Saçlı (2019), yoksulluğun boyutları, yoksulluğun nedenleri, kentsel yoksulluk kavramları, Türkiye'de yoksulluğun durumu ve kentsel yoksulluk gibi konuları ele almıştır. TÜİK'ten 2016-2018 yıllarındaki veriler alınarak, Türkiye'deki iç-dış göç ve çarpık kentleşme sonrası yaşanan yoksulluğun boyutu incelenmiştir. Kentsel yoksulluğun artışında, jeopolitik konumu nedeniyle Türkiye'ye göç eden kişilerin payı olduğu ortaya konulmuştur. Araştırmacı, kentsel yoksulluğun temelinde kırsal

kalkınma sorununun bulunduğu ve uzun vadeli politikalar ile çözüm üretilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Temel (2017), yapmış olduğu çalışmanın nedeni TR33 Bölgesinde bulunan Manisa iline Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde gelen göçün önemli sebeplerini tespit etmek, göçün neden ve sonuçlarını ortaya çıkararak yoksulluk ve sosyal dışlanma boyutunu araştırmaktadır. Manisa ili merkez mahallesinde 7 farklı mahallede yaşayan 50 kişi Doğu ve Güneydoğu illerinden göç eden bireyler ile görüşme yapılarak çalışma yapılmıştır. Yapılan bu görüşmelere göre örneklemler "kartopu" yöntemi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda göçün en önemli sebebi işsizlik olduğu ve aileler ile bireylerin sabit bir düzeyde bir gelirin elde edilmesi için göç ettikleri görülmektedir.

Kızılgöl (2009), Türkiye'de yoksulluk sorununu birleştirilmiş veri analizi ile incelemiştir. Yöntem olarak Logit modeli ve Heckman modelini kullanılmıştır. 2002 yılı ve 2006 yılı veri setiyle oluşturulmuş, kent ve kır ayrımında kronik ve geçici yoksulluk analiz edilmiştir. 2002 yılı ve 2006 yılındaki kent ve kır ayrımında kronik ve geçici yoksulluk oranları arasında fark Z testi yardımıyla açıklanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, kronik yoksulluk kırsal alanlarda, kentsel alanlara göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca 2002 yılında geçici yoksulluk kentsel alanlara göre kırsal alanlarda daha az, 2006 yılında ise kırsal alanlarda geçici yoksulluğun daha fazla olduğu belirtilmiştir.

Arı ve Yıldız (2018), 2015 yılına ait veriler kullanılarak 32 OECD ülkesi, göç istatistikleri bakımından kıyaslama yapılarak incelenmiştir. Çalışmada kullanılan yöntem kümeleme yöntemidir. Kümeleme yöntemi çok sayıda değişkene sahip birimlerin gruplanmasından oluşmaktadır. 10 farklı sosyo-ekonomik değişken belirlenerek, SPSS.22 ve NCSS.12 istatistik programı kullanılmıştır. Kümeleme soncunda, gölge istatistiği ile Türkiye'nin ikinci kümede yer aldığı saptanmıştır. İlk kümede gelişmiş ülkeler yer alırken, ikinci kümede çoğunluğu gelişmekte olan ülkelerden oluşmaktadır. Çalışmada elde edilen sonuç, göç hareketini etkileyen sosyo-ekonomik boyuttaki olumsuz değişmeleri en aza indirilmesi öngörülmüştür.

Şengül, Es (2007), yoksulluk kavramı, iç göçler ile yoksulluk ilişkisi, Dünyada ve Türkiye'de yoksulluğun boyutu, Gebze'de yoksulluğun nedenleri gibi konulara değinilmiştir. 2006 yılındaki veriler kullanılarak, Türkiye'deki kentsel

yoksulluğu Kocaeli iline bağlı Gebze ilçesine yansımaları başlığı altında, 500 kişiye uygulanan anket yöntemi ve kümülatif araştırma tekniği ile analiz yapılmıştır. Çalışma sonucuna göre, Gebze ilçesinde yaşanan kentsel yoksulluğun sebebi; Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden göç ile gelen kişilerin izole olamayıp, yoksulluk sınırı altında yaşamış olmalarıdır.

Özbilgin, (2016), Türkiye'de kentsel yoksulluğun belirleyicilerini panel veri analizi ile saptamıştır. Bağımlı değişken kentsel yoksulluk; bağımsız değişkenler ise nüfus artış hızı, net göç, yaş bağımlılık oranı, istihdam edilenler olarak belirlenmiştir. Sar rassal modele göre, bağımlı değişkenlerin her birinde ücretli oranı %1 arttığı zaman kentsel yoksulluk sayısındaki değişim oranı, net göç ile birlikte binde 0.002 arttığı, bölgelerin kişi başına düşen ihracat payları %1 arttığında, kentsel yoksul sayısındaki değişim oranı, net göçle birlikte binde 0,003 oranında azaldığı gözlenmiştir. Yani sonuç olarak, göç ile birlikte kentte nüfusun artması ve bu durumun kentsel yoksulluğu arttırdığı tespit edilmiştir.

Donou-Adonsou ve Sylwester (2016) yapmış oldukları çalışma neticesinde, 2002-2011 dönem içerisinde elde edilen verilerle gelişmekte olan 71 ülkede finansal anlamda gelişimin neticesinde, yoksulluğu hangi oranda azaltıldığını sabit etkili iki kademeli En Küçük Kareler yöntemi ile araştırma yapılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde finansal gelişmenin GSYH kredi kullanımını, yoksulluk oranı ve yoksulluk açığı ile ölçümlendiği zaman içerisinde bankaların yoksulluk oranını azalttığı görülmektedir.

Çelikkaya, Atilla (2019), İBBS (Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması) Düzey 2 bölgelerinden 26 alt bölgesi, 2014-2018 zaman dilimindeki veriler kullanılarak, göç ve istihdamın yoksulluk üzerindeki etkisini araştırmıştır. Birinci kısımda yoksulluk kavramı, ikinci kısımda iç göç kavramı, üçüncü kısmında iç göç ile yoksulluk ilişkisi, dördüncü kısımda yoksulluk, göç ve istihdam ilişkisi hakkında bilgi vermiştir. Beşinci kısımda ise, genelleştirilmiş momentler modeli uygulamış ve dinamik panel veri analizine tabi tutmuştur. Yapılan çalışmada, iç göç ve istihdamın yoksulluk üzerinde güçlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yoksullaşan halk yeterli istihdam olanakları bulamadığı için göç etmektedir. İBBS'ye ait 26 alt bölgeden özellikle metropol şehirlerin göç aldığı, göç aldıkça da yoksulluğun azami ölçüde arttığı tespit edilmiştir.

Guriev ve Vakulenko (2015), Rusya'da 1996-2010 yılları arasında göç ile gelir arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya göre, geliri düşük olan haneler yani yoksulluk sınırının altında yaşayanlar göç edecek geliri bulunmadığı için göç eğilimi gerçekleştiremediği tespit edilmiştir. Sonuç olarak, gelir ile göç arasında negatif ilişkinin varlığını ortaya koymuştur.

Şahin, Aydın (2017), Türkiye Düzey 1 bölgelerinden 12 alt bölge seçilerek, yoksulluğu etkileyen değişkenler ile uzun dönem ilişkisi incelenmiştir. Yoksulluğu belirleyen değişkenler; göç hızı, işsizlik, ilköğretimde okullaşma ve nüfus yoğunluğudur. 2007-2014 dönemi aralığındaki veriler kullanılarak yatay kesit bağımlılık testi, birim kök testi ve eş bütünleşme analizi uygulanmıştır. Birim kök testine göre, yoksulluk oranı ile net göç hızı oranı arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Eş bütünleşme sonucuna göre ise değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki olduğu belirtilmiştir.

Aşkın vd. (2013), çalışmasında kırsal göçe sebep olan unsurları, Tokat ilinin Yeşilyurt ilçesi ile örnekleyerek açıklamıştır. Yöntem olarak Bivariate pribit modeli uygulanmıştır. 2011 yılına ait saha araştırılması ve anket çalışması sonucunda, kırın itici unsurlarından gelir yetersizliği ve yoksulluk göç etmelerinde en önemli sebep olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, bölgedeki göçün önlenmesi için tarımsal gelirde iyileşme olması ve uzun vadeli sosya-ekonomik politikaların önemli olduğu sonucuna varılmıştır

Ekmekçiler (2011), Diyarbakır iline yönelik yapılan araştırmada yüz yüze anket yöntemi ile veriler elde edilmiştir. Yapılan araştırmalarda kaynak teşkil edecek esas birimi Diyarbakır merkezine kırsal bölgelerden göç eden insanlardan oluşmaktadır. SPSS analiz programı ile analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda kırsal göç hareketini gerçekleştirenler üzerinde sosyal ve ekonomik etkileri olduğu sonucuna varılmıştır.

Zeren, Savrul (2012), 2000 yılında Türkiye'de şehirleşmeyi etkileyen unsurları mekânsal ekonometrik yaklaşım ile incelemiştir. Türkiye'de şehirleşmeyi etkileyen faktörleri; sanayi sektörü, istihdam olanakları, eğitim sektörü ve sağlık sektörü ile açıklamıştır. Ayrıca net göç hızı, işsizlik gibi unsurları da dahil etmesine rağmen anlamlı bulgulara ulaşamamıştı. Mekânsal ekonometrik analiz sonucunda; sanayi, sağlık ve eğitim sektörleri kentleşmeyi arttırırken, yoksulluk şehirleşmeyi

azalttığı tespit edilmiştir. Yani kentleşme ile yoksulluk arasında negatif ilişkinin varlığı istatistiksel olarak tespit edilmiştir.

Evcim, Güneş, Karaalp Orhan (2019), çalışmada 1990-2013 yılları arasında, yoksulluk ve ekonomik göstergeler arasındaki ilişkiyi Mena Bölgesiyle örneklemiştir. 8 Mena ülkesi (Cezayir, Fas, Tunus, Yemen, Suriye, İran, Irak, Mısır) ve Türkiye için araştırma yapan araştırmacı panel veri modelini kullanmıştır. Çalışmada elde edilen sonuç, kentleşme oranındaki artış yoksulluğu azaltmıştır. Kırda yaşayan bireyler, yeterli imkânları bulamadığı için göç etmek zorunda kalmış ve göç eden bireyler kentlerde yoksulluğu arttırdığı tespit edilmiştir.

Gimba, Kumshe (2011), çalışmada Nijerya-Borno eyaletinde kırdan kente göçün sebeplerini ve etkilerini incelenmiştir. 150 kişi ile anket yapılmış olup, elde edilen sonuçlar frekans analizi ile saptanmıştır. Çalışma sonucunda kırdan kente göç etme sebepleri: yoksulluk, işsizlik, sosyal imkânların yetersizliği, kıtlık, alt yapı sorunları, mesleki eğitim merkezlerinin yetersizliği olarak belirlenmiştir.

Ulutaş, Kamber (2016), Denizli'nin Karşıyaka, Gümüşler, Esentepe, İlbade ve Sevindik bölgelerine göç eden, 40 göçmen ile yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. 1990 yılı öncesi göç edenler ile 1990 yılı sonrası göç edenler ayrılarak araştırma yapılmıştır. Görüşmelere göre; 1990 yılından önce göç edenler Denizli iline uyum sağlamış, maddi durumları daha iyi olmakla birlikte yaşam standartları yükselirken; 1990 sonrasında göç edenler yoksulluk içinde yaşadıklarını ve toplumdan dışlandıkları tespit edilmiştir.

Şan & Küçük (2018), çalışmasında yoksulluk, göç ve evsizlik konularını ele almıştır. Göçün kentlerde meydana getirdiği değişimi ve evsizlik olgusunu göç ile ilişkilendirerek incelenmiştir. 2014 yılında yapılan çalışmada Zeytinburnu Spor Kompleksi Barınma Evi'nde 80 kişi ile analiz yapılmıştır. Yaklaşım biçimi fenemolojik-yorumsama olup, veri analizlerinde betimsel ve sistematik analiz yaklaşımı ile birlikte yorumlama tekniği kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuç; göç ile birlikte yoksullaşan kişilerin evsiz kalarak, evsizlerin yoksulluğunun kalıcı hale geldiği saptanmıştır.

Yayla (2018), yapmış olduğu çalışmadaki hedefi, Sakarya'da yaşayan yoksul kesimlerin yoksulluktan kurtulma amacı ve yoksul kesimin refah seviyelerinin iyileştirilmesine yönelik uygulanan çalışmalara katkı sağlamaktır. Yapılan çalışmada,

anket, gözlem ve mülakat teknikleri ile sahada uygulama yapılmıştır. Çalışma Sakarya iline bağlı Adapazarı, Serdivan, Erenler, Arifiye ilçelerinde yaşamakta olan 230 kişiye 50 farklı soru yöneltilmiştir. Elde edilen anket sonuçlarından toplanan bilgiler SPSS programında analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda yoksulluk üzerine aile durumu ve gelir gibi faktörler etkili olmaktadır. Bireylerin çoğunun okuma-yazması olmayan kesimden meydana gelmektedir. Yoksulluğun nedenlerinden biri de gelir seviyesinin düşük olmasının yanı sıra eğitim seviyesinin de düşük olmasıdır.

Dücan (2016), Türkiye'de gerçekleşen iç göçün belirleyicini açıklandığı çalışmada, TÜİK sınıflandırmasından 21 alt bölge ile panel veri tekniği ile analiz gerçekleştirilmiştir. Modele eğitim durumu, istihdam durumu, terör olayları, sanelekt gibi göstergeler dahil edilmiştir. Aynı zamanda iç göç sonucunda yoksulluk, çarpık kentleşme gibi sorunlara da değinilmiştir. Panel veri modeli için EKK yöntemine seçenek olarak geliştirilmiş Beck-Katz panel düzeltilmiş standart hatalar (PCSE) modeli kullanılmıştır. İstihdamın verilen göç üzerindeki etkisi negatif çıkmıştır. Elde edilen katsayı istatistiksel olarak anlamlıdır ve istihdam oranındaki 1 birimlik oransal artışı göçü 531 kişi kadar azaltacağı tespit edilmiştir. İşsizliğe bağlı olarak gelişen yoksulluk, bölge dışına göçü artırdığı için söz konusu bölgeyi olumsuz etkilemiştir.

Bıçkı (2011), 2009 yılında, Türkiye'de kırsal yoksulluğu Çanakkale ilinin Kocalar köyünde yaptığı araştırmada 28 hane ile görüşme gerçekleştirmiştir. Alan araştırması sonucunda kırsal kesimdeki genç nüfusun Çanakkale merkezine yöneldiği belirtilmiştir. Ayrıca hane reislerinin çoğunluğu tarım ve hayvancılıkla uğraşmakta, hane reislerinin %14,2 si ise yeterli gelire, işsiz olmaları nedeniyle yoksul kaldıkları ve göç ettikleri tespit edilmiştir.

Koca (2018) yaptığı çalışmadaki hedefi, tercih edilen ülkeler genelinde birtakım sosyo-ekonomik etkenlerin yoksulluk açığı üzerine etkilerini araştırmıştır. Çalışmada Çok Değişkenli Regresyon modeli uygulanmaktadır. Çalışmada yapılan analizler neticesinde, bağımsız değişkenlerin yoksulluk açığı üzerinde anlam ifade eden bir etkisinin olduğu görülmüştür. Çalışmada yer alan bağımsız değişkenlerin şartlarından kaynaklı etkenlerin, yoksulluk açığı üzerine olumsuz etkileri olmaktadır.

Ergun & Tümtaş (2017), çalışmada 2015 yılında Diyarbakır ilinin Bağlar ilçesinde saha çalışmasının sonuçlarını ortaya koymuştur. Göç, yoksulluk, sosyal

yardımlardan yararlanma ve yaşlılıktan kaynaklı sorunlara değinilerek kapsamlı bir inceleme gerçekleştirilmiştir. 65 yaş ve üstü 50 kişi ile görüşme yapılmış olup, görüşme sonucunda SPSS istatistik programı ile analiz yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar veriler ışığında değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

İbrişim (2008), yaptığı çalışmada, kalkınma ekonomisinin önemli bir konusu olan yoksulluk konusu ile ilgili olarak bazı kavramlar ile yoksulluk alanında bulunan çalışmalar araştırılmıştır. Çalışmada "Hane halkı Bütçe Anketi" ve diğer istatiksel sonuçlardan yararlanılmaktadır. Bu sonuçlara göre elde edilen veriler dikkate alınarak, Türkiye'de kentsel, kırsal ve diğer birçok farklı sosyo-ekonomik analizler uygulanmaktadır. Yapılan çalışmada yoksulluk üzerine etkili olan etkenlerin genel anlamda bir analizi yapılmıştır. Bu analizde kullanılan değişkenler; parametreler, göç, konut, taşıt, eğitim, kütüphane, sağlık, suç, işgücü ve milli hâsıladır. Yapılan analizlerin neticesinde yoksulluk göstergeleri içerisinde İstanbul ve Ege bölgeleri, bölgeler içerisinde göze çarpmaktadır. Bu duruma göre yoksulluğu en az olduğu bölgeler olarak görülmektedir.

Adeoti (2014), tarafından dikkat çekici bir çalışmasında, Nijerya için 2004 ve 2010 yılları içerisindeki yoksulluk seviyelerini etkileyen faktörler analiz edilmiştir. Analiz için Alkire-Foster metodolojisi ve Lojit modelini kullanmıştır. Sonuçta, kırsaldaki evlerin %70 oranında erkekler tarafından idare edildiği, erkeklerin ekonomik olarak aktif bir görev üstlendiği, geçimlerinin de tarımdan sağlandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra sağlık ve eğitim anlamında ise yoksulluk konusunda en fazla etkiye sahip konular olduğu görülmüştür. Nijerya'da kadının aile reisi olması, hane halkının geçinmesi tarım sektöründe çalışılması gerekildiği için aile daha fazla yoksulluk çekmektedir.

Yavuz Kanat (2013), yapmış olduğu çalışmada aşağıdaki bulgu ve sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmaya göre, yoksulluk sorunu Türkiye'de olduğu gibi dünya genelinde önemli bir sorundur. Birçok araştırma büyüyen ekonomi ve artan Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya rağmen gelirdeki eşitsizlik konusunda kayda değer bir gelişim gösterememiştir. Toplumsal kalkınma, yoksulluk ve gelir dağılımı arasındaki tek ve çok boyutlu ilişkiler toplumu ve toplumun refah seviyesini önemli ölçüde etkilenmiştir. Bu bilinçle hazırlanan çalışmada, bu üç kavram arasındaki ilişki ön plana çıkartılmıştır. Ölçümün yapıldığı model türü ise Sıralı Lojistik Regresyon Analizi kullanılarak sonuçlar elde edilmiştir. Literatürde kullanılan yoksulluk

analizleri genel olarak hanelerin gelir ve harcamaları dikkate alınarak yapılmaktadır. Yoksulluk ilk kez, 19. yy. başlarında Botth ve 1901 yılında ise Rowntree tarafından ölçüm yapılmıştır.

Kızılgöl, Demir (2010), yapmış oldukları çalışmanın hedefi, 2002-2006 yılları içerisinde gelir düzeylerine ve tüketim harcamalarına göre Türkiye'deki hane halklarının yoksulluğunu etkileyen etkenleri tespit etmektir. Yapılan çalışmada kullanılan veriler TÜİK 2002-2006 yılları arası Hanehalkı Bütçe Anketlerinden yararlanılmıştır. Logit model yöntemine göre elde edilen veriler analiz yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, hane halkı liderinin eğitimi ve yaşı yükseldikçe gelir seviyesinin artışı sonucunda yoksulluk oranının azaldığı, kırsal kesimde yaşayan halkın daha fazla yoksulluk çektiği görülmüştür. 2002 yılında en çok, 2006 yılında ise en az olduğu görülmüştür.

Anthony (2008) çalışmasının nedeni, kentsel alanda yoksul olarak yaşayan 157 genç arasında örneklemde koruyucu ve risk faktörlerini araştırmaktır. Üç kentteki toplu konut gelişiminde ikamet eden 6. ve 8. Sınıf öğrencileri arasındaki ilişkiyi belirlenmiş ve koruma kalıpları ile risk değerleri öngörülmüştür. Bu örneklemler arasındaki eğitim ve davranış sonuçları arasında değerlendirilmiştir. K-ortalamalar kümeleme tekniği kullanılarak yapılan bu çalışmada, eşsiz risk ve koruma kalıpları ile karakterize edilen dört küme profilini ortaya çıkarmaktadır. Çalışmanın sonucunda, risk ve koruma modelleri üzerinde önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların nedeni ise yoksulluk içinde yaşayan genç insanların ve eğitimde göz önünde bulunan verilere ulaşılmaktadır.

Kahraman ve Özden (2017), yaptığı çalışmada, sokakta işçi olarak çalışan çocukların yoksulluğu konusu ele alınmaktadır. Sokakta çalışmak durumunda olan çocukların yapmış olduğu işler; kâğıt toplayıcılığı, su, simit, ayakkabı boyacılığı, simit, mendil satıcılığı, tartıcılık gibi işler yer almaktadır. Bu meslekler kaldırım meslekleri olarak adlandırılmaktadır. Bu işleri yapan çocukların güvencesi olmayan birçok anlamda sosyal ve psikolojik problemlere neden olmaktadır. Bu araştırma neticesinde nicel ve nitel metotlarının araştırma teknikleri birlikte kullanılması Ankara ilinde 100 çocuk üzerine yapılan kartopu yöntemi ile veriler elde edilmiş ve SPSS programı ile analiz programı analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye'de çocuk yoksulluğu ve sokakta çalışmakta olan işçi çocukların sorunları ile ilgili olarak çözüm önerileri açıklanmıştır.

Akdiş ve Karataş (2016), yapmış olduğu bir çalışmasında, Türkiye'de yoksulluk değerinin yüksek olması geçmişte Güneydoğu Bölgesinin belirgin bir özelliği iken, bu durum günümüzde değişmiş olmaktadır. 2014 yılı içerisinde İBBS Düzey 1 verilerine göre en yoksul bölge Akdeniz Bölgesi'dir. Onun ardından Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi gelmektedir. Yapılan bu çalışma neticesinde, Akdeniz Bölgesi'ndeki yoksulluğun sebebi çalışma durumları ve nüfusun dağılımları ile ilgili olmaktadır. Çalışmanın amaçlarından biri de bu değerlere göre göç hareketinin tespit edilmesidir. Bu nedenle çalışmada 2006-2014 yılları arasında Türkiye geneli İBBS Düzey 1'e ait yoksulluk, gelir eşitsizliği ve sosyo-ekonomik değişkenlere ait istatiksel gösterimler nicel araştırma yapılarak elde edilmiştir. Yoksulluğa nedenlerini araştırmak için doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Yoksulluk oranlarına bağlı olarak çalışmanın sonunda tematik haritalar yapılmıştır.

Yanar ve Şahbaz (2013), yapmış olduğu çalışmada gelişmekte olan ülkeler içerisindeki yoksulluk, gelir düzeylerindeki eşitsizlik ve küreselleşme alanındaki ilişkiyi araştırmayı hedeflenmiştir. Çalışmada küreselleşmeyi ve küreselleşmenin alt bileşenleri sosyal, politik ve ekonomik küreselleşmenin yoksulluk ve gelir eşitsizliğin etkileri açıklanmıştır. Gelişmekte olan 102 ülkenin 2010 yılı verilerine dayanarak yatay kesit analizi uygulanmıştır. Ampirik sonuçlara göre yoksulluk, küreselleşme ve gelir eşitsizliğinin azaltılmasına sebep olmaktadır.

Şeker (2008)'in çalışmasının hedefi, Türkiye'de sosyal transferler ile gelir arasındaki ilişkiyi inceleyip, sosyal transferlerin yoksulluğa ne şekilde etki ettiği, yoksul kesime ne kadar ulaşıldığı ve yoksul kitle içerisindeki kimler olduğunu araştırmaktadır. Çalışmada Hane halkı Bütçe Anketi verileri ile yoksulluk-sosyal transferlerin gelir eşitsizliğini azalttığını göstermiştir. Yoksulluk sınırı altında bulunan kişilerin aldığı transferler, yoksulluğu azaltmayı hedeflenen transferler olduğu görülmektedir

Avcu ve Yayla (2021) yaptıkları bu çalışmada günümüz kalkınma sorunlarının merkezden değil en alttan en yukarıya doğru bir kalkınma anlayışı ile çözüme kavuşulacağı genel olarak kabul görmüştür. Bu anlayışa göre kırsal kesimler daha dikkat çekici olmaktadır. Kırsal kesimlerin kendine has özelliklerine yönelik politikaların oluşturulması, kırsal kalkınma bakımından oldukça önem arz etmektedir. Kırsal alanların en belirli özelliği ve meselelerinden biri ise göç olgusudur. Bu kapsamda ele alınan çalışma neticesinde öncelikle, Türkiye'de kırsal

alan tanımlamasına yönelik bir yöntemle il ölçeğinde kırsal alanlar tespit edilmiştir. Daha sonra, kırsal alanlarda yaşayan toplumların yaşam standartlarını gösteren değişkenler kullanılarak Temel Bileşenler Analizi (PCA) yöntemi ile her şehir için kırsal kalkınma endeks hesaplanmıştır. 2008-2018 dönemi içerisindeki hesaplanan kırsal kalkınma endeks verileri ile şehirdeki alınan ve verilen göç, yüksekokul mezun sayısı ve tarım ihtiyaç kredi gelirleri arasındaki ilişkiler Pedroni ve Kao Eş bütünleşme testleri ile analiz edilmiştir. Değişkenler arasında eş bütünleşme ilişkisi olduğunun tespit edilmesi sonucunda uzun dönem katsayıların elde edilmesi için FMOLS yöntemi tercih edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, kırsal illerin almış oldukları göç değerleri kırsal kalkınmayı pozitif yönde etkilediğini, verilen göçlerin ise illerin çoğunda kırsal kalkınmayı olumsuz yönde etkide bulunduğunu belirtmiştir.

Chletsos ve Roupakias (2012) ,1980 -2011 yılları arasında Yunanistan'da göçün büyüme işsizlik ve GSYH üzerindeki etkisi incelenmiştir. Uzun dönemli ilşkinin varlığını test etmek amacıyla eş bütünleşme testi uygulanmıştır. Aynı zamanda değişkenler arasında nedenselliği test etmek amacıyla Granger Nedensellik testi ile ilişki oraya konulmuştur. Analiz sonucuna göre insanların göç etmelerin sebepleri arasında GSYH, büyüme oranı ve işsizlik değişkenlerinin olduğu kanıtlanmıştır.

Feridun (2007), İsveç'in 1980-2004 dönemi içerisindeki çalışmasında, göç, kişi başında dönen GSYİH ve işsizlik arasındaki ilişki durumunu incelenmiş ve ARDL yöntemi uygulanmıştır. Göç ve kişi başına düşen GSYİH arasındaki uzun dönem ilişki ve değişkenler arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Fakat göçün işsizliğe sebep olduğu yönündeki hipotezi desteklemediği sonucuna varılmıştır. Başka bir sonuç ise, bu çalışmada işsizliğin göçün bir sebebi olduğu fikridir.

Bonin (2005) Almanya üzerine yapmış olduğu bir çalışmada, 1975-1997 dönemini göçün ücret ve istihdam üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Yatay kesit panel veriler ile çalıştığı göç modelinde göçmen işgücü sayısındaki artışın ücretleri azalttığı, fakat işsizliği artırmadığı yönünde veriler elde edilmiştir.

Shan, Morris ve Sun (1999) yaptıkları çalışmada Avustralya ve Yeni Zelanda'da 1983-1995 yılları döneminde üç aylık zaman serisi verilerini kullanması ile göç ve işsizlik arasındaki ilişkiyi VAR analiz yöntemi ile analiz yapmışlardır.

Yapılan analiz sonucunda, göç ve işsizlik arasında hiçbir nedensellik olmadığını tespit etmiştir. Bunun yerine diğer ekonomik değişkenlerden işsizlik oranlarına doğru bir nedensellik olduğu sonucu elde edilmiştir.

Cohen-Goldner ve Paserman (2004), İsrail'in 1989-1999 dönem arasını kapsayan çalışmalar, saat ücreti ve göç oranına göre işgücü piyasasındaki göçün dinamik etkisini araştırmışlardır. Regresyon yöntemi ile yapılan analizde, göçmen payındaki bir artışın kısa dönem içerisinde ücretleri azalttığı yönünde bulgu tespit edilmiştir. Ayrıca göçün kısa dönemde ve uzun dönemde istihdam üzerinde hiçbir etkisi olmadığını da ispatlanmıştır.

Sareya, Mansud ve Mahmud (2015), Malezya'da 1980-2010 yılları arasındaki göç ve istihdam ilişkisini incelemiştir. İstihdam oranı, kişi başına düşen GDP ve göç oranı değişkenlerini kullanarak yapılan eşbütünleşme analizi ile değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki mevcut iken, kısa dönemde bu ilişki görülmemektedir.

Mete (2004), 1981-2001 yılları arasında Finlandiya üzerine yaptığı bir çalışmada, 1981-2001 yılları arasında GSYİH ve işsizlik üzerindeki göç etkisine bakmak üzere Johanses eşbütünleşme analizi kullanılmıştır. Uzun dönem içerisinde değişkenler arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kısa dönemde ise göç oranlarındaki artış sebebi ile Finlandiya GSYİH değerlerinde artışa neden olmuştur. Sadece göç oranlarının artışı işsizliğe neden olmaktadır.

Gonzalez- Gomez ve Soledad Otero Giraldez (2011), 1970-2005 yılları arasında Almanya ve İsviçre ülkelerindeki ekonomik büyüme ve göç arasındaki nedensellik ilişkisini analiz etmişlerdir. Bu analizde GSYİH ve net göç verileri kullanılmıştır. Almanya'da değişkenler arasındaki uzun dönemde bir ilişki söz konusu iken, İsviçre'de için durum tam tersidir. İsviçre için göçün ekonomik büyümeye olan etkisi Almanya'ya göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Hercowitz ve Yashiv (2002) yaptıkları bir araştırmada İsrail ülkesinin iş gücü piyasalarına yönelik göçün dinamik etkisi araştırmıştır. 1990-2004 yılları arasındaki dönemle yapılan araştırma, istihdam oranı ve yerli malların göreli fiyatlar dikkate alınmıştır. En Küçük Kareler Yöntemi ile yapılan bu çalışmada göçün istihdam oranını düşürdüğü buna karşın etkinin geçici olduğuna dair çok güçlü veriler elde edilmiştir. Göçün işsizlik üzerindeki etkisinin de geçici olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Chamunorwa ve Mlambo (2014), 1980-2011 yılları arasında Güney Afrika için yapmış oldukları bir çalışmada, göç oranı, GSYİH, enflasyon ve eğitim düzey verileri kullanmışlardır. Göç ve işsizlik arasındaki pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer değişkenlerin ise göç üzerindeki etkisi negatiftir. Bir başka ifade ile göç işsizlik oranını artırmakta, eğitim ve büyüme ise işsizliği azaltmaktadır.

Venturini ve Villisio (2004) yaptıkları çalışmada, İtalya'da göçün 1993-1997 dönemine ait üç aylık zaman serisi şeklinde göçün işgücü piyasalarına olan tesirlerini analiz ettikleri çalışmada EKK yöntemini kullanması sonucu göçün işsizliğin artmasına neden olduğunu tespit etmişlerdir. Bir bakışta yazarlar, göçmen işgücündeki artışın, göçmen işgücündeki artışın, 'göçmen olmayanlar için yeni iş fırsatları anlamına gelemeyeceğini hatta yerliler için istihdam olanaklarının azalması anlamına geleceğini belirtmektedir.

Marr ve Siklos (1994), 1962-1990 döneminde göç ve işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada Granger Nedensellik Analizi kullanmışlardır. Elde ettikleri sonuca göre 1978 yılı öncesi işgücü göçündeki değişim Kanada'nın işsizlik oranlarını etkilememiştir. Ancak 1978 sonrası artan göç ile birlikte işsizlik oranları da değişim olduğu saptanmıştır.

Kılıç (2018), Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla, bağımsızlığını kazanmış olan Kırgızistan'ın durumunu ve ekonomik boyutu, göç ve yoksulluk ile ilişkilendirilerek incelemiştir. İlk olarak çalışmada Kırgızistan ekonomisinin 1996 yılından sonra hangi sektörlerde gelişme gösterdiğini geçmiş bir değerlendirme yaparak incelemiş ardından göç kavramı ve yoksulluk kavramlarından bahsetmiştir. Sonrasında göç ve yoksulluğun azaltılması için öneriler sunulmuştur. Yapılan incelemede 2000'li yıllardan sonra, ülke ekonomisinde tarım ve maden sektörü gelişme göstermiş ve ülkeden dışarıya verilen göç oranı düşerek yoksulluğu da azaltmıştır sonucuna varılmıştır.

Polat ve Erdoğan (2020), Kapitalizm ile yaygınlaşan göçün, yoksulluk ile ilişkisini incelemiştir. Göçün temel sebebinin yoksulluk olduğu, aralarında neden-sonuç ilişkisinin varlığı ortaya konulan çalışmada, bölgelerde yaşanan farklılıklar, gelir dağılımındaki adaletsizlik insanları göçe zorlamıştır. Göçlerin kırsal kesimden kente, yoksul ülkelerin sermayesi yüksek olan gelişmiş bölgelere doğru göç ettiği

gözlenmiştir. Küresel sermayedeki artışa bağlı olarak, göçmen emek sömürüldüğünden aralarında ters ilişkinin varlığı çalışmada tespit edilmiştir.

Çalışmanın izleyen alt bölümlerinde her bir değişken için 2005-2019 dönemi verileri bağlamında, ülkelerin karşılaştırmalı incelemesi gerçekleştirilecektir.

4.2. Kuramsal Çerçeve

4.2.1. Araştırma Problemi

Günümüz toplumlarında göç kavramı oldukça önemli ve etkili bir hareket olarak tanımlanmaktadır. Göç ve yoksulluk iktisat bilimi içerisinde sıkça değinilen konular arasında olmuştur. Göçün insanlar üzerindeki etkisi incelendiğinde göç hareketinin en temel nedeninin ekonomik ve siyasal etkenlere dayandığı görülmektedir.

İktisat bilimi içerisinde önemli bir yere sahip olan yoksulluk, az gelişmiş ülkeler için gün geçtikçe önemli hale gelmiş ve problemlere yol açmıştır. Az gelişmiş ülkelerde ekonomik büyümenin ve istikrarın sağlanamaması, dış göç hareketinin artmasına neden olmaktadır.

Göç hareketi gerçekleştiği andan itibaren hem göç veren ülkeyi hem de göç alan ülkeyi bütün olarak etkilemektedir. İnsanları göç hareketine iten en önemli sebeplerden bir tanesi, refaha ulaşma isteğidir. Bir ülkenin ekonomik durumunun düşük, gelir seviyesinin düzensiz ve işsizlik oranlarının yüksek olması insanları göç yapmaya iten en önemli sebepler arasındadır. Bunların yanında ülkelerin siyasal düzenleri ve nüfus politikaları da itici güçlerin arasında yer almaktadır. Çalışmanın temel problemi "ülke ekonomilerinin zayıf olmasından kaynaklı göç hareketi gerçekleştiren insanlar, göç ettikleri yerlerde geçimini sağlayacak düzeyde iş bulamadığından dolayı mı fakirleşiyor?'' biçiminde belirlenmiştir.

4.2.2. Araştırma Konusu

Göç durumu ele alındığında, tarih boyunca gerek iç göç gerek dış göç hareketleri görülmektedir. Bu göç hareketleri, yoksul ülkeler için önem arz ettiği için yoksulluktan kurtulmanın alternatif yollarından birisi, ülkelerin ekonomik

durumunun iyileştirmesinden geçmektedir. Yapılan bu araştırma içerisinde ülkeler karşılıklı olarak incelenecek ve ortaya çıkan sonuçlar üzerinde değerlendirme yapılacaktır.

4.2.3. Araştırma Amacı

İktisat bilimi içerisinde sık sık değinilen göç hareketleri ile yoksulluk arasındaki ilişkiyi incelemek ve seçilmiş ülkelerin göç hareketlerinin yoksulluk üzerindeki etkilerinin tespitini yapmaktır. Göç hareketi sonucu gerçekleşen yoksulluğun ülke ekonomilerine etkisini çok boyutlu incelemektir. Seçilen ülkelerin göç hareketleri ile belirlenen dönem için yoksulluk üzerindeki olası etkilerini incelemektir.

4.2.4. Araştırmanın Önemi

Günümüz dünyasında göç ve yoksulluk birbirini etkileyen iki güncel olgudur. Küreselleşen dünyada yoksulluk göçe, göçte yoksulluğa yol açmaktadır. Göçmenler kendi ülkelerinden fakirlik nedeniyle göç ettikleri görülmektedir.

Göç kavramı hem yerli hem de uluslararası literatürde oldukça kapsamlı bir yer tutmaktadır. Konuyla ilgili olarak yerli ve yabancı araştırmacılar geçmişte olduğu gibi günümüzde de halen çalışmalarını sürdürmektedirler.

Gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin en temel amacı ekonomilerini refaha ulaştırmaktır. Refah seviyesini yükseltip, kalıcılığı sağlamak ise ülkelerin ekonomilerindeki istikrarlarına bağlıdır. Dünyadaki tüm ülkeler birbirlerinden farklı bir şekilde yönetilmektedirler. Gerek sosyal gerek ekonomik ve gerek siyasi yönetim biçimleri birbirileri ile aynı değildir. İnsanlar göç hareketini gerçekleştirirken bunu daha iyiye ulaşma arzusu içinde yapmaktadırlar.

Bir ülkenin göç vermesinin altında yatan en önemli sebep ekonomik çöküş ve politikadaki istikrarsızlıktır. Göç veren ülke bu hareketten etkilendiği gibi, göç alan ülke de aynı oranda etkilenmektedir. Göç alımı, ülkenin sahip olduğu kapasitenin üzerinde gerçekleştirilirse o ülkenin istihdam ve refah oranı mutlak düzeyde değişecektir.

Göç hareketi, az gelişmiş ülkelerden gelişmekte veya gelişmiş olan ülkelere doğru gerçekleştirilmektedir. Bu yüzden bir ülkenin gelişmişlik düzeyi yoksulluğun azaltılmasında önemli bir unsurdur. Çalışmanın önemi analiz kısmında bulunan seçilmiş ülkeler ele alınarak, yoksulluk – göç ilişkisi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda ülkelerin gerçekleştirdiği göçün yoksulluk üzerindeki etkisinin yararlı olup olmadığına karar verilerek mevcut literatüre olumlu bir katkı sağlanması beklenmektedir.

4.2.5. Araştırma Yöntemi

Çalışma için temel araştırma yöntemi literatür taraması ve konuyla ilgili yapılmış olan çalışmalardan faydalanarak, çalışmanın ampirik kısmında ise Panel Veri Analizinden yararlanılacaktır. Panel Veri Analizi her ülkeye ait sonuçları ayrı ayrı görebilmemiz ve ülke sayısının da fazla olması nedeniyle bu analiz yöntemi kullanılması imkanını sunmuştur.

Yapılacak teorik ve ampirik çalışmanın sonucunda aşağıdaki hipotezler ortaya konulmuştur;

$H1_0$: Göç, yoksulluk üzerinde anlamlı etkiye sahip değildir.
$H1_1$: Göç, yoksulluk üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.
$H2_0$: Yoksulluk, göç üzerinde anlamlı etkiye sahip değildir.
$H2_1$: Yoksulluk, göç üzerinde anlamlı etkiye sahiptir.

4.3. SEÇİLMİŞ ÜLKELER VE TÜRKİYE'DE YOKSULLUK VE GÖÇ İLİŞKİSİNİN ARAŞTIRILMASI

4.3.1. Veri Seti

Çalışma 2005-2019 yılları arasında panel veri analizi kullanılarak 22 OECD ülkesi ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Panel Veri Analizi her ülkeye ait sonuçları ayrı ayrı görebilmemiz ve ülke sayısının da fazla olması nedeniyle bu analiz yöntemi kullanılması imkânını sunmuştur.

Çalışmada 2005-2019 dönemin yıllık verilerle kullanılmıştır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ait verilere OECD stat

(https://stats.oecd.org/#), Avrupa İstatistikleri için Euro stat (https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_nPqeVbPXRmWQ&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view) ve Türkiye için göç verilerine ise İl Göç İdaresi veri tabanlarından derlenmiştir. Çalışmaya konu olan ülkeler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7:
Çalışmada Yer Alan Ülkeler

	Ülkeler		Ülkeler
1.	Türkiye	12.	Macaristan
2.	Avusturya	13.	Çekya
3.	Fransa	14.	Letonya
4.	Almanya	15.	Litvanya
5.	Lüksemburg	16.	İspanya
6.	İtalya	17.	Norveç
7.	Belçika	18.	Slovenya
8.	İrlanda	19.	İzlanda
9.	Danimarka	20.	Estonya
10.	İsveç	21.	Slovakya
11.	Finlandiya	22.	Yunanistan

4.3.2. Model ve Yöntem

Göçün, yoksulluk üzerindeki etkisini incelemek amacıyla gelişmiş ülkelere göç eden nüfusun büyüme, istihdam ve yaşadığı ülkedeki eşitsizliği inceleyerek, ülkelere ait sonuçları tek tek görüp ve yorumlamak amacıyla Panel Veri Analizi uygulanacaktır. Panel Veri Analizi her ülkeye ait sonuçları ayrı ayrı görebilmemiz ve ülke sayısının da fazla olması nedeniyle bu analiz yöntemi kullanılması imkânını sunmuştur.

Çalışmada iki ekonometrik model kurulmuştur. Bu çalışmada, sabit etkiler ve tesadüfi etkiler içeren veri seti kullanılarak yatay kesit bağımlılığını test edebilmek amaçlanmıştır. İlk modelde bağımlı değişken göç, ikinci modeldeki bağımlı değişken yoksulluk olarak belirlenmiştir. Çalışmanın amacı "Göç-yoksulluk arasında anlamlı bir ilişki var mı?" sorularına yanıt aramaktadır.

Model 1'in formu aşağıdaki denklemde verilmiştir:

$$lmig_{it} = \beta_0 + \beta_1\ lpoverty_{it} + \beta_2 \text{İncome_İn}_{it} + \beta_3 lgdp_growth + \beta_4\ lgrosaving + u_{it} \quad (1)$$

Model 2'nin formu aşağıdaki denklemde verilmiştir:

$$lpoverty_{it} = \beta_0 + \beta_{1l} \text{lunemp_rate}_{it} + \beta_2 \text{lmig}_{it} + \beta_3 lincome_İn_{it} + u_{it} \quad (2)$$

4.3.3. Panel Veri Testi

Ekonometrik modelleri analiz edebilmek için açıklayıcı değişkenleri baz alarak veri seti oluşturmak gerekir. Veri setinin toplanması için ekonomik modelin çözümlenmesi gerekmektedir. Bu yüzden ekonomik modelin anailizi için üç seri; zaman serisi , yatay kesit bağımlılığı ve karma model olan Panel Veri Analizi kullanılmaktadır. Zaman serisi geçmişten günümüze değişen zaman boyutunu, yatay kesit analizi ise farklı gözlemler seçilerek belirli bir zamanda nasıl değişim gösterdiklerini ,veriler yardımıyla incelenmesidir. Panel veri analizi eşanlı olarak hem dönemleri hem de bunun yanında bilgileri içeren karma veri setleri oluşturmaya yardımcı olur. (Baltagazi, 2005;18; Gujarati, 2003; 27). Panel veri analizini diğer serilerden ayıran özelliği heterojenliği test etmek için kullanılmasıdır.

Panel veri regresyon modelinin fonksiyonel gösterimi aşağıdaki gibi gösterilebilir;

$$yit = \alpha + X'it\ \beta + uit \qquad i = 1,\ldots, N \qquad t = 1,\ldots, T \quad (3)$$

denkleminde modelin yatay-kesiti i=1,..,N kesitini, Zaman serisi t=1,…,T zaman temsil etmektedir. Panel veri seti iki seriyi sentezleyerek gözlem sayısını arttırmıştır. Ayrıca, α veri adetini, β gözlem sayısını, uit hata terimini ifade etmektedir.

4.3.3.1. Panel Veri Setinin Avantajları

Zaman serisi ve yatay kesit bağımlılığının eksik yönlerini panel veri analizinde giderilmeye çalışılması Panel veri serisi için avantajlar sağlamıştır.

- Panel veri analizleri zaman ve yatay kesit gözlemlerini bir araya getirerek daha fazla gözlem miktarı oluşturmakta ve güvenilir bir tahmin yaratmaya imkân sağlaması,
- İhmal edilmiş değişkenler içerisinde neden olan problemlerin ve tahmin sapmalarının azaltılmasına olanak tanınması (Pindyck ve Rubinfeld, 1998).
- Yatay kesit verisi veya sadece zaman serisi verisi ile daha karmaşık davranışsal modellerin oluşturması ve test edilmesine imkân sağlaması (Baltagi, 2005).

4.3.3.2. Panel Veri Setinin Dezavantajları

Panel Veri Analizinin avantajlarının yanında dezavantajları da vardır.

- Veri toplamada ve sıralamada, ölçüm hataları meydana gelebilir. Ayrıca maliyetli bir işlemdir.
- Heterojenliği denetlerken gözlemlerin dağılımında farklılık yarattığı için tahminlerde sapmaya sebep olabilmektedir.

Panel veri analizinin dezavantajları olmasına rağmen, çalışmada tahminlerin etkinliğini arttıracağından dolayı panel veri analizi tercih edilmiştir.

4.3.4. Model Seçimi İçin Kullanılan Testler

Panel veri analizinde, değişkenler arasından en iyi modelin tercih edilebilmesi için verinin yapısı ve araştırmanın amacı uyumlu olmalıdır. Bunun içinde model belirlemede kullanılan önemli kriterler vardır. Model seçimin de kullanılan en iyi yöntem birim ve zaman etkisinin modelde tahmin edilerek iki model türünden hangisinin seçilmesi gerektiğidir. Birim (N)> zaman (Z) ise sabit etkiler modeli uygulanır. Zaman> birim ise tesadüfi (rassal) etkiler modeli kullanılmalıdır. Çalışmada sabit veya rassal etkilerden hangisinin geçerli olacağının tespiti için Pearson CD testi, Pearson LM Testi Breusch-Pagan Testi ve Hausman testine yer verilmiştir.

4.3.5. Panel Veri Testi Sonuçları

Bu çalışmada, 2005-2019 yılları arasında değişkenler üzerinde, normal dağılımından ayrılmayı ölçmek amacıyla Jarque-Bera testi uygulanmıştır.

Tablo 8:
Jarque Bera Testi

Değişkenler	Minimum	Maksimum	Standart sapma	Jarque-Bera Testi	Olasılık Değeri	Gözlem Sayısı
lPoverty	2.066863	3.284664	1.615539	5.759397	0.056152	330
lmig	2.066863	3.284664	.2647006	3.302800	0.191781	330
lgdp_growth	-2.887202	3.178016	.9659567	39.50965	0.0000	258
lİncome_İn	1.108563	2.272126	.2419941	39.07520	0.0000	330
Lgrosaving	.4436212	3.735034	.3630155	3082.767	0.0000	330
lunemp	.6981347	3.60114	.5545869	5.255828	0.072229	330

H_0: Hata terimleri normal dağılmaktadır.

H_1: Hata terimi normal dağılmamaktadır.

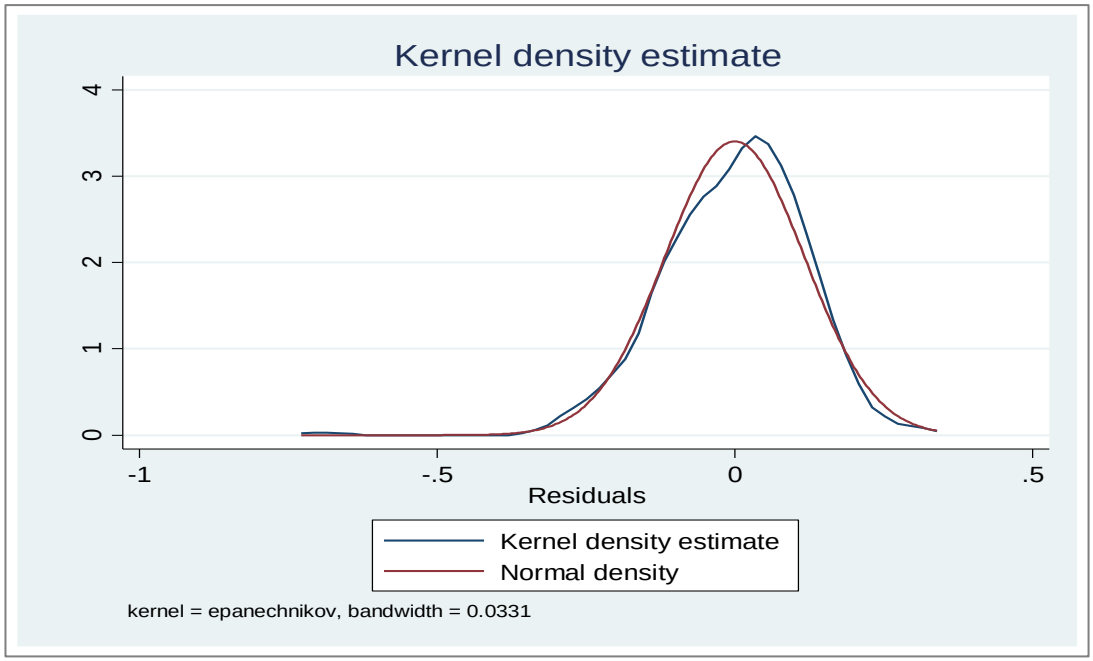
Jarque-Bera Testine göre olasılık değerinin 0.05 olasılık değerinden küçük olması H_0 hipotezinin reddedildiğini ve hata teriminin normal dağılmadığı sonucunu gösterir. Olasılık değerinin 0.05 değerinden büyük olması ise serilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna varılır.

Tablo 9:
D'Agostina Belonger Skewness- Kurtosis Testi

Model	Gözlem	Skewness	Kurtosis	Olasılık değeri
	330	0.0000	0.0000	0.0000

D'Agostina Belonger tarafından 1990 yılında geliştirdiği testi (Skewness (çarpık) / Kurtosis (basık)), hata teriminin normal dağılmadığı durumlarda uygulanmıştır. Tablodaki Skewness olasılık değeri 0.05 değerinden küçük olduğu için hata teriminin dağılımı çarpıktır. Kurtosis'e bakıldığında 0.05 değerinden küçük olması hata teriminin sivri veya basık olduğu anlamına gelmektedir.

Şekil 2:
Normal Dağılımın Şekli

Hata terimin normal dağılım göstermediğini grafik yardımıyla incelenmiştir. Bu grafiğe göre hem çarpıklık hem de basıklık kaynaklı problemlerin olduğu tespit edilmiştir.

Literatürde makaleler ve tezler incelenmiş normal dağılım problemi uygulamada büyük problemlere sebep olmadığı izlenmiştir.

4.3.6. Çoklu Doğrusal Bağlantı

Çoklu Doğrusal Bağlantının belirlenmesi için öncelikle çalışmada uygulanan modelin F Testi ve R^2 değerlerine bakılmaktadır. R^2 katsayısı modeldeki bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkende meydana gelen değişimi açıklamaktadır. Modeller de F değerleri anlamlı ve R^2 değeri de yüksek çıkmıştır.

Tablo 10:
F Testi ve Belirlilik Katsayısı Sonuçları

Modeller	F Testi	R^2
Model1	0.0000	0.1974
Model2	0.0000	0.7959

Varyans Büyütme Faktörü (VIF), stata programı kullanılarak 2.70 hesaplanmıştır. VIF değerinin 10'dan küçük olması çoklu doğrusal bağlantı probleminin olmadığını göstermektedir.

Tablo 11:
Varyans Büyütme Faktörü Değerleri

Değişkenler	VIF	1/VIF
lpoverty	4.28	0.233795
lİncome_İn	4.43	0.225806
lgrosaving	1.05	0.951559
lgdp_growth	1.04	0.964884
VIF değeri	2.70	
Model 1. $\boldsymbol{lmig_{it} = \beta_0 + \beta_1 lpoverty + \beta_2 \mathbf{lgdp_growth}_{it} + \beta_{3l} lincome_inequality_{it} + \beta_4 lgrosaving + u_{it}}$		

Tablo-12'de VIF değerinin 1.21 olduğu görülmektedir. 1/VIF katsayısı ise tolerans değeridir ve bu değerin sıfır değerine yakın olması değişkenlerin çoklu doğrusal bağlantı taşıdığını ifade etmektedir. Ancak Tablo 12'de 1/VIF tolerans katsayısı sıfır değerinden uzaklaşması ve VIF değerinin 10'dan küçük olması çoklu doğrusal bağlantının olmadığını açıklamaktadır.

Tablo 12:
Varyans Büyütme Faktörü Değerleri

Değişkenler	VIF	1/VIF
lunemp	1.26	0.791461
lİncome_İne~y	1.32	0.755985
lmig	1.05	0.949677
VIF değeri	1.21	
Model2 $\boldsymbol{lPoverty_{it} = \beta_0 + \beta_1 lmig + \beta_2 \mathbf{lunemp}_{it} + + \beta_3 lincome_inequality_{it} + u_{it}}$		

4.3.7. F testi,Breush Pagan LM Testi, Hausman Testi Sonuçları

Testin amacı sabit etkiler ya da tesadüfi(rassal) etkiler modelinden hangisi ile analize devam edileceğini belirlemek için kullanılmaktadır.

Tablo 13:
F testi, Breush Pagan LM Testi, Hausman Testi

	F Testi	Breush Pagan LM Testi	Hausman Testi
H_0	Havuzlanmış EKK	Havuzlanmış EKK	Tesadüfi Etkiler
H_1	Sabit Etkiler	Tesadüfi Etkiler	Sabit Etkiler
		F Testi	
Modeller	İstatistik Değeri		Olasılık Değeri
Model 1	5.38		0.0004
Model2	32,20		0.0000
		Breush-Pagan Testi	
Modeller	İstatistik Değeri		Olasılık Değeri
Model 1	1064.38		0.0000
Model2	655.76		0.0000

Çalışmada iki model için 6 hipotez kurulmuştur. F testine göre sabit etkiler modeli, Breush-Pagan Testine göre tesadüfi etkiler modeline karar verilmiştir. Tesadüfi mi yoksa sabit etkiler modelinin geçerliliği için Hausman (1978) Testi uygulanmıştır. Hipotezler aşağıdaki gibidir ;

H_0: Rassal etkili model geçerlidir.

H_1: Sabit etkili model geçerlidir

H_0 hipotezin geçerli olması değişkenler arasında korelasyonun olmadığını kanıtlamaktadır. H_1 hipotezi ise değişkenler arasında korelasyonun ve sabit etkiler modelinin geçerli olduğunu göstermektedir.

Tablo 14:
Hausman Testi

Modeller	İstatistik Değeri	Olasılık Değeri
Model 1	10.328290	0.0352
Model 2	27.240349	0.0000

Hausman testi sonucuna göre, iki modelinde olasılık değerinin 0.05 değerinden küçük olması sabit etkiler modeli ile devam edileceğini göstermektedir.

4.3.8. Breusch-Pagan Testi Sonuçları

Panel veri analizlerinde Yatay Kesit bağımlılığını ölçmek için 1980 yılında geliştirilmiş olan Breusch-Pagan Testi bu çalışmada uygulanmıştır. Çalışmada Breusch-Pagan LM Testi kullanılmasının nedenlerinden biri de gözlem sayısının değişmediği durumda uygulanabilmesidir.

H0:ht= 0 (Heteroskadasite yok)

H1:ht ≠0 (Heteroskadasite var)

Tablo 15:
Breusch-Pagan LM Testi

Modeller	İstatistik Değer	Olasılık Değeri
Model 1	14.81	0.0001
Model 2	59.09	0.0000

Breusch-Pagan LM Testi sonucuna göre olasılık değer her iki model içinde anlamlı çıkmıştır. Test soncuna göre; her iki modelde de H_0 reddedilmiştir. Heteroskadasite var sonucuna ulaşılmıştır.

4.3.9. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Seride Birim kök testi varlığını ispatlamak için önce,seriler arasında yatay kesit bağımlılığınının test edilmesi gerekir. Uygulamada en çok tercih edilen yöntemler Breush-Pegan, Peseran CD ve Peseran Yamagatodur. Breush-Pegan testi T> N olmalıdır. Yani yatay kesitin zaman kesit kapsamından daha küçük olması durumda yararlanılmaktadır. Peseran CD testi ise her iki durumdada (T> N, N> T) durumunda kullanılmaktadır. Peseran Yamago (2008) ise birseysel ortalamadaki sapmaları gidermek adına Peseran CD testinin alternafi olarak ortaya çıkarılmıştır.

H_0*:* Seriler Arasında Yatay Kesit Bağımlılığı yoktur

H_1*:* Seriler Arasında Yatay Kesit Bağımlılığı vardır.

Peseran (2004) test sonucuna göre Model 2 ‘de 0.16> 0,05 ‘tir. Bu durum grup ve bireysel ortalamanın sıfırdan farklı olması Peseran Yamagato testine güvenirliği arttırmıştır. Çünkü Peseran Yamagato testi biseysel ortalamadan sapma sorununa çözüm olarak ortaya çıkan bir testtir. Peseran Yamagato sonucuna göre,

olasılık değer 0.05'ten küçük olması yatay kesit bağımlılığı vardır ve H_0 hipotezine alternatif olan H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Sonuç olarak yatay kesit bağımlılığının varlığı, bir ülkede meydana gelen şokun diğer ülkeleride etkisi altında bırakmaktadır.

Tablo 16:
Breush-Pegan, Peseran Yamagato, Peseran CD Testleri

Breush-Pegan		
Modeller	Delta	Olasılık Değeri (q)
Model 1	359.5778	0.0000
Model 2	565.1346	0.0000
Peseran Yamagato		
Modeller	Delta	Olasılık Değeri (q)
Model 1	5.981982	0.0060
Model 2	15.54535	0.0000
Peseran CD Testi		
Modeller	Delta	Olasılık Değeri (q)
Model 1	8.275191	0.0000
Model 2	1.390526	0.1644

4.3.10. Değiştirilmiş Wald Testi

Sabit etkiler Modelinde birimlere göre Heteroskedasitenin Değiştirişmiş Wald testi hataların normal dağılım göstermediği durumlarda da kullanılmaktadır.

H_0: ht= 0 (Heteroskedasite yok)

H_1: ht ≠0 (Heteroskedasite var)

Çıkan sonuca göre, olasılık değer her iki model içinde anlamlı çıkmıştır. Test soncuna göre; her iki modelde de H_0 reddedilmiştir. Heteroskedasite var sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 17:
Değiştirilmiş Wald Testi

Chi 2	Prob > chi2	Model
22.44	0.0002	Model1
188.73	0.0000	Model2
Ho: sigma(i)^2 = sigma^2 for all i	Test: Ho: difference in coefficients not systematic	

4.3.11. Sabit Etkiler Modelinde Otokorelasyon

Bhargava, Franzina ve Narandranathan'ın 1982 yılında kullanmış olduğu test, Durbin Watson Testidir. Otokrolesyan probleminin çözümünde kullanılan testlerde Baltagi-Wu (1999) testi ve Durbin-Watson testidir.

Tablo 18:
Durbin-Watson ve Baltagi-Wu Testi

Model	Durbin Watson Testi	Baltagi Testi
Model 1	0.4607561	0.83096128
Model 2	0.9478452	1.2738435
Temel Eşik Değeri= 2		

Çıkan sonuca göre, iki model içinde kritik değer 2'den küçük olduğu için otokorelasyon olduğu saptanmıştır. Sorunun giderilmesi için, kümelenmiş standart hatalar yöntemi ile model tekrar tahmin edilmiştir.

4.3.12. Sabit Etkiler Modelinde Birimler Arası Korelasyon

Birimler arasında korelasyonun tespiti için Pesaran CD, Friedman ve Frees Testi uygulanmıştır. Model 1 için hata terimleri arasında korelasyonun varlığı tespit edilmiştir. %95 güven aralığında kritik değerin Frees Test istatistiğinden küçük olması (6.063> 0.4325), H0 hipotezinin reddedildiğini ve birimler arasında korelasyon olduğu ortaya koymaktadır.

Tablo 19:
Model 1 Pesaran CD, Friedman ve Frees Testi

Peseran CD Testi	Friedman Testi	Frees Testi
8.407, PR=0.0000	36.945, PR=0.0171	6.063
Q dağılımı kritik değerleri		
	Alpha = 0.10: 0.4892	
	Alpha = 0.05: 0.4325	
	Alpha = 0.01: 0.6605	

Tablo-14'te ise sadece Frees Testi için korelasyonun varlığı tespit edilmiştir. Peseran CD ve Friedman Testi sonucu korelasyonun olmadığı yorumu yapılmaktadır.

Tablo 20:
Model 2 Pesaran CD, Friedman ve Frees Testi

Peseran CD Testi	Friedman Testi	Frees Testi
2.470, 0.0135	27.045, 0.1694	1.014
Q dağılımı kritik değerleri		
	Alpha = 0.10: 0.1719	
	Alpha = 0.05: 0.2262	
	Alpha = 0.01: 0.3351	

4.3.13. Bulgular

Kümelenmiş standart hatalar otokorelasyon hatası içeren yöntem için tahmin edilen model Tablo-21'de gösterilmiştir.

Tablo 21:
Kümelenmiş Standart Hatalar Tahmin Sonuçları

	Cluster		
Değişkenler	Model1	Değişkenler	Model 2
lpoverty	0.213 (1.082)	lmig	0.486 (0.017)
lGdp_growth	0.373 (-0.02)	lunemp	0.540 (-0.01)
lİncome_İn	0.148 (-0.93)	lİncome_İn	0.003 (0.514)
lgrosaving	0.080 (0.40)	-	-
Sabit Terim	0.001 (7.96)	Sabit Terim	0.000(7.96)
Gözlem Sayısı	261	Gözlem Sayısı	330
Olasılık> F	0.3387	Olasılık> F	0.0259

Model 1 için göçün yoksulluk oranı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı ancak göç üzerinde artırıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde GSYH'deki büyüme oranında ve gelir eşitsizliğinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ancak göç üzerinde azaltıcı etkiye sahip olduğu ortaya konulmuştur.

Model 2' de ise yoksul oranı, göç eden kişi sayısı üzerinde istatistiksek olarak anlamlı olmadığı ancak yoksulluk üzerinde arttırıcı bir etkiye sebep olduğu belirtilmiştir.

Eğer birimler arası otokorelasyon problemleri var ise doğru sonuçlar elde etmek için Driscoll-Kraay (1998) yöntemi kullanılır. (Driscoll ve Kraay: 1995, Driscoll ve Kraay: 1998).

Tablo 22:
Driscoll Kraay Tahmin Sonucu

Driscoll Kraay			
Değişkenler	Model1	Değişkenler	Model 2
lpoverty	0.134 (0 .922)	lmig	0.071(0.009)
lGdp_growth	0.000(-0.51)	lunemp	0.001(0.071)
lİncome_İn	0.114 (1.26)	lİncome_İn	0.000(0.874)
lgrosaving	0.000 (1.19)	-	-
Sabit Terim	0.008 (2.90)	Sabit Terim	0.000(1.133)
Gözlem Sayısı	261	Gözlem Sayısı	330
Olasılık> F	0.0000	Olasılık> F	0.0000

Tablo 22'de Model 1 ve Model 2 Driscoll Kraay (DK) sonucuna yer verilmiştir. Çıkan sonuca göre, her iki model de %1 ve %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı çıktığı görülmüştür. Model 1 için yoksulluk değişkeninin istatistiki olarak anlamsız çıktığı ancak göç eden kişi sayısı üzerinde GSYH'deki büyüme oranı ve brüt tasarrufların arttırıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Model 2'de ise yoksulluk değişkeni üzerinde göç eden kişi sayısının anlamlı etkiye sahip olmadığı, fakat işsizlik oranı ve gelir eşitsizliği değişkenlerin anlamlı etki yaptığı belirlenmiştir. Diğer taraftan, istatistiki olarak anlamsız olmakla birlikte göçün yoksulluk ve yoksulluğun göç üzerinde artırıcı etkisi farklı ülkeler bağlamında gelecek çalışmalarda değerlendirilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yoksulluk yüzyıllardır insanlığın savaşmakta olduğu en büyük sorunlardan biridir. Yoksulluğun bir sonucu olarak görülen göç, bireylerin ve grupların daha iyi bir yaşam arayışı ya da zorunlu gerekçelerle ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, göç ve yoksulluk arasındaki ilişkinin yönü ve olası etki düzeyleri sorunların çözümünde önemli çıkarımlar yapılmasını imkân verebilir. Bu bağlamda çalışmada, seçilmiş 22 OECD ülkesinin 2005-2019 dönemi verilerinden yararlanarak yoksulluk ve göç ilişkisi teorik ve ampirik olarak ele alınmıştır. Söz konusu ülkelerin seçilmesinin temel nedeni, bütüncül olarak veri temini problemi ile karşılaşılmasının engellenmesi ve karşılaştırılabilir ülkelere yer verilmek istenmesidir.

Göç ve yoksulluk temelinde kurulan modellerin test edilmesinde Panel Veri Analizi yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmada iki ekonometrik model oluşturulmuştur. Modellerden ilkinde, göç üzerinde yoksulluk, ekonomik büyüme, gelir eşitsizliği ve brüt tasarrufların etkisi incelenmiştir. İkinci modelde ise göç, işsizlik ve gelir eşitsizliği değişkenlerinin yoksulluk üzerinde etkisi analiz edilmiştir. Çalışmada iki model kullanılmasının nedeni "Göç ve yoksulluk arasında ilişki var mı?", "Göç üzerinde incelenen değişkenlerden hangileri etkilidir?" ve "Yoksulluk üzerinde incelenen değişkenlerden hangileri etkilidir" sorularına yanıt aramaktır. Ayrıca çalışmada, sabit etkiler ve tesadüfi etkiler içeren veri seti kullanılarak yatay kesit bağımlılığını test edebilmek amaçlanmıştır.

Panel Veri Analizi'nin yanı sıra, seçili ülkelerin incelen değişkenler bağlamında karşılaştırmalı değerlendirmelerine de yer verilmiştir. Böylelikle, olumlu ve olumsuz açıdan öne çıkan ülkeler detaylı biçimde incelenmiş ve politika önerileri sağlanması amaçlanmıştır. İncelenen ülkeler ve dönem göz önüne alındığında, göç değişkeni açısından Almanya ilk sırada yer almaktadır. Bu durumun oluşmasında Almanya'nın belli dönemlerde ülkeye işçi alması, sosyal devlet ilkesini sıkı biçimde benimsemesi, gelişmiş ülke olması, eş-aile-çocuk yardımı gibi sosyal yardımların yapılması, görece olarak istihdam probleminin daha az olması gibi etkenler sıralanabilmektedir. Göç değişkeninde en düşük değere sahip ülkenin Estonya olduğu izlenmiştir. İşsizlik göstergelerinde en iyi göstergeye sahip ülke Çekya olurken, işsizliğin yüksek olduğu ülkeler ise Yunanistan ve Polonya'dır. Gelir eşitsizliği değişkeninde en düşük değerlere sahip ülke Türkiye'dir. Bu durum,

Türkiye'nin yoksulluk değişkeninde de ilk sırada yer almasına neden olmaktadır. Bu bakımdan ülkemizde acil eylem reçetesi hazırlanarak, öncelikle enflasyon oranlarının tek haneye düşürülmesi, iş alanları yaratılarak istihdamın sağlanması, işsizlik oranlarının düşürülmesi, mikro kredilerle yoksulların desteklenmesi, vergi dağılımını tabana yayarak sadece geliri az olandan değil çok olandan da oransal olarak alınması, vergi-ceza gibi kamu kontrolündeki her türlü parasal işlemlerde af getirilmemesi ve üretimde bölüşüm tesis edilerek gelir dağılımında adaletin artırılması önerilmektedir. Ayrıca, göç alan, veren ve geçiş ülkesi konumundaki Türkiye'nin düzensiz göçle mücadelesi de göç sayısı üzerinde belirleyici olacaktır.

Gelir eşitsizliği değişkeninde olumlu anlamda, en yüksek değerlere sahip ülkenin İzlanda olduğu tespit edilmiştir. 2008 küresel ekonomik krizi sonrası yaralarını saran ülkede, demokratik bir yönetim sistemi benimsenmiş, bankacılık sektörü yenilenmiş ve ekonomik kırılganlık bertaraf edilmiştir. Yoksulluk değişkeninde de en iyi performansa sahip ülke yine İzlanda'dır. Yoksulluğun ana nedeni gelir dağılımı eşitsizliği olduğu için bu durum şaşırtıcı görünmemektedir. Tasarruf değişkeninde en iyi değerlere sahip ülke Norveç'tir. Norveç'in önemli bir petrol ve doğalgaz ihracatçısı olduğu ve kurumlar vergisi oranının GSYH içindeki payının yüksek olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda, yüksek büyüme oranları, yüksek tasarruf ve tasarrufların yatırımlara dönüşmesiyle istihdam olanakları artar ve sonuç olarak yoksulluk oranı azaltılabilir. Bu itibarla Norveç'in bir refah ülkesi olduğu, kendi kendine yeten ve belli eşikleri geçmiş, sürdürülebilirliği sağlamış ender ülkelerden biri olduğu ifade edilebilir. Tasarruf değişkeninde en düşük değerlere sahip olan ülkenin Yunanistan olduğu izlenmiştir. Yunanistan, 2008 küresel krizinden çok olumsuz etkilenmiş ve uzun süre ekonomiyi ayakta tutmaya çalışmıştır. Bu kapsamda, AB'nin desteği sayesinde bir nebze de olsa ekonomideki kırılganlığın giderildiği düşünülmektedir. Söz konusu dönemde, gelir olmadan tasarruf olmayacağı için Yunanistan uzun süre memurların maaşlarını düzenli biçimde ödeyememiştir. Bundan dolayı tasarruf değişkeninde Yunanistan'ın yine görece kötü performans sergilemesi beklenen bir durumdur.

İncelenen ülkeler ve dönem genelinde, ekonomik büyüme değişkeninde en iyi değerlere sahip ülke İrlanda olmuştur. İrlanda, farklı gelişmişlik göstergelerinde de başarılı görülen AB üyesi bir ülkedir. Diğer taraftan, Yunanistan ekonomik büyüme değişkeninde en düşük değerlere sahiptir. Az önce saydığımız işsizlik, küresel kriz,

tasarrufların ve yatırımların düşük olması gibi nedenlerin bu performansta etkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada ekonometrik analizler kapsamında, Hausman testi uygulanmış sabit etkiler modelinin geçerli olduğu saptanmıştır. Sabit etkiler modelinin geçerli olması sonucu heterojenliği test etmek için birimlere göre değiştirilmiş Walt Testi uygulanmıştır. Walt testi sonucu iki model içinde hetorejenliğe karar verilmiştir. Sabit etkiler modelinde otokerelasyonu tespit etmek amacıyla Durbin-Watson ve Baltagi-Wu Testi uygulanmıştır. Bu testler sonucunda otokorelasyon sorunu tespit edilmiştir. Sorunu giderebilmek amacıyla kümelenmiş standart hatalar yöntemi uygulanmıştır. Çıkan sonuca göre, her iki model de %1 ve %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı çıktığı görülmüştür. Model 1 için yoksulluk değişkeninin istatistiki olarak anlamsız çıktığı ancak göç eden kişi sayısı üzerinde arttırıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. GSYH'deki büyüme oranı ve brüt harcamalar istatistiki olarak anlamlı çıktığı yorumu yapılabilir. Model 2'de ise göç eden kişi sayısı üzerinde anlamsız çıktığı ancak yoksulluk oranı üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu ortaya konulmuştur.

Birimler arası otokorelasyon problemleri olduğundan, doğru sonuca ulaşmak için Driscoll-Kraay (1998) yöntemi kullanılmıştır. Çıkan sonuca göre, her iki model de %1 ve %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı çıktığı görülmüştür. Model 1 için yoksulluk değişkeninin istatistiki olarak anlamsız çıktığı ancak göç eden kişi sayısı üzerinde arttırıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. GSYH'deki büyüme oranı ve brüt harcamalar istatistiki olarak anlamlı çıktığı yorumu yapılabilir. Model 2'de ise göç eden kişi sayısı üzerinde anlamsız çıktığı ancak yoksulluk oranı üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu ortaya konulmuştur.

Model tahmin sonuçlarına göre, OECD ülkelerine göç ile gelen kişi sayısının artması, ileride yoksulluk üzerinde anlamlı bir etki olmayacaktır. Bunun sebebi modele gelişmiş ülkelerin dahil edilmesidir. Gelişmiş ve ekonomisi güçlü olan ülkelerde, göçmenler topluma entegre edildiği ve göç politikaları iyi yönetildiğinden, yoksullukla mücadele etmek için büyük çaba sarf etmemektedirler. Sonucun anlamlı çıkabilmesi için örneklemlerin genişletilmesi ve verilerin güncellenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Acemoğlu, D., ve Robinson, J. A. (2014*). Ulusların Düşüşü: Güç, Zenginlik ve Yoksulluğun Kökenleri* . İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.

Açıkgöz, R., ve Yusufoğlu, Ö. Ş. (2012). Türkiye'de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 76-117.

Adeoti. I. ve A. (2014). Trend and Determinants of Multidimensional Poverty in Rural Nigeria. *Journal of Development and Agricultural Economics*, C: 6, No: 5 , 220-231.

Ak, M. (2016). Toplumsal bir oldu olarak yoksulluk. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (54), 296-306.

Akdiş, Ö. ve Karakaş, E. (2016). *Bölgesel Yoksulluk Oranlarının Değişiminde Göçün Rolü: TR41 Akdeniz Bölgesi Örneği*. TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu International Geography Symposium, Ankara,Türkiye.

Aksaraylı, M. ve Saygın, Ö. (2011) . Algılanan Hizmet Kalitesi ve Lojistik Regresyon Analizi ile Hizmet Tercihine Etkisinin Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C:13, Sayı :1, 21-37.

Aksürmeli. Z. S. ve Sağlam. S. (2021). Geçim Stratejilerinin Yerlilik ve Göçmenlik Ekseninde İncelenmesi: Gaziantep Örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* ,C :20 , No :2 , 790-820.

Anavatan, A. (2017). Türkiye'de İç Göç ve Belirleyicileri: Mekansal Veri Analizi. *Article in Social Sciences Studies Journal* , 3(6), 1109-1587.

Anthony, E.K. (2008). Kentsel yoksulluk içinde yaşayan gençlerin küme profilleri: Risk ve dayanıklılığı etkileyen faktörler. *Sosyal Hizmet Araştırması , 32* (1), 6-17.

Arı, E. ve Yıldız, A. (2018). OECD Ülkelerinin Göç İstatistikleri Bakımından Bulanık Kümeleme Analizi İle İncelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bililmler Enstitüsü Dergisi*, No: 33, Denizli, 17-28.

Armağan, R., ve Dikmen, S. (2015). "İskandinav Ülkeleri Vergi Ssitemleri ve Gelirlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2). 67-81

Aşkın. Ö., Yayar. R. ve Oktay. Z. (2013). Kırsal Göçün Ekonometrik Analizi: Yeşilyurt İlçesi Örneği *, Cumhuriyet Üniverstisi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 14(2) , ss. 231-252.

Avcu, N. ve Yayla, N. (2021). Türkiye'de Kırsal Kalkınma ve Göç İlişkisi: Bir Panel Veri Analizi , *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (32), 67-86.

Aydoğan, O. ve Şan. M. K. (2021). *Uluslararası Göç: Teori ve Politikaların Paradikmatik Temelleri.*

Aykaç, M., ve Yertüm, U. (2016). Avrupa birliği göç politikalarının gelişimi: misafir işçi kabulünden sığınmacı akınına. *In Journal of Social Policy Conferences* ,No. 70, 1-29.

Aytekin, M. (2022). Analysis of the Relationship Between Countries Governence Levels and Economic Growths. *Anadolu University Journal of Faculty of Economics*, 4(1), 1-19.

Aytun, C. ve Akın, C. S. (2014). OECD Ülkelerinde Telekomünikasyon Altyapısı ve Ekonomik Büyüme: Yatay Kesit Bağımlı Heterojen Panel Nedensellik Analizi, *İktisat İşletme ve Finans*, 29 (340). 69-94.

Bahar, O., ve Bingöl, F. K. (2010). Türkiyede İç Göç Hareketlerinin İstihdam ve İşgücü Piyasalarına Etkileri . *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 15(2), 43-61.

Baltagi, B. H. (2008). *Econometric Analysis of Panel Data*. U.K: John Wiley and Sons., Ltd.

Baltagi, B. H..(2005). *Econometric Analysis of Panel Data Third Edition*. John Wiley&Sons Inc. England.

Barışık, S. (2020). Göç Kavramı, Tanımı ve Türleri, (Çevrim içi) https://www.researchgate.net/profile/Salih-Barisik 2/publication/347388175_BOLUM_1_GOC_KAVRAMI_TANIMI_VE_TURLERI/links/5fda6b8b299bf1408816e04e/BOeLUeM-1-GOeC-KAVRAMI-TANIMI-VE-TUeRLERI.pdf

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (2009). Kentsel Yoksulluk. Göç ve Sosyal Politikalar, (Çevrim içi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/kentges/editordosya/kitap7.pdf. Nisan 2009.

Bayram, S. (2019). "Gurbet Kuşları" Adlı Eserde GÖÇ Kuramlarının İzini Sürmek. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(1), 113-122.

Beyazıt, E. (2019*). Hatay Kent Kimliği*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Bıçkı, D. (2011). Türkiye Kırsalında Yoksulluk Sorunu: Çanakkale Kocalar Köyü Örneği. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C: 30. No: 1, 161-180.

BM Raporu (2020, 2 Eylül) https://turk0ey.un.org/tr/89555-bm-raporu-covid-19-kadin-yoksullugunu-derinlestirecek adresinden 26.04.2022 tarihinde alınmıştır.

BM Raporu (2022, 18 Mart) https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/dunyanin-en-mutlu-ulkeleri-belli-oldu-bm-2022-r0aporu,73U--XdlEUOiL-azTWUKLQ/DdAM-7DnFUKXhjvI9JVvZQ adresinden 16.05.2022 tarihinde alınmıştır.

Bonın, H. (2005). Wage and Employment Effects of Immigration to Germany: Evidence from a Skill Group Approach. *IZA Discussion Paper,* No. 1875.

Bozma, K. A., Bozma, G., ve Güney, A. (2020). Enflasyon ve İşsizliğin Yoksulluk Üzerindeki Etkisi: Türkiye düzey-1 Bölgeleri Örneği. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 11(22), 973-996.

Bustıllo, R. M. ve Antón, J. I. (2011). From rags to riches Immigration and poverty in Spain. *Population Research and Policy Review*, 30(5), 661-676.

Canan, S. (2017). *Yoksulluk ve Göç İlişkisi: Yüksekova Örneği*. Siirt Üniversitesi.

Castles, S. ve Kosack, G. (1985*). Immigrant workers and class structure in Western Europe*. London; New York: published for the Institute of Race Relations, London, by Oxford University Press.

Castles, S. ve Miller, M. J. (1998). "The migratory process and the formation of ethnic minoritie", *In The age of migration Palgrave*, London, 19-47.

Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, Çeviren: Bülent Uğur Bal,İbrahim Akbulut, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Cebeci, A. (2017). Göçmen Emeği ve Sermaye Birikimine Etkileri: Suriyeli Sığınmacıların İstihdamı, Şanlıurfa Örneği. *In Göç Konferansı 2017 Seçilmiş Bildiriler* , Transnational Press London,61-72.

Cebeci, A. (2020). Uluslararası Göç ve Kalkınma İlişkisinin Ekonomi Politiği. *Turkish Studies-Social Sciences,* 15(2), 93-106.

Cenk, A. D. A. Ş. (2012). Etkin Ücret Eklentili Harris-Todaro Modeli. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, (39).

Chamunorwa, W. ve Mlambo, C. (2014). The Unemployment Impact of Immigration in South Africa. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. 5(20), 2631-2631

Chletsos, M. ve Roupakıas. S. (2012). Immigration. Unemployment and Growth: Empirical Evidence from Greece. *Munich Personal RePEc Archive,* No. 39927.

Cohen-Goldner, S. ve Paserman, M. D. (2004). The Dynamic Impact of Immigration on Natives Labor Market Outcomes: Evidence from Israel. *IZA Discussion Papers*, No. 1315.

Çağlar, T. (2018). Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 26-49.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramlari, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.

Çalışkan, Ş. (2007). Eğitim-İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13) , 285-308.

Çelikkaya. S. ve Atila. M. (2020). Yoksulluğun Belirleyicileri Olarak Göç Ve İstihdam: Dinamik Panel Veri Yöntemi İle Türkiye Üzerine Bölgesel Bir İnceleme, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü*, 563-580.

Dedeoğlu, S., ve Gökmen, Ç. E. (2020). Göç Teorileri, Göçmen Emeği ve Entegrasyon: Kadınların Yeri. *Türkiye'de Göç Araştırmaları*, 18.

Demir, N., Yaşa S. ve Dağdemir V. (2013). Düzey 1 Bölgelerine Göre Yoksulluk ve Göç Durumu. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 44(1), 99-102.

Donou-Adonsou, Ficawoyi ve Sylwster K. (2016). Financial Development and Poverty Reduction in Developing Countries: New Evidence From Banks and Mikrofinance Institutions. *Review of Development Finance*, 1-9.

Driscoll, John ve Kraay, Aart (1995), Spatial Correlations in Panel Data, Te World Bank Policy Research Department. *Policy Research Working Paper*, No: 1553.

Dücan, E. (2016). Türkiye'de İç Göçün Sosyo-Ekonomik Nedenlerinin Bölgesel Analizi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C: 12, No : 2, 167-183.

Eğilmez, M (2020,15 Aralık).https://www.mahfiegilmez.com/2020/12/ekonomik-buyumenin-isleyis-mekanizmas.html adresinden 15.05.2020 tarihinde alınmıştır.

Ekmekçiler, Ü.S. (2011). *Kırsal Göç Hareketlerinin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Diyarbakır İli Örneği* [Yayınlanmamış Doktora Tez.]. İstanbul Üniversitesi.

Ekonometri Araştırma Şubesi (2021, Kasım) https://tim.org.tr/files/downloads/Ulke_Bilgi_Notlar%C4%B1/%C4%B0zlanda%20%C3%9Clke%20Bilgi%20Notu.pdf adresinde 16.05.2022 tarihinde alınmıştır.

Erataş, F., Başcu Nur, H. ve Özçalık M. (2013). Feldstein-Horioka Bilmecesinin Gelişmiş Ülke Ekonomileri Açısından Değerlendirilmesi: Panel Veri Analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Çankırı Karatekin University İktisadi ve İdari Bilimler Journal of the Faculty of Economics Fakültesi Dergisi and Administrative Sciences*, 3(2) , 18-33

Erdugan, F. E. (2010). Türkiye'de özürlü yoksulluğu ve mücadele politikalarının değerlendirilmesi: Ankara-Keçiören Örneği. *T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayın*, No:50

Ergun. C. ve Tümtaş. M. S. (2014). Göç ve yoksulluk kıskacında yıkılan bir kent: Van. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2), 1-23.

Ergun. C. ve Tümtaş. M. S. (2017). " Göç ve Yoksulluk Sorununun Görünmeyen Yüzü: Yaşlılar" , Editör : Bilici. N, Pehlivanlı R ve Demirkılınç S. . 498.

Erkan, R. ve Bağlı M . (2005). Göç ve Yoksulluk Alanlarında Kentle Bütünleşme Eğilimi: Diyarbakır Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C: 22, No: 1 , 105-124.

Es, M. ve Şengül, R. (2007). Türkiye'de Kentsel Yoksulluk : Gebze Örneği, *İCANAS 38 Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 353-374.

Evcim, N., Güneş. S. ve Karaalp Orhan. H. S. (2019). Yoksulluk ve Ekonomik Göstergeler Arasindaki İlişki: Mena Bölgesi Analizi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, No: 36, Denizli, 291-310.

Feridun, M. (2007). Immigration, income and unemployment: an application of the bounds testing approach to cointegration. *The Journal of Developing Areas*, 41(1), 37-49.

Gimba, Z. ve Kumshe. M. G. (2011). Causes And Effects Of Rural-Urban Migration In Borno State: A Case Study Of Maiduguri Metropolis. *Asian Journal of Business and Management Sciences*, C: 1, No: 1, 168-172.

Gonzalez-Gomez, M. ve Soledad Otero Gıraldez. M. (2011). The Causality Between Economic Growth and Immigration in Germany and Switzerland. *The Economic and Social Review*, 42(3), 271–287.

Gönel, F. D. (2010). *Kalkınma ekonomisi*, Ankara: Efil Yayınevi.

Guriev, S. ve Vakulenko, E. (2015). Breaking out of poverty traps: Internal migration and interregional convergence in Russia. *Journal of Comparative Economics*, C: 43, No: 3 ,ss. 633-649.

Güneş, F. (2009). Kentsel Yoksulluk /Dışlanma (mı), Göç ve İstihdam : Eskişehir'de Belediyelerden Yardım Alan Haneler. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *9*(18), 449-471.

Güneş, S. (2009). Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamaları ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri. *Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi.* Ankara, 168

Hercowıtz Z. and Yashiv. E. (2002). A Macroeconomic Experiment in Mass Immigration. *IZA Discussion Papers*. No. 475.

Hız, G., ve Koşar, H. I. Z. (2011). Yoksulluk ve yoksunluk penceresinden tüketimi, lüks tüketimi ve tüketim toplumunu izleme. *Yoksullukla Mücadele Senpozyumu*,145

Hill, R. C., Griffiths, W. E. ve Lim, G. C. (2011) , *Principles of Econometrics*, John Willey ve Sons. Inc. , ABD.

Hsiao, C. 2003. Analysis of Panel Data. Cambridge üniversity Press, Ünited Kingdom.

https://sozluk.gov.tr/ adresinden 12.05.2022 tarihinde alınmıştır.

https://tr.tradingeconomics.com/iceland/inflation-cpi adresinden 16.05.2022 tarihinde alınmıştır.

https://turkey.un.org/tr/sdgs/2 adresinden 05.05.2022 tarihinde alınmıştır.

https://www.dw.com/tr/almanyan%C4%B1n-g%C3%B6r%C3%BCnmeyen-yoksul%C3%BCz%C3%BC/a-41918591 adresinden 17.05.2022 tarihinde alınmıştır.

https://www.dw.com/tr/almanyaya-2015te-rekor-g%C3%B6%C3%A7/a-36767110 adresinden 27.04.2022 tarihinde alınmıştır.

Hurlin, C. , Mignon V. (2006), Second Generation Panel Unit Root Tests. August.

Işık, O. ve Pınarcıklıoğlu M. M. (2015). *Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği* , İstanbul: İletişim Yayınları.

İbrişim, N. (2008). *Yoksulluk. Yoksulluğun Ölçülmesi ve Türkiye Üzerine Bir Analiz*i. Çukurova Üniversitesi.

İlim ve Medeniyet (2019, 26 Haziran) https://www.ilimv0emedeniyet.com/yoksulluk-nedir.html adresinden 10.05.2022 tarihinde alınmıştır.

İpekh, D. M. (2015). Yeni Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Yardım Paradoksu. *İş Yazıları Dergisi* , 1-28.

Judge, George G. vd. (1985). The Theory and Practice of Econometrics. Second Edition, ABD.

Kahraman, A. B. . Özden M. H. (2017). Çocuk Yoksulluğu ve Sokakta Çalışan Çocuk İşçiler Üzerine Bir İnceleme (Ankara-Sincan Örneklemi) . *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(17), 311-327.

Karakaş, M. (2010). Küresel Yoksulluğun Öteki Yüzü: Yeni Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, C:12, 2.

Kılıç, İ. (2018). Kırgızistan Ekonomisinde Göç ve Yoksulluk. Hatay.

Kızılgöl, Ö. (2009). Türkiye'de Yoksulluk Sorunu : Ekonometrik Bir Bakış , Dokuz Eylül Üniversitesi, 1-234.

Kızılgöl, Ö. A. ve Demir, Ç. (2010). Türkiye'de Yoksulluğun Boyutuna İlişkin Ekonometrik Analizler. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 21-32.

Koca. G. Ş. (2018). Seçilmiş Ülkeler Genelinde Çeşitli Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Yoksulluk Açığı Üzerine Etkisi. *Social Sciences Studies Journal*, 4(26) , 5681-5686.

Konya İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı (2012). Yaşam Kalitesi Temelinde Toplumsal Şiddet, Göç ve Yoksulluğun İncelenmesi. *Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)'nın Doğrudan Faaliyet Desteği ile Merkomte Bilgisayar Eğitim Danışmanlık İnşaat LTD. ŞTİ.* , Haziran.

Köroğlu, K. (2013). *Eski Mezopotamya Tarihi: Tarihi Başlangıçtan Persler'e Kadar* . İletişim Yayınları.

Köseoğlu, M. ve Artan, G. (2020). Göç, İşsizlik ve Gelir Arasındaki İlişkilerin Analizi: OECD Ülkeleri Örneği. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 6(1) ,.61-82.

Kurşuncu, H. (2006). *Kentsel Yoksulluk : Diyarbakır Aziziye Mahallesi Örneği*. Ankara Üniversitesi, 1-144.

Kurt, Y. (2015). *Türkiye ve Uluslararası Müzik Endüstrisinin Durumu: Panel Veri Analizi* . İstanbul Teknik Üniversitesi.

Levent, C. (2019). Sosyo-Ekonomik Fakültelerin Bölgesel Yoksulluğa Etkisi : Düzey-1 Bölgeleri Üzerine Panel Veri Analizi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* No : 46, 171-194.

Marr, W.L ve Sıklos,. P. L. (1994). The Link between Immigration and Unemployment in Canada. *Journal of Policy Modeling*, 16(1), 1-26.

Matyas, L. ve Sevestre, P. (1996). The Econometrics of Panel Data:A Handbook of the Theory with Applications. Second Revised Edition. *Kluwer Academic Publishers*, Netherlands.

Murodova . S. (2020). *Göçmen Gönderilerinin Yoksulluk Üzerindeki Etkileri*. Ankara Üniversitesi. 1-44.

Oğul, Z. (2004). *Küreselleşme.* Ankara: Adres Yayınları.

Oktay. F. G. (2020). Kadın Göçünün Yoksulluğa Etkisi: Isparta Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(2), 167-183.

Önder, H. ve Şenses, F. (2006). Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluk Düşüncesi. *İktisat, Siyaset, Devlet Üzerine Yazılar*, 199, 221.

Özbilgin, M. (2016). *Türkiye'de kentsel yoksulluğun belirleyicileri :Mekansal panel veri analizi*, Kocaeli Üniversitesi, 1-183.

Özcan, E. D. E. (2017). "Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme", *İş ve Hayat*, 2(4), 183-215.

Özcan, P. M., Tepekule, U. ve Kayalıdere, G. (2016). Eğitim Kalitesinin Genç İşsizliği ile İlişkisi: PISA Test Sonuçları Üzerinden Bir Değerlendirme. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 89-113.

Özgenç, N. (2013). Sürdürülebilirlik ve Yoksulluk İlişkisi, *Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi*, Ankara.

Özsoy, E. (2003). Kalkınma-yoksulluk ikilemi ve Türkiye. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 5(1).

Öztürk, Ş. (2008). Kırsal Yoksulluk ve Neo-Liberal Ekonomi Politikaları. *Journal of International Social Research*, 1(5).

Pazarlıoğlu V. (2007). İzmir Örneğinde İç Göçün Ekonometrik Analizi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(1), 121-135.

Petersen, W. (1958). A general typology of migration. American sociological review. 23(3), 256-266.

Pindyck, R. S., İndyck, R. S. ve Rubinfel, D. L. (1998). Econometric Models and Economic Forecasts, Fourth Edition, McGraw-Hill , New York.

Polat, S. ve Erdoğan. M. (2020). Neoliberal Politikalar Bağlamında Göçün Meydana Getirdiği Güvencesizlik. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 9(24), 205-223.

Raphae,. S. And Smolensky. E. (2008). Immigration and poverty in the United States . *Institute for Research on Poverty Discussion Paper no. 1347-08*, 1–61.

Ravenstein, E. G. (1889). The laws of migratio. *Journal of The Royal Statistical Society*, 52(2), 241-305.

Rogan, M. Lebani. L. ve Nzimande, N. (2009). Internal migration and poverty in KwaZulu-Natal: Findings from censuses. labour force surveys and panel data. https://www.opensaldru.uct.ac.za/bitstream/handle/11090/25/2009_30.pdf?sequence=1

Saçlı, A. (2019). Türkiye'de Kentsel Yoksulluk Olgusu Üzerine Bir Değerlendirme . *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(2), 1-21.

Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD),* C:5, 33-44.

Sarey, B., Mandus, K. ve Mahmud, R. (2015). Immigration and Employment Rate: A Case Study in Oil Palm Sabah Plantation Sector. *Malaysian Journal of Business and Economics*, 2(1), 49-61.

Seyidoğlu, H. (2017) . *Uluslar arası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Shan, J., Morrıs, A. ve Sun, F. (1999). Immigration and Unemployment:New Evidence from Australia and New Zealand. *International Review of Applied Economics*, 13(2), 253-260.

Solmaz, E. ve Mehmet, A. V. C. I. (2017). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Koruma Harcamaları: Avrupa Birliği Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 46-73.

Stock. J.H. ve Watson. M.W. (2011). "Ekonometriye Giriş ", Çeviri: Bedriye Saraçoğlu ,1. Baskı, Ankara: Efil Yayınevi.

Suro, R., Wilson, J. H., & Singer, A. (2011). Immigration and poverty in America's suburbs. *Metropolitan Opportunity Series*, 1-21.

Şahbaz, A. ve Yanar, R. (2013). Gelişmekte Olan Ülkelerde Küreselleşmenin Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkileri , *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 8(3) , 55-70.

Şahin, G. ve Aydın, H. (2017). " Türkiye Düzey 1 Bölgeleri için Yoksulluk Üzerine Bir Çözümleme " , *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1) , 163-180.

Şahin, T. & Coşkun, S. (2009). Sosyal dışlanma ve yoksulluk ilişkisi. *Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü,* 71-80.

Şan, M. K. ve Küçük, M. (2018). Kentsel Yoksulluk, Göç ve Yoksulluğun Mekânsal Yoğunlaşması-Ayrışması. *Göç Dergisi*, 5(2), 185-204.

Şeker, S. D. (2008). Türkiye'de Sosyal Transferlerin Yoksulluk Üzerindeki Etkileri. Planlama Uzmanlığı Tezi, Sosyal Sektörler Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara.

Şen, B. ve Altın. C. (2018). "Mevsimlik Göç ve Yoksulluk İlişkisi: Mevsimlik Tarım İşçileri Örneği" , *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi,* 11(23) , 174-192.

Taban, S. Ve Kar, M. (2015). *Kalkınma ekonomisi*. Ekin Yayınevi.

Tatoğlu, F. (2013). *İleri Panel Veri Analizi: Stata Uygulamalı.* İstanbul :Beta Yayınları.

Temel, R. (2017). *Doğu ve Güneydoğudan Göç Eden Bireylerin Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Boyutunda İncelenmesi (Manisa İli Örneği)* . Pamukkale Üniversitesi.

TESEV (Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı) (2015) Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri, Rapor No: 195. https://www.tesev.org.tr/wpcontent/uploads/rapor_Suriyeli_Siginmacilarin_Turkiyeye_Etkileri.pdf adresinden 15.05.2022 tarihinde alınmıştır.

Toksöz, G. (2006). *Uluslararası emek göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Turhan, Y. D. D. M. ve Taşseven. Y. D. D. Ö. (2011). Yönetim Fonksiyonlarının Uygulandığı Alanlarda Ortaya Çıkan Hata Değerlerinin Oluşturduğu Yeni İlişkilerinin Panel Veri Modelleri ile İrdelenmesi. *Istanbul University Econometrics and Statistics e-Journal* , 0 (11) , 128-153 https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuekois/issue/8984/112085 10.05.2022

Tümtaş, M. S. ve Ergun, C. (2014). Göç ve yoksulluk kıskacında yıkılan bir kent: Van. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2) , 1–23.

Tümtaş, M. S. (2009). Yoksulluktan Yoksunluğa Göç: Marmaris ve Mersin Örnekleri. *Toplum ve Demokrasi Dergisi* ,3(5), 111-134.

Türk, A. ve Erarslan, C. (2016). Yunanistan Borç Krizinin Nedenleri Ve Sonuçları: Yapay Sinir Ağları ile Bir Analiz. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2).

Türkiye İstatistik Kurum (2022) https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=45793#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=T%C3%9CFE'de%20(2003%3D100,%34%2C46%20art%C4%B1%C5%9F%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti. adresinden 16.05.2022 tarihinde alınmıştır.

Türkiye İstatistik Kurum(2022). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararasi-Goc-Istatistikleri-2019-33709 adresinden 28.04.2022 tarihinde alınmıştır.

Türkiye İstatistik Kurum (2022). https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Gelir,-Yasam,-Tuketim-ve-Yoksulluk-107 adresinden 11.05.2022 tarihinde alınmıştır.

Uluslararası Göç Örgütü (2020, 11 Eylül) https://www.iom.int/migration-sustainable-development-and-2030-agenda adresinden 07.05.2022 tarihinde alınmıştır.

Ulutaş Ü. Ç. ve Kamber A. (2017). İç Göç ve Mekânsal Dışlanma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 17(4), 1-14.

Venturını. A. ve Vıllosıo. C. (2004). Labour Market Effects of Immigration: An Empirical Analysis based on Italian Data. *International Labor Review*, 145(1-2), 91-118.

Yamak . N .ve Yamak R. (1999). " Türkiye'de Gelir Dağılımı ve İçgöç " ,*Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 1, Cilt: 1, 16–28.

Yar, F. (2015). Türkiye'de Gelir Dağılımı ve Yoksulluk, Global Politika ve Strateji Analizi . *Toplum ve Ekonomileri Çalışma Merkezi*, Ankara.

Yavuzkanat P. (2013). Türkiye'de İllerin Yoksulluk Riskinin Ölçülmesi Üzerine Bir Yöntem Önerisi . *Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,* Ankara.

Yayla, R. (2018). *Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürü: Sakarya İli Örneği*. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Yıldız, M. Z. ve Alaeddinoğlu. F. (2011). Göç ve Yoksulluk: Hakkâri Örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1) , 437–462.

Yildirim, Y. (2019). Krizden Demokratik Çıkış: İzlanda Siyasetinde 2008-2017 Arası Gelişmeler, *Sosyoekonomi,* 27(39), 187-203.

Zanbak, M. (2020). Türkiye'de Cinsiyet ve Eğitim Seviyesine Göre Farklılaşan Bölgesel Göçün Yoksulluk Üzerine Yansımaları*, İzmir İktisat Dergisi (İzmir Journal of Economics)* , 35(1), 33-52.

Zanbak, M. . Özgür Ö. R. (2019). Türkiye'de İç Göçün Bölgesel Yoksulluk Üzerindeki Etkisi: Tarım Sektörünün Belirleyici Rolü. *Journal of Economy Culture and Society*, Sayı 60, 145-169.

Zeren, F. ve Savrul K. (2012). Türkiye'de Şehirleşmeyi Etkileyen Faktörler: Mekansal Ekonometri Analizi . *Journal of Yasar University*, 28(7) , 4749 – 4765.